

Dabas lieguma “Sitas un Pededzes paliene” dabas aizsardzības plāns

Dabas liegums atrodas Gulbenes rajona Litenes pagastā,
Balvu rajona Kubuļu pagastā

Plāna pasūtītājs:

Izstrādātājs:

Latvijas Dabas fonds

projekta LIFE04NAT/LV/000198

“Palienu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem” ietvaros

Dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītāja:

Liene Salmiņa

Rīga

2005

Saturs

Ievads	3
Kopsavilkums	5
I Apraksts	6
1.1. Teritorijas juridiskās saistības	6
1.1.1. Latvijas likumdošana	6
1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības	12
1.1.3. Plāna saistība ar citiem sugu aizsardzības plāniem, projektiem	13
1.1.4. Īpašuma tiesības	14
1.2. Vispārēja informācija par teritoriju	14
1.2.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes	14
1.2.2. Esošais teritorijas zonējums	18
1.2.3. Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra	18
1.2.4. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	18
1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums	21
1.3.1. Klimats	21
1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija	21
1.3.3. Hidroloģija	21
1.3.4. Augšnes	23
1.4. Teritorijas bioloģiskais raksturojums	23
1.4.1. Flora	23
1.4.2. Fauna	24
1.4.3. Biotopi	37
1.5. Teritorijas sociālekonomiskais raksturojums	41
1.5.1. Demogrāfiskā analīze	42
1.5.3. Sociālekonomiskais novērtējums	44
II Teritorijas novērtējums	45
2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori	45
2.2. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori	47
2.3. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tās ietekmējošie faktori	51
2.5. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums, iesaistīto pušu intereses	52
III Teritorijas saglabāšanas mērķi	55
3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālais jeb ilgtermiņa mērķis	55
3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam (2005. - 2015.)	55
IV Apsaimniekošanas pasākumi un zonējums	56
4.1. Apsaimniekošanas pasākumi	56
4.2. Zonējuma priekšlikums	63
4.3. Priekšlikumi robežu grozījumiem	64
V Plāna ieviešana un atjaunošana	65
5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti	65
5.2. Plāna atjaunošana	65
5.3. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumos	65
5.4. Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts	65
Literatūras saraksts	72
Pielikumi	75

Ievads

Dabas liegums "Sitas un Pededzes paliene"(teritorijas kods 5320), 870 ha platībā, izveidots 2004. gadā (MK noteikumi Nr. 266/ 08.04.2004). Lieguma izveidošanas galvenais mērķis ir saglabāt EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotopus 6450 Upju palieņu pļavas, 6510 Mēreni mitras pļavas, 6270* Sugām bagātas atmatu pļavas, 6530* Parkveida pļavas un 91F0 Jaukti ozolu, gobu, ošu meži upju krastos, II pielikuma bezmugurkaulnieku sugu lapkoku praulgrauzi *Osmoderma eremita*, un tādas Putnu direktīvas I pielikuma un arī globāli apdraudētas sugas kā ķikutu *Gallinago media* un griezi *Crex crex*, kā arī vēl 21 citu Putnu direktīvas I pielikuma sugu.

Dabas liegums iekļauts Natura 2000 vietu sarakstā gan pēc Biotopu direktīvas, gan Putnu direktīvas kritērijiem. Kopā ar dabas liegumu "Mugurves pļavas" tas veido putniem starptautiski nozīmīgu vietu "Sitas un Pededzes paliene" (LV055).

Lielākā daļa dabas lieguma teritorijas pieder SIA "Sitas dabas parks" un privāto zemju īpašniekiem.

Dabas aizsardzības plāns tiek izstrādāts pēc Dabas aizsardzības pārvaldes pasūtījuma projekta LIFE04NAT/LV/000198 "Palieņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" ietvaros. Dabas aizsardzības plānu izstrādā Latvijas Dabas fonds, atbilstoši Vides ministra rīkojumam Nr. 120 (04.07.2002) "Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanai".

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tika veiktas sekojošas inventarizācijas:

- Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu un II pielikuma augu sugu (Lelde Eņģele),
- Īpaši aizsargājamo biotopu un augu sugu (Lelde Eņģele),
- Upju biotopu un saldūdens bezmugurkaulnieku inventarizācija (Mārtiņš Kalniņš)
- Dabisko meža biotopu (Nikolajs Brīvība),
- Sauszemes bezmugurkaulnieku (Kristaps Vilks),
- Putnu uzskaites (Aivars Petriņš, Ainārs Auniņš).

Kartogrāfs - Baiba Strazdiņa. Dabas aizsardzības plāna izstrādi vadīja un plānu rediģēja Liene Salmiņa.

Darbu uzsākot tika organizēta informatīvā sanāksme, kas notika 2005. gada 14. februārī Litenes pagastā. Sanāksmē piedalījās 25 cilvēki no dažādām projektā ieinteresētajām pusēm (I pielik.). Informatīvās sanāksmes laikā tika veikta aptauja (I pielik.), kuras rezultāti liecina, ka visi zemes īpašnieki vēlas nākotnē apsaimniekot savā īpašumā esošās pļavas, lai arī daļa no īpašniekiem patreiz pļavas neapsaimnieko. Aptaujā piedalījās 10 respondenti. Sanāksmes gaitā tika nominēti sekojoši uzraudzības grupas dalībnieki: Gundega Freimane, Dabas aizsardzības pārvaldes Sugu un biotopu daļas vadītājas vietniece, Gunārs Ciglis, Litenes pagasta padomes priekšsēdētājs, Irēna Začeva, Kubuļu pagasta padomes speciāliste – teritoriālpilnvarotāja, Aija Supe, Valsts vides dienesta Madonas Reģionālās vides pārvaldes dabas aizsardzības daļas inspektore, Andris Zelčs, Valsts vides dienesta Rēzeknes Reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļas vadītājs, Maija Ārente, a/s "VAS "Latvijas valsts meži"" Ziemeļlatgales mežsaimniecības vides speciāliste, Ilgvars Jačuks, Valsts meža dienesta Gulbenes virsmežniecības Litenes mežniecības mežzinis, Santa Zelča, Valsts meža dienesta Gulbenes virsmežniecības Stradu mežniecības mežzine, Ainārs Auniņš, LIFE projekta "Palieņu pļavu apsaimniekošana Latvijā" koordinators, Jurijs Prokofjevs, zemes īpašnieku pārstāvis.

Pirmā uzraudzības grupas sanāksme notika 2005. gada 30. augustā Litenes pagastā un tajā piedalījās 15 cilvēki (II pielikums). Otrā uzraudzības grupas sanāksme

notika 2005. gada 19. oktobrī un tajā piedalījās 14 cilvēki (III pielik.). Uz otro uzraudzības grupas sanākumi tika uzaicināti arī visi mežu īpašnieki un tika apspriesti mežu apsaimniekošanas pasākumi. Dabas aizsardzības plāna publiskā apspriešana notika 2005. gada 25. novembrī un tajā piedalījās 21 cilvēks (IV pielik.).

Dabas aizsardzības plāns apstiprināts 2005. gada 30. novembrī Litenes pagasta padomes sēdē un 2006. gada 9. janvārī Kubuļu pagasta padomes sēdē (V, VI pielik.). Uzraudzības grupas pēdējā sanāksme notika 2005. gada 20. decembrī (VII pielik.), kurā uzraudzības grupas dalībnieki saskaņoja dabas aizsardzības plānu.

Kopsavilkums

Dabas liegums dibināts 2004. gadā 870 ha platībā un ietver daļu no Pededzes upes ielejas. Kopā ar dabas liegumiem „Mugurves pļavas” un „Pededzes lejtece” tas veido vienotu hidroloģisko sistēmu, kurā notiekošie procesi vislielākā mērā ir atkarīgi no Pededzes un to pieteku funkcionēšanas.

Dabas liegums ir viena no piecām labākajām ķikuta ligzdošanas vietām Latvijā, kā arī tā ietver vismaz 1 % no visas sugas populācijas valstī. Pededzes ieleja kopumā ir viena no lielākajām lapkoku praulgrauža koncentrācijas vietām Latvijā.

Balstoties uz īpaši aizsargājamo sugu un biotopu sastopamību valstī un citur Eiropā, noteiktas dabas aizsardzības prioritātes dabas liegumā. Augstākā prioritāte ir sugām un biotopiem, kuri Latvijā ir ļoti reti un lokāli izplatīti, tipiski Austrumlatvijas zemīnei, kuri ir iekļauti Biotopu direktīvas vai Putnu direktīvas pielikumos, un tātad to saglabāšanai dabas liegumam ir vislielākā nozīme. Tie ir:

- Pļavās ligzdojošie putni,
- Upju palieņu pļavas,
- Parkveida pļavas,
- Lapkoku praulgrauzis,
- Platlapju meži,
- Atsevišķi augoši veci ozoli.

Teritorijas bioloģisko vērtību apstiprina fakts, ka šī teritorija iekļauta Natura 2000 vietu sarakstā, kas ir Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas. Dabas liegumā atrodas 11 Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi, sastopamas 5 Biotopu direktīvas II pielikuma bezmugurkaulnieku sugas, 1 Biotopu direktīvas IV pielikuma zīdītāju suga, kā arī 23 Putnu direktīvas I pielikuma sugas.

Liegumā sastopamas 42 Latvijā īpaši aizsargājamās sugas: 7 augu, 3 ķērpju, 8 bezmugurkaulnieku, 23 putnu, 1 zīdītāju. Dabas liegumā ir 12,2 ha dabiskie meža biotopi, 6 Latvijas īpaši aizsargājamo biotopu veidi.

Lieguma teritorijas hidroloģisko režīmu un līdz ar to dabas vērtību saglabāšanos negatīvi ietekmējusi Sitas gultnes pārrakšana un meliorācija liegumā un tā apkārtnē 20. gs. vidū-beigās, kā arī HES darbība uz Pededzes Jaunannas pagastā kopš 2001. gada. Pļavas un tur sastopamās sugas negatīvi ietekmējusi apsaimniekošanas pārtraukšana pagājušā gadsimta beigās.

Pļavu apsaimniekošanas atsākšanu sekmē Lauku attīstības plāna Agrovīdes apakšpasākums “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” atbalsta maksājumi, kā arī projekta „Palieņu pļavu atjaunošana Latvijā” ietvaros veiktie pasākumi. Lielākā daļa dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” pļavu šogad tika nopļautas, notiek koku un krūmu izciršana pļavās un ap atsevišķi augošiem ozoliem un to finansē LIFE Daba projekts LIFE04NAT/LV/000198 “Palieņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem”.

Dabas aizsardzības plāna darbības laikā kā prioritāri apsaimniekošanas pasākumi izvirzīti: liegumā esošo pļavu atjaunošana un pļaušana vai ganīšana, pļavās ligzdojošo īpaši aizsargājamo putnu uzskaitē, kā arī sabiedrību informējoši un izglītojoši pasākumi.

Sasniedzot teritorijas apsaimniekošanas ideālo jeb ilgtermiņa mērķi, liegumā dominēs atklātas palieņu pļavas, sastopamas parkveida pļavas, veci platlapju meži, atsevišķi augoši veci ozoli un īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas un pļavu īpašnieki ir ieinteresēti pļavu apsaimniekošanā.

Priekšlikums iekļaut dabas liegumā atklātas palieņu pļavas Makstiņupes labajā krastā (16,4 ha) Litenes pagasta teritorijā un Sitas kreisajā krastā (12,7 ha) Kubuļu pagasta teritorijā (7. pielik.). Minētās teritorijas ietver tādu pašu pļavu veģetāciju kā liegumā un ir daļa no palieņu pļavu kompleksa un tiek apsaimniekotas. Abi zemes īpašnieki piekrita, ka kartē attēlotās platības tiek iekļautas dabas liegumā.

I Apraksts

1.1. Teritorijas juridiskās saistības

1.1.1. Latvijas likumdošana

1.1.1.1. Vispārējie un speciālie vides un dabas aizsardzību regulējošie tiesību akti

Latvijas Republikas likums "Par vides aizsardzību" (06.08.1991., grozījumi 22.05.1997., 20.06.2000., 20.12.2001., 24.10.2002. un 15.05.2003.) nosaka resursu ilgpējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, LR iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.

Latvijas Republikas likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (02.03.1993., grozījumi 30.10.1997., 28.02.2002., 12.12.2002., 20.11.2003., 15.09.2005.) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus un nosaka Natura 2000 teritorijas valstī. Dabas liegums „Sitas un Pededzes paliene” ir Natura 2000 teritorija.

"Sugu un biotopu aizsardzības likums" (16.03.2000, groz. 15.09.2005 not. Nr 153) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

Latvijas Republikas "Aizsargjoslu likums" (1997.03.11, ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2003. gada 8. jūlijam, groz. 22.06.2005) nosaka aizsargjoslu veidus un aprobežojumus katrā no tiem. Saskaņā ar šo likumu aizsargjoslas platums **Sitai un Pededzei ir ne mazāks kā visā palienes platumā, jo abām upēm ir izteikta paliene.**

Aizsargjoslu robežas jāatzīmē zemes gabalu plānos un jāieraksta zemesgrāmatā šā likuma 60. un 62. pantā noteiktajā kārtībā. Ja nav izstrādāts teritorijas plānojums, vietējā pašvaldība nodrošina aizsargjoslu robežu noteikšanu, kā arī iesniedz šīs ziņas Valsts zemes dienestam aizsargjoslu iezīmēšanai zemes robežu plānos.

Latvijas Republikas likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" (14.10.1998, groz. 30.05.2001., 19.06.2003., 26.02.2004., 15.09.2005) un 2004. gada 17. februārī pieņemtie Ministru kabineta Noteikumi Nr.87 "Kārtība, kādā vērtējama ietekme uz vidi", kas precīzi reglamentē likumā "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" noteikto prasību izpildes mehānismu paredz, ka Ietekmes uz vidi novērtējums jāveic, ja paredzētā darbība var būtiski ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000 vietu).

Likums "Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās" (30.06.2005). Šis likums ir aktuāls galvenokārt privāto meža zemju īpašniekiem, jo paredz vai nu zemes maiņu

vai vienreizēju kompensāciju par negūtajiem ienākumiem no mežsaimnieciskās darbības. Stājas spēkā 2006. gada 1. janvārī.

“Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”(MK noteikumi Nr. 415, 22.07.2003), ar grozījumiem 26.10.2004. (MK noteikumi Nr. 898) nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus aizsargājamās teritorijās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izvietošanas kārtību. Līdz dabas lieguma “Sitas un Pededzes paliene” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanai Ministru kabinetā, spēkā ir šie noteikumi.

“Noteikumi par dabas liegumiem”(MK noteikumi Nr.212., 15.06.1999., grozījumi 26.06.2001, 21.10.2003. un 10.04.2004.) nosaka dabas liegumu robežas un teritoriju aizsardzības statusu. Saskaņā ar Grozījumiem Ministru kabineta 1999. gada 15. jūnija noteikumos Nr. 212 "Noteikumi par dabas liegumiem" (Nr. 266/ 08.04.2004.) Teritorijai “Sitas un Pededzes paliene” piemērots dabas lieguma statuss 870 ha platībā.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000, ar grozījumiem 27.07. 2004 not. nr.627) nosaka Latvijā apdraudētās, izzūdošās vai retās sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus. Dabas liegumā “Sitas un Pededzes paliene” atrodas Latvijā īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas (3 ķērpju, 7 vaskulāro augu, 8 bezmugurkaulnieku un 23 putnu sugas).

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 421, 05.12.2000, ar grozījumiem 25.01.2005, MK noteikumi Nr. 161) nosaka to biotopu sarakstu, kuri Latvijā ir reti un apdraudēti. Dabas liegumā “Sitas un Pededzes paliene” atrodas seši īpaši aizsargājami biotopu veidi – Vecupes, Upju straujteses, Jaukti ozolu, gobu, ošu meži upju krastos, Kaļķainas smiltāju pļavas, Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs un Parkveida pļavas.

“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr.45, 30.01.2001., groz. 31.05.2005 MK not. nr. 378) definē mikrolieguma izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus, kā arī nosaka tās augu un dzīvnieku sugas, kurām veidojami mikroliegumi. Dabas liegumā atrodas 16 sugas, kurām nepieciešamības gadījumā var veidot mikroliegumu.

“Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu” (MK noteikumi Nr.117, 13.03.2001) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību un atlīdzības lielumu, ja ir iznīcināti vai bojāti īpaši aizsargājamie biotopi vai sugas.

MK noteikumi Nr. 385 (01.09.2001.) „**Lauksaimniecībā izmantojamās zemes transformācijas nosacījumi un zemes transformācijas atļauju izsniegšanas kārtība**” nosaka, ka zemes transformācija ir aizliegta īpaši aizsargājamajos biotopos.

MK noteikumi Nr. 619 (20.07.2004) „**Kārtība, kādā lauksaimniecībā izmantojamo zemi transformē par lauksaimniecībā neizmantojamo zemi un izsniedz zemes transformācijas atļaujas**” nosaka, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos zemes transformāciju nosaka vispārējie ĪADT aizsardzības un izmantošanas noteikumi vai teritorijas individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Ministru kabineta noteikumu projekts "**Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādāšanas kārtību**", kas 17.11.2005. izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē nosaka kāda fiziska vai juridiska persona var pasūtīt dabas aizsardzības plānus, un nosaka plāna saturu un izstrādāšanas kārtību.

1.1.1.2. Citu nozaru normatīvie akti un plānošanas dokumenti

□ Meži

Latvijas Republikas Meža likums (24.02.2000., groz. 13.03.2003., 27.01.2005., 29.04.2005.). Nosaka mežu ilgtspējīgas apsaimniekošanas principus, mežu īpašnieku pienākumus.

MK noteikumi Nr.189 “Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (08.05.2001., ar groz. 26.02.2002., 08.02.2005., 17.05.2005.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā.

MK noteikumi Nr.370 “Kārtība, kādā aprēķināmi mežam nodarītie zaudējumi” (24.10.2000.) nosaka kārtību, kādā aprēķināmi mežam nodarītie zaudējumi, kuri radušies, pārkāpjot meža apsaimniekošanu un izmantošanu regulējošo normatīvo aktu prasības.

MK noteikumi Nr.152 “Par koku ciršanu meža zemēs”(09.04.2002.) nosaka koku ciršanas kārtību meža zemēs, nosaka galvenās un kopšanas cirtes kritērijus, slimību inficēto un kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību un koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

MK noteikumi Nr. 217 “Par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā” (01.06.2001., groz. 15.03.2005, MK not. Nr. 187) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kā arī kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā.

Zemkopības ministrijas instrukcija Nr.7 “**Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika**” (09.11.2001.). Instrukcija izstrādāta, pamatojoties uz “**Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumiem**”. Saskaņā ar šo instrukciju juridisko aizsardzības statusu iegūst tā sauktie meža atslēgas biotopi jeb dabiskie meža biotopi. Dabas liegumā atrodas 12,2 ha dabisko meža biotopu.

- Tā kā daudzviet pļavu atjaunošanai nepieciešams izcirst ne tikai krūmus, bet arī kokus, zemes īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem ir saistoši MK Noteikumi nr. 416 “**Kārtība koku ciršanai ārpus meža zemes**” (2000.11.28), kas izdoti saskaņā ar Meža likuma 8. pantu. Šie noteikumi nosaka, ka ja īpaši aizsargājamai dabas teritorijai nav sava administrācija,

koku ciršana ārpus meža zemes ir jāsaskaņo ar attiecīgās reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļu. Tātad koku ciršana ārpus meža zemēm dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene" ir jāsaskaņo ar Madonas RVP Dabas aizsardzības daļu vai Rēzeknes RVP Dabas aizsardzības daļu.

□ Lauksaimniecības zemes

Dabas liegumā atrodas lielas platības ar bioloģiski vērtīgiem zālājiem, tāpēc to apsaimniekošanai ļoti nozīmīga bija **Latvijas Lauku attīstības plāna** apstiprināšana 2004. gadā.

Latvijas Lauku attīstības plānā, ko izstrādājusi ZM ES atbalsta līdzfinansējuma saņemšanai no 2004.gada līdz 2006.gadam, kā prioritātes Latvijas lauku attīstībai izvirzītas lauku ekonomikas attīstība un bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana. Šo prioritāšu īstenošanai noteikti šādi atbalsta pasākumi: "Agrovide", „Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”, „ES standartu sasniegšana”, „Priekšlaicīgā pensionēšanās”, „Atbalsts ražotāju grupām” un „Atbalsts daļēji naturālām saimniecībām”. Plāns tiks īstenots no Eiropas Lauksaimniecības vadības un garantiju fonda (ELVGF) Garantiju daļas. No šī fonda laika periodā no 2004.gada līdz 2006.gadam Latvijai tiek piešķirts finansējums 328 miljoni eiro apmērā, kas ir 80 % no kopējām plāna izmaksām. Atlikušie 20 % tiek finansēti no Latvijas valsts budžeta. Būtiska Lauku attīstības plāna finansējuma priekšrocība ir tāda, ka lielākā daļa no maksājumiem neprasa projekta izstrādi, bet ir nepieciešams tikai pieteikums, kurā finansējuma saņēmējs apņemas ievērot konkrētā pasākuma nosacījumus. Tādējādi procedūra finansējuma saņemšanai ir krietni vienkāršāka un neprasa lielus ieguldījumus paša pieteikuma aizpildīšanā (<http://www.zm.gov.lv>).

Pasākums "Agrovide"

Apakšpasākums: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos

Šī apakšpasākuma juridiskais pamats ir regulas (EC) Nr. 1257/1999 VI sadaļas 22. c) pants.

Apakšpasākuma mērķis

Uzturēt un aizsargāt sugām bagātākās zālāju ekosistēmas, veicinot videi draudzīgu metožu lietošanu lauksaimnieciskajā darbībā un vides aizsardzības (saskaņā ar nacionālajiem un starptautiskajiem normatīvajiem aktiem) prasībām atbilstošu ekstensīvu saimniecisko darbību dabisko zālāju platībās.

Atbalstāmās aktivitātes

Zālāju uzturēšana videi draudzīgā veidā, īstenojot šādas aktivitātes:

- ekstensīva ganīšana;
- zālāju vēlā pļaušana.

Mērķa teritorijas

Apakšpasākums attiecas uz Latvijas Dabas fonda noteiktajiem bioloģiski vērtīgajiem zālājiem (t.sk. upju palienēs).

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu saskaņā ar šo pasākumu var saņemt fiziska vai juridiska persona, kas veic lauksaimniecisko darbību.

Atbalsta saņēmēja saistības

Pretendents var saņemt atbalstu, ja:

- visā saimniecībā tiek pielietota laba saimniekošanas prakse;
- saimniecības apsaimniekoto bioloģiski vērtīgo zālāju platība ir vismaz 1 ha, kuru veido lauki, kas ir ne mazāki par 0.3 ha;
- pretendents apņemas platībā, par kuru tiek uzņemtas saistības, saimniekot atbilstoši pasākuma noteikumiem piecus gadus, sākot no pirmā maksājuma apstiprināšanas gada;
- ekstensīvās ganīšanas gadījumā - jāgana no 0,65 līdz 0,74 dzīvnieku vienībām uz saimniecībā noganīto bioloģiski vērtīgo zālāju ha¹;

Atbalsta apjoms

Maksājums tiek veikts šādi:

Veicamās aktivitātes:	EUR/ha gadā
Ekstensīva ganīšana zālāju platībās	138
Vēlā plaušana	138

Atbalsta maksājumu apjoma aprēķins ir balstīts uz negūto ienākumu daļu, papildu izmaksu aprēķinu 1 ha LIZ zālāju platībā un 20 % ieinteresētības likmi.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar pretendēt uz atbalstu pasākuma "Agrovide" apakšpasākumā „Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība” (<http://www.zm.gov.lv>).

Litenes un Kubuļu pagasti ir iekļauti *Mazāk labvēlīgo apvidu sarakstā, 3. kategorijā* (Latvijas lauku attīstības plāns, 2004), un piesakoties atbalsta maksājumam Mazāk labvēlīgie apvidi (MLA), par katru lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāru, kas tiek izmantots lauksaimniecībai, un kurā tiek pieņemta labas lauksaimniecības prakse, zemes īpašnieks var saņemt 64 EUR/ha gadā.

Saskaņā ar EK regulas Nr.1257/99 16. pantu, par teritorijām, kurās ir īpaši aprobežojumi saimnieciskajai darbībai lauku vides kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nolūkam, Latvijā tiek klasificētas visas teritorijas, kurās lauksaimniecisko darbību ierobežo nacionālā likumdošana par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un atrodas *Natura 2000* vietu sarakstā iesniegšanai Eiropas Komisijā

¹ Gadījumā, ja lopu nepieder atbalsta saņēmējam, starp atbalsta saņēmēju un lopu īpašnieku jānoslēdz rakstveida līgums.

un ir *potenciālās Natura 2000* statusa ieguvējas. Visiem zemes īpašniekiem, kuru lauksaimniecībā izmantojamās zemes atrodas dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene", kas ir potenciāla Natura 2000 teritorija, ir tiesības saņemt Apvidu ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā atbalstu (AIVIN), kas Litenes un Kubuļu pagastos ir noteikta 26 EUR/ha/gadā apmērā (Lauku attīstības plāns, 2004).

□ **Teritoriju plānojumi, īpašums**

Dabas liegums atrodas Gulbenes rajona Litenes pagastā un Balvu rajona Kubuļu pagastā. **"Noteikumi par teritorijas plānojumiem"** (MK noteikumi Nr. 423, 05.12.2000., grozījumi 31.07.2001.) nosaka pagasta teritorijas plānojuma izstrādāšanas, saskaņošanas, spēkā stāšanās, apturēšanas, grozīšanas, sabiedriskās apspriešanas un ievērošanas pārraudzības kārtību, kā arī nacionālā līmeņa teritorijas attīstības plāna saistošās daļas.

Dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" dabas aizsardzības plāns ir saistošs Litenes un Kubuļu pagastu teritoriju plānojumiem.

"Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 883, 19.10.2004.) nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma un detālplānojuma sastāvdaļas, to sagatavošanas, sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, likumības izvērtēšanas, ievērošanas pārraudzības un darbības apturēšanas kārtību, kā arī vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma grozīšanas kārtību.

LR likums „Par zemes lietošanu un zemes ierīcību" (21.06.1991.) nosaka zemes lietotāju tiesības un regulē zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

□ **Tūrisms, zvejniecība un makšķerēšana**

Latvijas Republikas „Tūrisma likums" (17.09.1998., ar 2003. gada 27. februāra grozījumiem) nosaka kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) darbojas tūrisma jomā, kā arī aizsargā tūristu intereses. Likums definē, ka dabas tūrisms ir tūrisma veids, kura mērķis ir izzināt dabu, apskatīt raksturīgās ainavas, biotopus, novērot augus un dzīvniekus dabiskajos apstākļos, kā arī izglīties dabas aizsardzības jautājumos.

Latvijas Republikas „Zvejniecības likums" (12.04.1995.) nosaka tauvas joslas platumu un īpašuma tiesību aprobežojumus tauvas joslā.

"Licencētas amatierzvejas – makšķerēšanas kārtība – Latvijas Republikas ūdeņos" (MK noteikumi Nr. 574, 14.10.2003.) Noteikumi nosaka kārtību, kādā veicama licencētās amatierzvejas — makšķerēšanas, arī licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas (turpmāk — licencētā makšķerēšana) — ieviešana un kontrole, kā arī izstrādājams konkrētās ūdenstilpes licencētās makšķerēšanas nolikums.

"Makšķerēšanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 67, 13.02.2001., grozījumi Nr. 231 29.04.2003.) nosaka kārtību, kādā fiziskās personas var nodarboties ar amatierzveju — makšķerēšanu, kā arī ar zemūdens medībām, vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku ieguvī rekreācijas vai sporta nolūkā ar šajos noteikumos atļautiem makšķerēšanas rīkiem Latvijas Republikas ūdeņos.

□ **Medības**

"Medību likums" (08.07.2003.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

"Medību noteikumi" (MK noteikumi Nr. 760, 23.12.2003., grozījumi Nr. 162, 23.03.2004.) nosaka medījamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamās medības ārpus medību termiņiem. *"2. Medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka šie noteikumi, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti."*

□ **Citi**

"Meliorācijas sistēmu ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi". (MK noteikumi Nr. 272, 08.04.2004)

Šie noteikumi nosaka prasības, kādas zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāievēro valsts, valsts nozīmes, pašvaldības, koplietošanas vai viena īpašuma meliorācijas sistēmu izmantošanā, kopšanā un saglabāšanā.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Eiropas Padomes direktīva 79/409/ EEC "Par savvaļas putnu aizsardzību" (02.04.1979.) nosaka savvaļas putnu sugu aizsardzības, saglabāšanas un kontroles nepieciešamību, kā arī izmantošanas noteikumus. Dabas liegums ir viena no īpaši aizsargājamām teritorijām, kuras Latvija izdalīja, lai izpildītu Putnu direktīvas prasības (*SPA, Special Protection Areas*), un kura kopā ar citām īpaši aizsargājamām teritorijām (*SCI, Sites of Conservation interest*), ko nosaka pēc Biotopu direktīvas kritērijiem, veido Natura 2000 teritoriju tīklu. Dabas liegums ir nozīmīgs Putnu direktīvas I pielikuma sugas ķikuta *Gallinago media* un griezes *Crex crex* saglabāšanai, kā arī vēl 21 citu Putnu direktīvas sugu aizsardzībai.

Eiropas Padomes Direktīva "Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību" (92/43/EEC). Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīva paredz, ka katrai dalībvalstij ir jānodala "īpašās saglabājamās teritorijas" (*Sites of Conservation Interest* jeb *SCI*) šīs Direktīvas 1. pielikumā iekļauto biotopu un 2. pielikumā iekļauto sugu aizsardzības nodrošināšanai. Kopā ar teritorijām, kas izveidotas saskaņā ar direktīvu 79/409/EEC (sk. iepriekš), tās veido *NATURA 2000* aizsargājamo dabas teritoriju tīklu, kam jānodrošina direktīvu pielikumos minēto sugu, to dzīvotņu un biotopu adekvātu aizsardzību. Dabas liegums ir nozīmīgs tādu Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu kā 6450 Upju palieņu pļavas, 6270* Sugām bagātas atmatu pļavas, 6510 Mēreni mitras pļavas, 6530* Parkveida pļavas un 91F0 Jaukti ozolu, gobu, ošu meži upju krastos, un II pielikuma bezmugurkaulnieku sugu, lapkoku praulgrauža *Osmoderma emerita*, biezas perlamutrenes *Unio crassus*, zaļās upjuspāres *Ophiogomphus cecilia*, raibgalvas purvspāres *Leucorrhinia albifrons*, spilgtās purvspāres *Leucorrhinia pectoralis* saglabāšanā.

Direktīva nosaka, ka dalībvalstīm jāsniedz informācija Eiropas Komisijai vienu reizi sešos gados par ES nozīmes aizsargājamo sugu un biotopu stāvokli gan Natura 2000 teritorijās, gan valstī kopumā.

Dabas liegums "Sitas un Pededzes paliene" ir nodalīts kā Natura 2000 teritorija gan saskaņā ar Putnu direktīvas prasībām, gan Biotopu direktīvas prasībām.

Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu (Bernes konvencija), pieņemta 16.09.1970. nosaka nepieciešamību saglabāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, kā arī nosaka īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas un aizliegtos nonāvēšanas, gūstīšanas un citāda veida izmantošanas līdzekļus un paņēmienus.

Vašingtonas konvencija par Starptautisko tirdzniecību ar apdraudētām savvaļas dzīvnieku un augu sugām – CITES konvencija (pieņemta 1973. gadā, ratificēta 17.12.1996.) nosaka sugu sarakstu, kuru eksporta, importa vai ieviešanas no jūras gadījumā jāsaņem atļauja Dabas aizsardzības pārvaldē.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību (pieņemta 05.06.1992., ratificēta 08.09.1995.) nosaka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nepieciešamību un ilgtspējīgas dzīvās dabas izmantošanas koncepciju.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvencija (26.04.2002) par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

1.1.3. Plāna saistība ar citiem sugu aizsardzības plāniem, projektiem

Viena no mērķa sugām dabas liegumā ir ķikuts. Saskaņā ar **Nacionālo ķikuta aizsardzības pasākumu plānu** (Auniņš 1999), kas sakrīt ar EK Putnu direktīvas prasībām, 2004. gadā izveidots jauns dabas liegums sugas aizsardzības nodrošināšanai – "Sitas un Pededzes paliene".

Nacionālais ķikuta aizsardzības pasākumu plāns (Auniņš 1999) paredz vēl arī sekojošas darbības, kas tiek īstenotas projekta LIFE04NAT/LV/000198 "Paliņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" gaitā:

- 1) finansiāls atbalsts pļavu apsaimniekošanas uzsākšanai, ko turpinātu zemes īpašnieki, piesakoties uz atbalsta saņemšanu Lauku attīstības plāna pasākuma "Agrovide" apakšpasākumam "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos";
- 2) sabiedrības informēšana un izglītošana. Ķikuts ārpus speciālistu aprindām ir nepazīstama suga, tādēļ jāpanāk šīs sugas un tās specifisko ekoloģisko prasību atpazīstamība pļavu īpašnieku un apsaimniekotāju vidū. Projekta gaitā paredzētas gan informatīvās sanāksmes, piedalīšanās TV raidījumos par dabas aizsardzību, rakstu ievietošana plašsaziņu līdzekļos, kā arī bukletu izdošana;
- 3) dabas aizsardzības plāna izstrāde.

Starptautiskais ķikutu aizsardzības pasākumu plāns (Kālās 2004) paredz:

- 1) ar atbilstošu apsaimniekošanas pasākumu palīdzību saglabāt vai uzlabot ķikutam piemērotā biotopa kvalitāti un daudzumu;
- 2) izstrādāt atbilstošu apsaimniekošanas sistēmu aizsargājamajās teritorijās, kas izveidotas ķikuta vai paliņu pļavu aizsardzībai, izstrādājot tām dabas aizsardzības plānus. Apsaimniekošanas darbībām jābūt sabalansētām ar kopējiem teritorijas aizsardzības mērķiem, kur ķikuts ir viens no vairākiem funkcionālas sistēmas elementiem;
- 3) uzlabot sugas aizsardzības statusu nodrošinot atbilstošu aizsardzības režīmu ķikutam starptautiski nozīmīgajās teritorijās;
- 4) izvērtēt biotopa atjaunošanas iespējas.

Augstāk minētie pasākumi tiek realizēti gan jau 2004. gadā izveidojot dabas liegumu "Sitas un Pededzes paliene", gan patreiz realizējot projektu "Paliņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem".

Dabas aizsardzības plāna izstrāde un projektā LIFE04NAT/LV/000198 "Paliņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" paredzētās aktivitātes notiek saskaņā arī ar **Griežu aizsardzības pasākumu plānu** (Keišs 1999), kas sakrīt ar EP Putnu direktīvas prasībām.

Plānam ir saistība ar 2005. gadā gatavoto **Lapkoku praulgrauža *Osmoderma eremita* sugas aizsardzības plānu** (Latvijas Entomoloģijas biedrība, Pirmā redakcija).

1.1.4. Īpašuma tiesības

Dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene" ir 51 zemes īpašums, kas pieder 34 zemes īpašniekiem. Lielākā daļa dabas lieguma atrodas juridisku personu īpašumā (galvenokārt, SIA "Sitas dabas parks", 417,5 ha jeb 48%) un privātīpašumā (414,1 ha jeb 47,6 %) un 38,4 ha jeb 4,4 % ir valsts īpašums un atrodas akciju sabiedrības "VAS „Latvijas valsts meži”" Ziemeļlatgales mežsaimniecību tiesiskajā valdījumā (A. pielik.). Pededzes un Sitas upes ir valsts īpašums. Lielākā daļa zemes īpašnieku dzīvo Litenes pagastā vai Gulbenē.

1.2. Vispārēja informācija par teritoriju

1.2.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes

Dabas liegums "Sitas un Pededzes paliene" atrodas Latvijas austrumu daļā, pēc Latvijas Republikas administratīvā iedalījuma – Gulbenes rajona Litenes pagastā, teritorijas neliela ZA daļa (44 ha) – Balvu rajona Kubuļu pagastā. Teritorija ir izstiepta DR – ZA virzienā un aizņem aptuveni 1 km platas Sitas un Pededzes ielejas (1., 2. att.).

Teritorijas ziemeļu robeža atrodas ~ 3 km uz D no Litenes, ZA teritorija robežojas ar Rīgas – Pitalovas dzelzceļa līniju netālu no Litenes dzelzceļa stacijas. No austrumu puses teritoriju ieskauj daļēji nosusināti mežu masīvi (*Sitas sils*, *Kalna sils* un *Kaļna sili*), no rietumu puses – lauksaimniecības zemes, mežu puduri un viensētas.

Lieguma platība ir 870 ha. Lieguma vidējā koordināta Latvijas Koordinātu Sistēmā (LKS 92): X 681529, Y 6337845.

Liegums salīdzinoši grūti pieejams, tikai atsevišķās vietās pa zemes ceļiem; īpaši tas attiecas uz Sitas upi. Gar upi vietumis ir iebraukti pļavu ceļi. Pavasaru palu laikā liegums nav caurstaigājams, pa to var pārvietoties tikai ar laivu. Aplūst arī upju palienē esošie meži, gan dabas lieguma teritorijā, gan ārpus tā.

1. att.(jpg) Dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” atrašanās vieta

2.att.(jpg) Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Pededzes ielejā

1.2.2. Esošais teritorijas zonējums

Līdz šim teritorijai nav izstrādāts un noteikts zonējums.

1.2.3. Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra

Dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" pārvaldes un apsaimniekošanas kārtību nosaka Latvijas Republikas likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām": par teritorijas apsaimniekošanu atbildīgs ir zemes īpašnieks vai lietotājs (24. pants), teritorijas pārvaldi realizē Litenes un Kubuļu pagastu pašvaldības (25. pants).

Dabas aizsardzības pārvalde pārrauga dabas aizsardzības plāna izstrādi un veicina tā ieviešanu, teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu izstrādi pēc dabas aizsardzības plāna izstrādes veic Vides ministrijas Dabas aizsardzības departaments.

Dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas kontroli veic Valsts Vides dienesta Madonas reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļa un Rēzeknes reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļa. Valsts meža dienesta Gulbenes virsmežniecības Litenes mežniecība un Balvu virsmežniecības Balvu mežniecība uzrauga meža apsaimniekošanas atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Teritorijas apsaimniekošana ir apgrūtināta, jo lielākā daļa teritorijas ir periodiski applūstoša un pārmitra, piekļūšana iespējama tikai pa pļavu un meža ceļiem.

Likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 32¹. pants nosaka, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju monitoringu organizē un koordinē Latvijas Vides aģentūra, bet no 2005. gada Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra.

1.2.4. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Vēsturiskā teritorijas izmantošana. 20. gs. sākuma topogrāfiskās kartes liecina, ka teritorija izmantota kā pļavas, tajās bijuši ļoti daudz siena šķūnīšu, atsevišķi grāvji bijuši izrakti tikai Sitas labajā krastā pie ietekas Pededzē. Šeit pļavas piešķirtas arī saimniecībām, kam trūka pļavu māju tuvumā. Par Pededzes līču pļavām raksta Ed. Tomāss (1937): "Ir bijis iespējams staigāt gar daudzām Latvijas upēm, redzēt viņu krastus un puķēm bagātās pļavas. Tomēr nav tur tā plašuma, kas tā pārsteidz pie Pededzes. Un nevien plašums: lielā ozolu bagātība, kāda sastopama Pededzes pļavās, kur vietām izveidojas pat veselas ozolu birtalas, ir otrs pļavu pievilcības iemesls. (...) Kad vasaras saule stāv visaugstāk pie mūsu debesīm un silda visstiprāk, pļavās rodas dzīvība, tukšie šķūņi kļūst apdzīvoti: ierodas siena pļāvēji. Tie atbrauc ar pārtikas saiņiem un darba rīkiem. Sāk skanēt izkaptis vai tarkšķēt pļaujmašīnas. (...) Te līst sviedri bagātīgi, jo karstā saule un garā diena prasa visus spēkus. Un tad šķūņi sāk pildīties, paceļas daudzas kaudzes, un viens pēc otra, kā gāju putni rudenī, pļāvēji atkal pazūd, lai ierastos varbūt vēlreiz atāla laikā vai arī tikai ziemā un vestu guvumu mājup."

Jau 1930. gadu topogrāfiskajās kartēs redzami grāvji Sitas un Pededzes upju satekas rajonā. 20. gadsimta beigās veikta teritorijai pieguļošo mežu nosusināšana, pārrakta Sitas gultne, izrakts Sitai paralēls aptuveni 15 km garš grāvis no "Lapaklām" līdz "Grīvām", atjaunota un papildināta grāvju sistēma Sitas labajā krastā pie ietekas Pededzē. Pededzes labajā krastā, pāri visām pļavām, paralēli Pededzei, izrakts grāvis - Makstiņupe.

Teritorija kā pļavas izmantota arī kolhozu laikā. Pļavas tika pļautas un pēc tam ganīts attālā. Pļavu apsaimniekošanu sāk pārtraukta ap 1990. gadu. Apsekojot teritoriju 2002. gadā, novērtēts, ka pļavu pļaušana notiek tikai 5 % teritorijas, 2 % teritorijas konstatēta kūlas dedzināšana (EMERALD 2002).

Līdz lieguma izveidošanai teritorijā notika mezšaimnieciskā darbība saskaņā ar Meža likumu un atbilstošajiem normatīvajiem aktiem. Kailcirtēs izcirsti 5 ha mežaudžu, sanitārās cirtes – 5,3 ha un kopšanas cirtes veiktas 2,7 ha meža (1. tab.).

1. tabula

Laika posmā no 1999. līdz 2005. gadam veiktās cirsmas dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene"						
Saimniecības nosaukums	Kadastra Nr.	Kvartāls	Nogabals	Platība, ha	Gads	Cirsmas veids
Dzērvītes	50680070027	1	2	0,3	1999	Kailcirte
Dzērvītes	50680070027	1	6	0,9	1999	Kailcirte
Dzērvītes	50680070027	1	7	0,6	1999	Kailcirte
Dzērvītes	50680070027	1	10	0,7	1999	Kailcirte
Dzērvītes	50680070027	1	12	0,1	1999	Kailcirte
Dzērvītes	50680070027	1	3	1,2	2000	Sanitārā izlases cirte
Dzērvītes	50680070027	1	4	1,1	2000	Sanitārā izlases cirte
Dzērvītes	50680070027	1	5	1,3	2000	Sanitārā izlases cirte
Dzērvītes	50680070027	1	8	1	2000	Sanitārā izlases cirte
Dzērvītes	50680070027	1	9	0,4	2000	Sanitārā izlases cirte
Dzērvītes	50680070027	1	11	0,3	2000	Sanitārā izlases cirte
Liepinieki	50680080005	1	2	0,8	1999	Kopšanas cirte
Liepinieki	50680080005	1	4	0,5	1999	Kopšanas cirte
Liepinieki	50680080005	1	3	2,4	1999	Kailcirte
Irbenieki	50680070046	1	10	1,4	1999	Kopšanas cirte

Teritorijas aizsardzības un izpētes vēsture. Teritorija apsekota vairāku projektu ietvaros (CORINE 1997, Pļavu projekts 2002, EMERALD 2002) un informācija par teritorijas bioloģiskajām vērtībām publicēta (Račinskis, Stīpniece 2000, Račinskis 2004) vai pieejama Latvijas Republikas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūrā.

Teritorija kopš 2000. gada ietilpst putniem starptautiski nozīmīgās vietas "Sitas un Pededzes paliene" (kods LV055) sastāvā (Račinskis, Stīpniece 2000; Račinskis 2004).

Teritorija apsekota projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu" (EMERALD 2002) un projekta "Pļavu inventarizācija Latvijā" (Pļavu projekts 2002) ietvaros. Ņemot vērā teritorijas ornitoloģisko vērtību (nozīmīga griezes un ķikuta ligzdošanas vieta; pavisam konstatētas 17 Putnu direktīvas sugas), kā arī Eiropas Savienības aizsargājamo biotopu sastopamību, teritorijas ainavas un biotopu

dabiskumu un teritorijas turpmākas aizsardzības un apsaimniekošanas nepieciešamību, tika ierosināts izveidot dabas liegumu. Dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" robežas un platība (870 ha) apstiprināta ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 266, 08.04.2004. Ar vides ministra 2004. gada 13. aprīļa rīkojumu Nr. 102 teritorija apstiprināta par potenciālo NATURA 2000 vietu, Latvijas Republikas likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" grozījumi 15.09.2005. nosaka, ka dabas liegums „Mugurves pļavas” ir Natura 2000 teritorija.

Monitorings. Saskaņā ar LR Vides Nacionālās monitoringa programmas Bioloģiskās daudzveidības monitoringa daļas Apdraudēto putnu sugu monitoringa apakšprogrammu ķikutu monitorings tiek veikts 5 (minimālā programma) vai 11 (optimālā programma) parauglaukumos, kas izvietoti ķikutu apdzīvotās pļavās visā Latvijas teritorijā. Kopš 2003. gada ķikutu monitorings tiek veikts tikai pēc minimālās programmas sekojošos parauglaukumos: "Kalnupes un Vērdes palienes", "**Sitas un Pededzes sateka**", "Svētes grīva", "Burtnieka palienes" un "Ziemeļgauja". Šajos parauglaukumos tiek reģistrēts riestu skaits parauglaukumā un riestojošo gaiļu skaits katrā atrastajā riestā saskaņā ar metodiku (Auniņš 2003).

Dabas liegums "Sitas un Pededzes paliene" ir viena no 15 projekta LIFE-Daba "Latvijas palieņu pļavu atjaunošana ES prioritārajām sugām un biotopiem" teritorijām, kuru īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem tiek piedāvāts finansējums no projekta līdzekļiem krūmu izcīršanai, pļavu pirmreizējai pļaušanai, ozolu attīrīšanai no krūmiem. Plānotās darbības notiks tikai nemeža zemēs.

1.2.5. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Nav ziņu par kultūrvēsturiskiem objektiem tieši lieguma teritorijā.

Uz ziemeļiem no lieguma atrodas Litene, kur atrodas agrākās Litenes muižas pils un parks. Pils tika nodedzināta 1905. gada revolūcijas laikā, pēc tam atjaunota. Pie Gulbenes – Balvu ceļa tilta bijusi Litenes papīrfabrika un aizsprosts uz Pededzes, (Tomāss 1937), 1950. gados uz Pededzes pie Litenes darbojusies HES (Zīverts, 1997). Netālu no Litenes atrodas Latvijas armijas karavīru piemiņas vieta.

1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju.

Dabas plāna sagatavošanā tika izmantoti ortofoto, topogrāfiskās kartes un zemes kadastra karte (2. tab.).

2. tabula

Plāna izstrādē izmantotais kartogrāfiskais materiāls

Nr. p.k.	kartes veids	mērogs	gads
1.	Ortofotokartes	1:10 000	1994
2.	PSRS Ģenerālštāba topogrāfiskā karte	1:50 000	1981
3.	Topogrāfiskās kartes (83 Gulbene, 92 Balvi)	1: 75 000	1931., 1932
4.	LR VZD Satelītakarte (4424 Balvi, 4423 Gulbene)	1: 50 000	1999., 2004
5.	Zemes kadastra karte	1: 10 000	2004
6.	Mežu daļplāni	1: 10 000	1999.-2004.

1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

Dabas liegums atrodas Lubāna zemienes un Latgales augstienes klimatiskā rajona, kas ir viskontinentālākais un siltākais rajons, ziemeļu daļā, uz robežas ar Vidzemes centrālās augstienes un rajona uz ziemeļiem no tās klimatisko rajonu, kas savukārt ir vismitrākais un aukstākais rajons.

Lubāna zemienes un Latgales augstienes klimatiskajam rajonam raksturīga noturīga ziema ar 25 – 35 cm biezu sniega segu, bezsala periods 135 – 145 dienas (Kalniņa 1995). Klimats mēreni kontinentāls ar Latvijas apstākļiem palielinātu kontinentalitātes pakāpi. Gada vidējā temperatūra ~ 4,8 °C, siltākais mēnesis jūlijs (17 °C), aukstākais – janvāris (-7 °C) (Zelčs 1994), nokrišņi 600-650 mm gadā (Pastors, Krūmiņš 1998).

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Dabas liegums atrodas Pededzes un Sitas ielejās Austrumlatvijas zemienes Adzeles pacēluma rietumu daļā, uz robežas ar Lubāna līdzenumu (Ramans, Zelčs 1995). Adzeles pacēluma pamatā ir meridionāli izstiepts lokāls pamatiežu virsas paaugstinājums, kas lēzeni paceļas D – Z virzienā. Virsu saposmo šauri ZA – DR virzienā stiepti vaļņveida izciļņi un ielejveida pazeminājumi. Pamatiežu virsu veido augšdevona Katlešu un Ogres svītas smilšakmens, māls un dolomītmerģelis (Zelčs 1994).

Pamatiežus sedz kvartāra nogulumi: morēnas mālsmilts un smilšmāls, limnoglaciālā smilts, aleirīts un māls, eolā smilts, fluvioglaciālā smilts, grants un oļi, kā arī purvu nogulumi – kūdra (Juškevičs, Krūmiņš 1998).

Ziemeļos no Balupes ielejas stiepjas Adzeles flūtingu lauka daļa. Pacēluma zemāko daļu aizņem Jaunšanas un Žīguru limnoglaciālo baseinu līdzenumi. Ūdenim noplūstot uz Lubāna baseinu, radušās Balupes un Pededzes pārrāvumtipa senlejas (Zelčs 1994).

Lieguma teritorija atrodas derīgo izrakteņu: kvartāra māla un fluvioglaciālās un eolās smilts izplatības aereālā (Kuršs u.c. 1998).

1.3.3. Hidroloģija

Lieguma teritorija atrodas Pededzes baseinā (Latvijā baseina lielums – 1520 km²), kas savukārt ir Aiviekstes un Daugavas baseinu daļa. Teritorijas hidrogrāfiskās sistēmas pamatu veido Pededze un tās kreisā krasta pieteka Sita, to papildina izveidotā grāvju sistēma Sitas labajā krastā pirms ietekas Pededzē, Makstiņupe (Pededzei paralēls grāvis teritorijas DA daļā), Sitai paralēls kanāls teritorijas A daļā, kā arī atsevišķi Pededzē un Sitā ietekoši grāvji. Grāvju kopējais garums dabas liegumā sasniedz aptuveni 13 km. Vislielākais grāvju tīkls ir Sitas palienē. Galvenā ūdens plūsma Sitas ielejā notiek nevis pa Sitas upi, bet gan pa Sitas kanālu, jo tas ir dziļāks un platāks. Neskatoties uz grāvju tīklu un izrakto kanālu, liegumā un tā tuvākajā apkārtnē pavasaros ūdens līmenis ir aptuveni 1 -1,5 m virs zemes.

Pededzes garums ir 159 km, Latvijā – 131 km (Zīverts 1997), bet dabas liegumā aptuveni 10 km. Pededzes relatīvais kritums leņķus Litenes ir 0,2 m/km, šajā posmā upe tek pa savu dabīgo gultni, ir daudz meandru un vecupju. Pededzes gada notece ir 0,44 m³ (Zīverts 1997).

Sitas garums dabas liegumā – aptuveni 10 km. Sitas gada notece 0,42 km³, kritums 0,8 m/km (Eipurs 1998). Lieguma teritorijā atrodas Sitas lejtece no Rīgas –

Pitalovas dzelzceļa tilta līdz ietekai Pededzē. Sitas gultne šajā posmā regulēta, saglabājušās tikai atsevišķas vecupes.

Pededzes upes apkārtnē raksturīgs viegli viļņots reljefs, kur plašas ieplakas mijas ar nelieliem reljefa paaugstinājumiem. Visas apdzīvotās mājvietas Pededzes upes apkārtnē atrodas uz reljefa paaugstinājumiem. Dabas liegums atrodas vidēji 100 m.v.j.l. Tā kā Pededze plūst pa līdzenumu, tad augstuma starpība starp liegumā esošo palieni un blakus liegumam esošajām teritorijām ir neliela - vidēji tikai 1 - 2 m, kas savukārt nozīmē, ka applūst lielas platības arī lieguma apkārtnē.

Nozīmīgākais hidroloģiskais process, kas ietekmē dabas lieguma vērtības ir **pali**, to ilgums un ietekmētā platība, jo:

- o ar ledu tiek izrauti nelielie krūmi, tādējādi sekmējot kļaju platību saglabāšanos;
- o palu laikā palienē tiek sanestas barības vielu daļiņas, kas sekmē auglīgu palieņu augšņu veidošanos;
- o veidojas mitras, dūņainas ieplakas, kas ir barošanās vieta daudzām putnu sugām, tai skaitā ķikutam;

Pededzes ielejā pali var būt arī vasarā pēc spēcīgām lietavām Krievijā, Igaunijā, kur upe sākas, un ūdens līmenis Pededzē var celties par vienu vai diviem metriem. Tas izskaidrojams ar to, ka upe sākās un tek galvenokārt pa mālainām augsnēm ar zemu ūdens caurlaidību un tāpēc ūdens no upes baseina ļoti ātri nonāk upē.

Savukārt palu ilgumu un platību ietekmē meliorācijas grāvju daudzums un to darbības efektivitāte. Meliorētās palienēs palu ūdeņi ātrāk aizplūst pa novadgrāvjiem, kā rezultātā neveidojas ilglaicīgas mitras ieplakas, paliene kļūst homogēna mitruma režīma ziņā un pakāpeniski arī veģetācija kļūst arvien vienveidīgāka.

1960-ajos gados izraktā Makstiņupe ir valsts nozīmes novadgrāvis, kurš tiek tīrīts reizi 10 gados. Tīrīšanas laikā ar ekskavatoru tiek arī nedaudz padziļināta gultne. Pēdējo reizi Makstiņupe tīrīta 2003. gadā, rezultātā tās apkārtnē ir kļuvusi sausāka, izzudis arī tur novērotais ķikutu riests (A.Auniņš, pers.kom.).

Pēc Jaunannas HES uzbūvēšanas, ir samazinājies ūdens caurplūdums Pededzē. Arī Litenes iedzīvotāji stāsta, ka upe pamazām aizaug, jo vasarās ļoti bieži ir zems ūdens līmenis. Maksimālais ūdens caurplūdums Pededzē pirms Jaunannas HES darbības uzsākšanas laikā no 1996.- 2000. gadam bija 112 m³/s, pēc HES uzcelšanas – 72,3 m³/s, bet minimālais ūdens caurplūdums - 0,52 m³/s pirms un 0,30 m³/s pēc HES darbības uzsākšanas. Vidējais palu perioda sākuma datums pēdējo 10 gadu laikā ir 14., 15. marts, bet beigu datums atšķiras. Laika posmā no 1996. – 2000. gadam vidējais palu perioda ilgums ir 73 dienas, bet no 2001. – 2005. gadam – 64 dienas (*LVĢMA informācija no novērojumu stacijas „Litene”*). Protams, jāņem vērā hidroloģiskā režīma atšķirības dažādos gados.

Attiecībā uz ūdens kvalitāti, Pededze ir vidēji piesārņota upe, tāpat kā lielākā daļa Latvijas upju, un tās saprobitātes indekss ir 1,92 (LVA, 2002, Latvijas upju kvalitātes kartes).

Pali – ikgadēja upes ūdens režīma fāze, kad upē ir gadā vislielākais ūdenīgums ar ilgstoši augstu ūdenslīmeni un parasti notiek palieņu applūšana. Latvijā pali parasti ir pavasarī – martā, aprīlī, sniega kušanas laikā, taču dažreiz tie ir novēroti ziemā (Zīverts 1997).

1.3.4. Augsnes

Adzeles līdzenumā izplatītas vidēji un stipri podzolētās velēnu podzolaugsnes, tipiskās podzolaugsnes, purvu un podzolētās gleja augšnes (Zelčs 1994).

Lieguma teritorijai raksturīga aluviālā augsne, velēnu glejaugsne, velēnpodzolētā glejaugsne, velēnu podzolaugsne un pseidoglejotā augsne uz smilts, mālsmilts un smilšmāla cilmiežiem (Nikodēmus u.c. 1998).

1.4. Teritorijas bioloģiskais raksturojums

Lieguma teritorija atrodas Ziemeļaustrumu ģeobotāniskā rajona Ziemeļlatgales pacēluma apakšrajona 6. mikrorajonā. Mikrorajonam raksturīgi mitri egļu-platlapju meži, savdabīgi palieņu meži, vietām ozoli gar upju krastiem. Ziemeļaustrumu ģeobotāniskajā rajonā nozīmīgas platības aizņem pļavas. Upju palienēm raksturīgas gan mezofītās (īstās) pļavas, gan tipiskas palieņu pļavas ar augsto grīšļu un augsto graudzāļu cenožēm (Табака и др. 1985).

1.4.1. Flora

1.4.1.1. Vaskulārie augi

Dabas liegumam raksturīga galvenokārt upju palieņu pļavu, kā arī mēreni mitro pļavu flora. Pļavu augāju veido dažādas grīšļu sugas (slaidais grīslis *Carex acuta*, krastmalas grīslis *Carex acutiformis*, ciņu grīslis *Carex caespitosa*, lapsu grīslis *Carex vulpina*), iesirmā ciesa *Calamagrostis canescens*, parastais miežubrālis *Phalaroides arundinacea*, pļavas lapsaste *Alopecurus pratensis*, parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, parastā ciņusmilga *Deschampsia caespitosa*. Raksturīgas pļavu augu sugas ir purva skarene *Poa palustris*, garlapu veronika *Veronica longifolia*, purva skalbe *Iris pseudacorus*, parastā zeltene *Lysimachia vulgaris*, ārstniecības balderiāns *Valeriana officinalis*, pļavas gandrene *Geranium pratense*, dažādlapu usne *Cirsium heterophyllum*, pļavas skarene *Poa pratensis*, dzeltenais saulkrēsliņš *Thalictrum flavum* u.c. Bieži sastopamas neielabotu pļavu indikatorsugas: purva dedestiņa *Lathyrus palustris*, zeltainā gundega *Ranunculus auricomus*, purva gandrene *Geranium palustre*, ziemeļu madara *Galium boreale*, Eiropas saulpurene *Trollius europaeus*.

Mēreni mitrajās un sausajās pļavās uz reljefa pacēlumiem dominē pūkainā pļavauzīte *Helictotrichon pratense*, sarkanā auzene *Festuca rubra*, kā arī neielabotu pļavu indikatorsugas: parastais vizulis *Briza media*, gaiļbiksīte *Primula veris*, spradzene *Fragaria viridis*, lipīgā sveķene *Viscaria vulgaris*, dzirkstelīte *Dianthus deltoides*, klinšu noraga *Pimpinella saxifraga*.

Vietām pļavas aizaug ar krūmiem (kārkliem *Salix sp.*, trauslo krūkli *Frangula alnus*, pabērzu *Rhamnus catarthica*) un parasto niedri *Phragmites australis*.

Liegumam raksturīga augu suga ir parastais ozols *Quercus robur*, kas sastopams gan mežos Pededzes un vecupju krastos, gan pļavās.

Mežiem un krūmājiem Pededzes, Sitas un vecupju krastos raksturīgas koku un krūmu sugas ir parastā goba *Ulmus glabra*, parastā vīksna *Ulmus laevis*, parastā ieva *Padus avium*, baltalksnis *Alnus incana*, melnalksnis *Alnus glutinosa*, dažādas kārkļu un vītoli sugas *Salix sp.*, parastais apinis *Humulus lupulus*.

Pededzē nereti sastopamas ūdensaugu sugas: čemurainais puķumeldrs *Butomus umbellatus*, Alpu glīvene *Potamogeton alpinus*, vienkāršā ežgalvīte *Sparganium emersum*. Vecupēm raksturīgas dažādas grīšļu sugas, purva skalbe, upes kosa *Equisetum fluviatile*, parastā spirodela *Spirodela polyrhiza*, mazais ūdenszieds *Lemna minor*, trejdaivu ūdenszieds *Lemna trisulca*.

Vairākās vietās lieguma teritorijā sastopamas īpaši aizsargājamās augu sugas: **mānīgā knīdija *Cnidium dubium*, Sibīrijas skalbe *Iris sibirica* un dumbrāja vijolīte *Viola stagnina***, kas raksturīgas Austrumlatvijas upju palieņu pļavām. Sibīrijas skalbe netika atrasta, apsekojot liegumu 2005. gadā, taču 2002. gadā konstatēta vairākās vietās lieguma teritorijā (Pļavu projekts 2002). Mānīgā knīdija un dumbrāja vijolīte konstatēta gan iepriekšējos pētījumos (LVGMA datu bāze, Pļavu projekts 2002), gan 2005. gada veģetācijas sezonā. Teritorijā sastopama arī **vīru dzegužpuķe *Orchis mascula* un stāvlapu dzegužpirstīte *Dactylorhiza incarnata*** (B., 2. pielik.). Biotopu direktīvas II pielikuma augu sugas netika konstatētas.

1.4.1.2. Sūnas, ķērpji un sēnes

Detāli šīs grupas nav pētītas. Apsekojot mežus, konstatētas četras dabisko meža biotopu indikatorsugas no ķērpju sugām: kaķpēdiņu artonija *Arthonia leucopellea*, parastais rakstu ķērpis *Grpahis scripta*, parastais plaušķērpis *Lobaria pulmonaria*, caurumainā menegācija *Menegazzia terebrata*, viena DMB indikatorsuga, sūnu suga – *Neckera pennata*. No augstāk minētajām sugām četras ir īpaši aizsargājamās sugas Latvijā (***Arthonia leucopellea*, *Lobaria pulmonaria*, *Menegazzia terebrata***) (B. pielik.). Pededzē konstatēta parastā avotsūna *Fontinalis antipyretica*.

1.4.2. Fauna

1.4.2.1. Bezmugurkaulnieki

Bezmugurkaulnieku faunas inventarizācija liegumā veikta 2005.gadā vairākas reizes sezonā. Inventarizācijas gaitā galvenā uzmanība pievērsta īpaši aizsargājamo un reto bezmugurkaulnieku konstatēšanai, kā arī potenciālo biotopu novērtēšanai. Teritorijas faunas raksturošanai papildus izmantoti agrāk iegūtie dati par bezmugurkaulnieku izplatību un saistību ar konkrētiem biotopu tipiem dotajā reģionā (EMERALD, Kalniņš 2005).

Sitas un Pededzes palienei ir raksturīga tipiska palieņu pļavu bezmugurkaulnieku fauna. Blakus pakāpeniski aizaugošām vecupēm un pārmitrām vietām mikroreljefa pazeminājumos vietām ir arī sausākas pļavas, līdz ar to lieguma teritorijā ir augsta bezmugurkaulnieku daudzveidība.

Lakstaugu stāva bezmugurkaulnieku faunā dominējošie ir divspārņi Diptera, no kuriem pārstāvētas galvenokārt atklātiem biotopiem raksturīgās stiebrmušas Chloropidae, pamušas Anthomyiidae, mušas Muscidae, mitriem biotopiem raksturīgās zaļganītes Dolichopodidae, deļotājmušas Empididae, Hybotidae, trūdmušas Lauxanidae un gliemežmušas Sciomyzidae. Raksturīga arī augsta mīkstblakšu Miridae un cikāžu Auchenorrhyncha daudzveidība.

No izmēros lielākiem kukaiņiem viegli pamanāmi taisnspārņi – mitrākās vietās sienāži *Metrioptera roselii* un siseņi *Omocestus viridulus*, sausākās vietās ar zemāku un skrajāku augāju - siseņi *Chorthippus dorsatus*. Virkne pētnieku norāda, ka taisnspārņi varētu būt labi bioindikatori pļavu stāvokļa novērtēšanā un ir izmantojami monitoringa mērķiem, tādēļ nākotnē dabas lieguma teritorijā būtu vēlams detalizētāka taisnspārņu faunas izpēte, jo, nepašaubāmi, sastopamo sugu skaits ir lielāks nekā iepriekš pieminētās trīs bieži sastopamās sugas.

Liegumā ir augsta kukaiņu-apputeksnētāju daudzveidība – kamenes un bites Apidae, raibeņi *Inachis io*, *Nymphalis polychloros*, *Aglais urticae*, *Arashnia levana*, zilenīši Lycaenidae, samteņi *Maniola jurtina*, resngalvīši Hesperidae, ziedmušas Syrphidae, no kurām biežāk sastopamas sugas ir *Syrphus grossulariae*, *Sericomyia*

silensis, *Cheilosia illustrata*, *Sphaerophoria scripta*, *Helophilus pendulus*, *H. affinis*, *Eristalis pertinax*, *E. rupium* un citas *Eristalis* sugas. Arī apputeksnētāji tiek uzskatīti par piemērotiem bioindikatoriem, lai raksturotu pļavu biotopu daudzveidību, jo tiem ir specifiskas prasības pret kāpuru attīstības vietām (daudzām sugām kāpuri ir saprofāgi un attīstās stāvošos ūdeņos – vecupēs, mitros mikroreljefa pazeminājumos pļavās, citām sugām – kāpuri ir saproksilofāgi un barojas ozolu un citu lapukoku trūdošajā koksni, vēl citām – kāpuri attīstās sausākās vietās augsnē), imago papildbarošanās vietām – nepieciešami ziedoši nektāraugi imago lidošanas laikā. Tā kā dažādas apputeksnētāju sugas barojas uz dažādām augu sugām, tad augu sugu daudzveidība un biotopa struktūras dažādība būtiski ietekmē šīs kukaiņu grupas daudzveidību.

Palieņu pļavas ir nozīmīga barošanās vieta daudzām ksilofāģajām sugām, to skaitā arī tādām, kuru kāpuri attīstās ārpus lieguma teritorijas esošajos skujkoku mežos, piemēram, koksngraužiem *Gaurotes virginea* un *Leptura melanura*. Ar lapukoku mežu fragmentiem un pļavās savrup stāvošajiem ozoliem ir saistīta virkne retu vaboļu sugu. Jāpiemin arī citas viegli pamanāmas un biežāk sastopamas sugas, piemēram, *Acmaeops collaris*, *Allosterna tabacicolor*, kas novērojamas barojoties uz čemurziežiem atsevišķi augošo ozolu tuvumā, *Lamia textor* un zaļais vītolgrauzis *Aromia moschata*, kas saistīti ar *Salix* ģints krūmiem un kokiem Pededzes un Sitas, kā arī vecupju krastmalās, *Agapanthia villosoviridescens*, kura kāpuri attīstās uz mitrajās pļavās augošajiem lielajiem čemurziežiem.

Teritorijā esošo vecupju novietojums (pļavās, mežmalās, krūmājos), augājs tieši ietekmē arī tur sastopamo bezmugurkaulnieku sugu daudzveidību un indivīdu blīvumu. Nozīmīgākās ūdens bezmugurkaulnieku sabiedrības veidojas tieši vecupēs, kur ir arī lielākā augāja daudzveidība. No konstatētajām bezmugurkaulnieku sugām vairākas sugas ir retas un/vai aizsargājamas.

Teritorijā esošās bebraines faunas ziņā ir līdzīgas vecupju faunai, jo bebrainēs ir pārstāvēti gan pastāvīgi, ar ūdensaugiem bagātākas un nabadzīgākas vietas, bezaugāja zemsedze un tml. Tomēr aizsargājamo sugu klātbūtne nav konstatēta.

Periodiski izzūstošas lāmas konstatētas pļavās. Lāmu dažāda vecums (sukcesijas stadijas) un pastāvīgums nosaka ar lāmām saistīto bezmugurkaulnieku sugu daudzveidību un indivīdu skaitu. Aizsargājamo sugu klātbūtne nav konstatēta.

Tekošo ūdeņu faunu nosaka Pededzē un Sitā pārstāvētie biotopi. Kopumā Pededzē sastopamie biotopi raksturojami kā vidēji daudzveidīgi, un šeit sastopamie biotopi ir nozīmīgi dažām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām.

Īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas

Liegumā konstatētas 8 īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas: **lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*, kuprainā celmmuša *Lophria gibbosa*, marmora rožvabole *Liocola marmorata*, spožā skudra *Lasius fuliginosus*, zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia*, raibgalvas purvuspāre *Leucorrhinia albifrons*, spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis*, biezā perlamutrene *Unio crassus* (B. pielik.).**

Kuprainā celmmuša nav tipiska liegumā dominējošajiem pļavu biotopiem un, iespējams, nejauši ielidojusi no blakus esošajiem sausajiem skujkoku mežiem. Pārējās sugas ir tipiskas pļavu biotopiem vai saistītas ar platlapju mežiem un atsevišķi augošiem, dobumainiem kokiem pļavās, kā arī lapukoku mežiem upju piekrastē un upes vecupju biotopiem.

Saproksilofāģās sugas – lapukoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*, marmora rožvabole *Liocola marmorata* un spožā skudra *Lasius fuliginosus* ir saistīti

ar veciem, dobumainiem un galvenokārt pļavās savrup augošiem platlapjiem, lielākoties ozoliem. Gan marmora rožvaboles, gan lapukoku praulgrauži apdzīvo mitrākus dobumus, bet spožās skudras nereti sastopamas arī sausākos dobumos. Visas trīs sugas apdzīvo gan dobumus, kas ir pie zemes, gan dobumus augstu virs zemes. Atsevišķās vietās kāpuru ekskrementi tika atrasti arī nokritušu ozolu dobumos, kas izveidojušies zaru vietās. Virkni sašķēlušos ozolu ar šauriem spraugveida dobumiem nebija iespējams pārbaudīt, taču arī šādās vietās ir iespējama gan rožvaboles, gan praulgrauža klātbūtne. Liegumā sastopamajos platlapju meža fragmentos iepriekš minētās ksilofāgās sugas netika konstatētas. Daļa no palieņu pļavās savrup stāvošajiem ozoliem ir ieauguši krūmos, un to stumbri atrodas ievu un citu koku, krūmu apēnojumā. Tomēr pēc veco ozolu stumbra skaidri redzams, ka tie ir auguši klajā pļavā, jo atšķirībā no meža ozoliem, tiem ir stipri zarots vainags jau salīdzinoši nelielā augstumā. Krūmu apēnojums būtiski samazina šo koku piemērotību lapukoku praulgrauža un citu sugu kāpuru attīstībai, jo tās pārsvarā mīl siltumu un tādēļ galvenokārt ir sastopamas tajos dobumainajos ozolos, kas vismaz daļēji ir saules apspīdēti.

Sitas un Pededzes palieņu pļavās lapukoku praulgrauzis tika atrasts tikai tajos dobumainajos kokos, kuru stumbrs vismaz daļēji ir atsegts un vairāk vai mazāk saules apspīdēts. Tādēļ būtu ieteicams izvērtēt pozitīvos un negatīvos aspektus krūmu daļējai izciršanai ap dobumainajiem ozoliem. Lapukoku praulgrauzim varētu pietikt ar daļēju koka stumbra atsegšanu dobuma pusē. Tāpat jāuzsver, ka lapukoku praulgrauzis apdzīvo dzīvus un atmirstošus kokus, bet sausos, nokaltušos kokos parasti nav sastopams, tādēļ nav pieļaujamas darbības, kas izraisa koku nokalšanu. Nav vēlama krasa ozolu augšanas apstākļu maiņa, jo vairāki pētnieki norāda par to iespējamo nokalšanu šādos gadījumos.

Lai gan lapukoku praulgrauzis tika konstatēts vienīgi pēc kāpuru ekskrementiem, tomēr vismaz dažās vietās ar tiem ir noklātas dobumos šogad izaugušās piepes, tādēļ skaidri redzams, ka šos dobumus kāpuri apdzīvo arī šobrīd. Liegumā ir konstatēta dzīvotspējīga lapukoku praulgrauža populācija.

Lapukoku praulgrauzis konstatēts 6 ozolos, marmora rožvabole ir retāk sastopama, bet skabiosu pļavraibeņa un zirgskābeņu zilenīša biotopi sastopami gan pļavās Sitas un Pededzes satekas rajonā, gan pļavās Pededzes abos krastos lejpus satekas (2., C. pielik.).

Spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis* liegumā konstatēta, taču nav iegūts precīzs priekšstats par sugas izplatību teritorijā. Sugai piemērotas ir vecupes Pededzes kreisajā krastā pie Sileniekiem, kā arī augšpus Sitas grīvas.

Raibgalvas purvuspāre *Leucorrhinia albifrons* liegumā konstatēta, taču nav precīzu datu par sugas izplatību teritorijā. Izplatība varētu būt līdzīga spilgtās purvuspāres izplatībai.

Zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia* konstatēta Pededzē visā lieguma teritorijā. Sugai piemēroti biotopi ir praktiski visā Pededzes upes garumā lieguma teritorijā. Iespējama arī sugas attīstība Sitā, taču tikai atsevišķos posmos.

Biezā perlamutrene *Unio crassus* konstatēta Pededzē, visā lieguma teritorijā. Sugai piemēroti biotopi ir praktiski visā Pededzes upes garumā lieguma teritorijā.

Lai gan minētās ūdeņu biotopos sastopamās īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas Latvijā nav uzskatāmas par ļoti retām, tomēr to aizsardzības un saglabāšanas prioritāte ir augsta, jo Eiropas mērogā vērojama šo sugu samazināšanās. No teritorijā konstatētajiem saldūdeņu biotopiem kā retajām un aizsargājamām sugām vērtīgākie biotopi ir atzīstamas vecupes un atsevišķas slapjās pļavas/bebraines Pededzes kreisajā krastā pie Sileniekiem un Sitas grīvas.

Lieguma ūdeņu biotopos potenciāli iespējamas (konstatētas teritorijas apkārtnē, teritorijā ir šo sugu attīstībai piemēroti biotopi un tml.) Latvijas īpaši aizsargājamās sugas: zaļā dižspāre *Aeshna viridis*, resnvēdera purvspāre *Leucorrhinia caudalis* un divjoslu airvabole *Graphoderus bilineatus*. Pļavas ir piemērotas zirgskābeņu zilenītim *Lycaena dispar*, skabiosu pļavraibenim *Euphydrys aurinia*.

Biotopu direktīvas II pielikuma sugas

Piecas no liegumā konstatētajā bezmugurkaulnieku sugām minētas Biotopu direktīvas II pielikumā: **lapkoku praulgrauzis, zaļā upjuspāre, raibgalvas purvuspāre, spilgtā purvuspāre, biežā perlamutrene** (B pielik.).

Lieguma ūdeņu biotopos potenciāli iespējamas Biotopu direktīvas II pielikuma sugas: zaļā dižspāre *Aeshna viridis*, resnvēdera purvspāre *Leucorrhinia caudalis* un divjoslu airvabole *Graphoderus bilineatus*, pļavās - zirgskābeņu zilenītis *Liceana dispar* un skabiosu pļavraibenis *Euphydrys aurinia*.

Latvijas Sarkanās grāmatas sugas

No liegumā konstatētajām īpaši aizsargājamajām un Biotopu direktīvas I pielikuma bezmugurkaulnieku sugām 5 sugas ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā. Liegumā konstatētas arī Latvijas Sarkanās grāmatas sugas: dižzirnekļis *Dolomedes plantarius*, nātru lācītis *Callimorpha dominula*, zaļais vītolgrauzis *Aromia moschata* un dzeltenā celmmuša *Laphria flava* (B. pielik.)

Dižzirnekļis konstatēts vairākās vietās pakāpeniski aizaugošo vecupju tuvumā. Šī suga raksturīga pārmitrām pļavām, ūdeņu krastmalām un, kā norāda Māris Šternbergs Latvijas Sarkanajā grāmatā (Spuris 1998), tā ir jūtīga pret zāles nopļaušanu un mitruma režīma maiņu. Šīs sugas saglabāšanai nepieciešams atstāt nepļautas aizaugošās vecupes un, iespējams, arī atsevišķas šauras grīšļu pļavu joslas mitrākajās vietās mikroreljefa pazeminājumos. Latvijā šī suga sastopama izklaidus visā teritorijā.

Pie pļavu bezmugurkaulniekiem nosacīti ir jāpieskaita arī nātru lācītis, kura kāpuri ir polifāgi, barojas ar dažādu lakstaugu un krūmu lapām jauktu un lapukoku mežu tuvumā. Sitas un Pededzes palīenē šī suga vietām sastopama meža fragmentiem tuvākajās pļavās. Latvijā šī suga sastopama izklaidus visā teritorijā.

Zaļais vītolgrauzis konstatēts Pededzes krastā mežmalas pļavās uz čemurziežiem. Šis koksgrauzis ir saistīts ar lapukoku mežiem un arī atsevišķi augošiem vītoliem un citiem resnākiem *Salix* ģints kokiem un krūmiem, kuru koksne attīstās tā kāpuri. Latvijā šī suga sastopama izklaidus visā teritorijā un upju piekrastēs piemērotos biotopos ir samērā bieži sastopama suga.

Dzeltenā celmmuša nav tipiska liegumā dominējošajiem pļavu biotopiem un, iespējams, nejauši ielidojusi no blakus esošajiem sausajiem skujkoku mežiem.

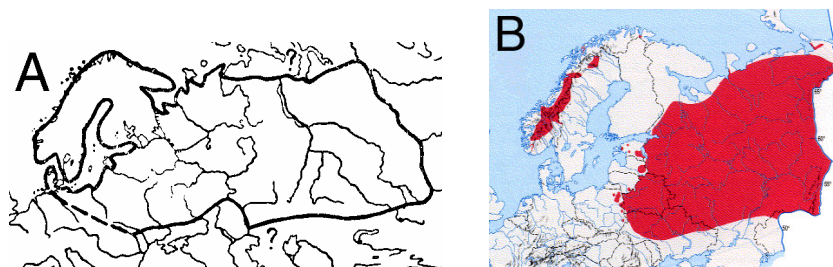
1.4.2.2. Putni

Pavisam dabas liegumā konstatētas 103 putnu sugas (D. pielik.), no tām 23 ir īpaši aizsargājamās putnu sugas (E. pielik.), bet trīs - mežirbe *Bonasia bonasia*, rubenis *Tetrao tetrix*, mednis *Tetrao urogallus*, ir ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamās putnu sugas. Visas 23 īpaši aizsargājamās sugas ir arī Putnu direktīvas I pielikuma sugas.

Pļavās ligzdo ķikuts *Gallinago media*, grieze *Crex crex*, ormanītis *Porzana porzana*, iespējams, arī purva pūce *Asio flammeus*, niedrājos – niedru lija *Circus aeruginosus*, bet mežos – mazais ērglis *Aquila pomarina*, mežirbe *Bonasia bonasia*,

pelēkā dzilna *Picus canus*, melnā dzilna *Dryocopus martius*, baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*, vidējais dzenis *Dendrocopos medius*, krūmajos – brūnā čakste *Lanius collurio*. Lieguma pļavās barojas blakus esošajos mežos ligzdojošie ķīķis *Pernis apivorus*, urālpūce *Strix uralensis*, dzērves *Grus grus*, niedru lijas un mazie ērgļi, kā arī riesto rubeņi *Tetrao tetrix*.

Ķikuts ir teritorijas nozīmīgākā dabas vērtība, bet pati teritorija – viena no nozīmīgākajām sugas atradnēm Latvijā un nozīmīgākā – Ziemeļaustrumlatvijā. Ķikuts ir viena no sugām, kas pēdējo gadsimtu laikā ir piedzīvojusi vienu no dramatiskākajām ligzdošanas areāla izmaiņām Eiropā – tā areāla rietumu robeža atkāpusies no Nīderlandes 19. gs. sākumā (3. att. A; Дементьев, Гладков 1951) līdz Polijas austrumdaļai patlaban. Ievērojamas izmaiņas notikušas arī Skandināvijā, kur 20. gadsimta laikā ķikuts ir izzudis no zemienēm un tā populācija saglabājusies tikai kalnos. Patlaban ķikuta areāls sastāv no 2 izolētām daļām – Skandināvijas un Austrumeiropas/Rietumsibīrijas (4. att. B; Snow, Perrins 1997, Hagemeyer, Blair 1997).

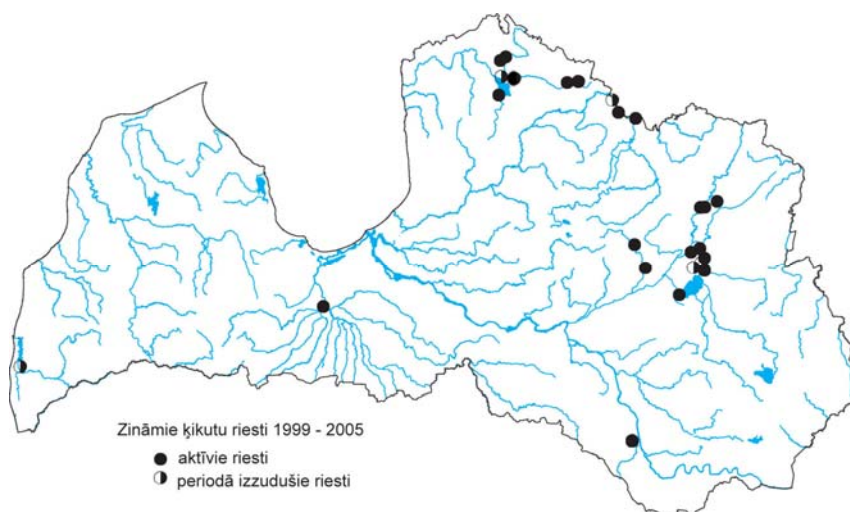

3., 4. attēls. Ķikuta izplatības areāls 20. gs. sākumā pēc Дементьев, Гладков 1951 (A) un beigās pēc Snow, Perrins 1997 (B).

Pēc ķikuta apdzīvotajiem biotopiem tiek izdalītas 3 populācijas:

- Skandināvijas populācija, kas sastopama krūmainos zāļu purvos Norvēģijas un Zviedrijas kalnu lēzenajās daļās uz bāziskiem cilmiežiem apmēram 200 metrus virs mežu joslas (Kålås et al. 1997a).
- Austrumeiropas un Rietumsibīrijas mērenās joslas populācija, kas apdzīvo upju palieņu pļavas. Tai pieder arī Latvijas ķikutu populācija.
- Tundras populācija, kas apdzīvo Krievijas Eiropas un Rietumsibīrijas daļas tundru.

Ķikuta izplatību Latvijā un tās tuvākajās kaimiņvalstīs (Igaunijā, Lietuvā, Krievijā un Baltkrievijā) nosaka upju palieņu pļavu, kā arī citu regulāri un ilgstoši applūstošu zālāju (piemēram, applūstošu polderu) izplatība (Auniņš 2001a., Kuresoo, Luigujõe 2000, Raudonikis, Švažas 2000, Švažas et al. 2001, Mongin E. 2000) Lielākā ķikutu populācija Latvijā sastopama Aiviekstes un tās baseina upju (Pededzes, Kujas u.c.) palienēs (Auniņš 2001a). Vēl ķikuts sastopams Burtnieka ezerā ietekošo upju Rūjas un Sedas palienēs, kā arī Ziemeļgaujā. Vēl pa vienai nelielai, izolētai ķikutu populācijai zināms Sēlijā (Dvietes palīene) un Zemgalē (Svētes palīene). Kurzemes vienīgā zināmā populācija Liepājas ezera dienvidu gala pļavās pie Bārtas ietekas ir izzudusi – kopš 1997. gada riets nav konstatēts (5.att.).

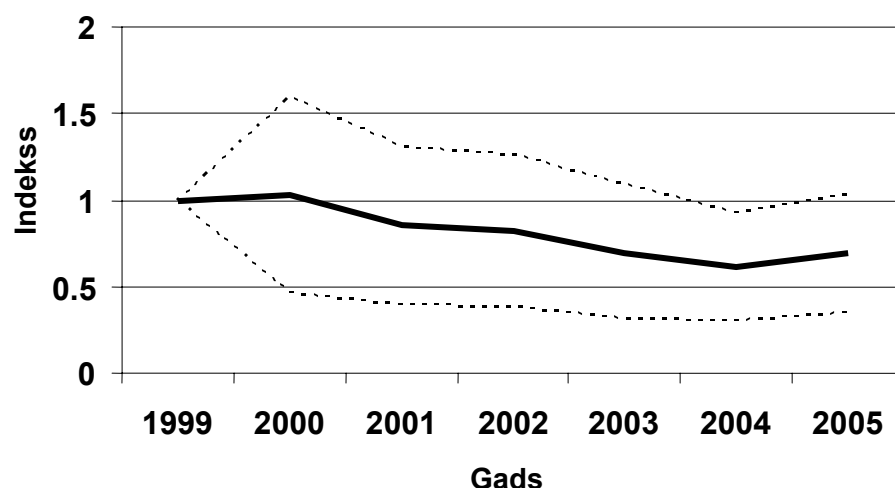

5. attēls. Ķikuta izplatība Latvijā 21. gadsimta sākumā.

Ķikutu populācija 21. gadsimta sākumā Latvijā tiek vērtēta kā 200 – 300 pāri (Auniņš 2001a), Igaunijā – kā 500 – 1000 pāru (A. Kuresoo pers. comm.), Lietuvā – kā 200 – 300 pāru (Švažas et al. 2001).

Pirmais uz novērojumiem balstītais Latvijas populācijas vērtējums iegūts tikai 1999. gadā, tādēļ Latvijas populācijas samazināšanās apjomu vēsturiskajā laikā novērtēt nav iespējams pat aptuveni. Tomēr skaita samazināšanās atzīmēta jau pagājušā gadsimta beigās (Lowis 1893). Gadsimta laikā ķikuta kā ligzdojošas sugas statuss Latvijā mainījās no „parasts perētājs” (Lowis 1893) līdz sugai, par kuras ligzdošanu ticami dati nav iegūti vairāk kā 25 gadus (Страздс 1983).

Arī pēdējos gados ķikuta populācijai Latvijā raksturīga skaitliskās samazināšanās tendence. Analizējot ķikutu gaiļu skaita izmaiņas vairākkārt apmeklētajos ķikutu rastos, populācijas izmaiņu regresijas modelis liecina, ka 7 gadu periodā ķikuta populācija samazinājusies par vairāk kā 30% (6.attēls, Auniņš 2005). Tas liecina, ka situācija varētu būt kritiska. Tā kā datu par ķikutu populācijas stabilitāti un tās ikgadējām skaita svārstībām Baltijas reģionā trūkst, ir grūti novērtēt patreizējā populācijas skaitliskā samazinājuma nozīmi. Tā kā suga ir atkarīga no pavasara plūdu situācijas, iespējams, ka tieši šis faktors nosaka skaita izmaiņas katrā no sugas atradnēm un tādējādi izskaidro to, ka dažādos rastos izmaiņas vienā un tajā pašā laika periodā ir pretējas. Lai gan ķikutu gaiļu skaits dažādos rastos pa gadiem var svārstīties atšķirīgi, un to visbiežāk nosaka ikgadējo mitruma režīmu atšķirības plāvās, tomēr kopējā samazināšanās tendence, neraugoties uz plašo 95% ticamības intervālu, raksturo biotopa kvalitātes samazināšanos plāvu aizaugšanas rezultātā, jo cita veida būtiskas izmaiņas apsekotajās plāvās pētījumu periodā nav notikušas. Krasas ikgadējas ķikutu gaiļu skaita izmaiņas atsevišķos rastos liecina par suboptimālu mitruma režīmu šajās plāvās, jo nenodrošina vienādi piemērotus sugas barošanās apstākļus pie dažādiem mitruma režīmiem. Tajā pašā laikā gaiļu skaits rastos, kas atrodas superoptimālos biotopos, tādus kā „lielais” riests liegumā „Sitas un Pededzes palienes”, pa gadiem būtiski nemainās.

6. attēls. Ķikutu populācijas izmaiņu modelis 1999 – 2005.gadā Latvijā.

Nepārtrauktā līnija apzīmē indeksa izmaiņas, bet pārtrauktās līnijas – indeksa ticamības augšējo un apakšējo robežu. Indeksa rēķināšanai izmantoti riestu lieluma vērtējumi, kas iegūti ķikutu inventarizācijas un monitoringa gaitā, izmantojot loglineārās regresijas metodi, kas iestrādāta TRIM programmā (Pannekoek, van Strien 2003).

Dabas lieguma „Sitas un Pededzes palienes” teritorijā ķikuts pirmoreiz konstatēts 1999. gadā, kad ķikuta inventarizācijas un sugas aizsardzības plāna izstrādes nolūkā šīs palieņu pļavas pirmoreiz apmeklētās ķikuta konstatēšanai piemērotā laikā – vakara krēslā un naktī. Kopš tā laika teritorija katru gadu apsekota un tajā uzskaitīti ķikutu riesti un tajos riestojošie gaiļi. Sugas riestošanas vietu un riestojošo putnu skaita izmaiņas dotas 3. tabulā.

3. tabula.

Ķikutu riestu un riestojošo ķikutu gaiļu skaits teritorijā.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ķikutu riestošanas vietu skaits	3	1	2	3	3	3	1
Kopējais ķikutu gaiļu skaits	>10*	20	19	18	27	23	21
Ķikutu gaiļu skaits „lielajā” riestā	n/d*	20	17	15	25	14	21

* precīzs skaits nav zināms, jo riestojošo gaiļu uzskaites pēc vienotas metodikas notiek tikai kopš 2000. gada.

Lai gan riestošanas vietu skaits pa gadiem variē, tas neatstāj lielu iespaidu uz kopējo riestojošo gaiļu skaitu, jo tikai viena no šīm vietām būtu uzskatāma par pilnvērtīgu riestu, pārējās vietās konstatēti atsevišķi riestojoši ķikutu gaiļi vai 2-3 gaiļu grupiņas. Šie „mazie” riesti ir ļoti nepastāvīgi, arī vienas sezonas ietvaros tie ir aktīvi ne katru vakaru-nakti un tos visticamāk veido gaiļi no „lielā” riesta, kas mēģina izveidot jaunu riestu, tādējādi cerot uz labākām pārošanās sekmēm. Nav izslēgts, ka katru gadu ir vairāk šādu „mazo” riestu, bet to konstatēšanu vai nekonstatēšanu lielā mērā nosaka nejaušība, jo uzskaites pļavās veiktas tikai 1-2 reizes sezonā. No aprakstītās situācijas atšķirīgs ir 2004. gads, kad divi no konstatētajiem riestiem uzskatāmi par pilnvērtīgiem. Šajā gadā „lielais” riests ir ievērojami mazāks kā citus gadus, kas liecina, ka šo otro pilnvērtīgo riestu veido gaiļi, kas citos apstākļos apmeklētu „lielo” riestu. Vienīgi „lielais” riests ir bijis aktīvs katru apsekoto gadu, pārējās riestošanas vietas bijušas aktīvas ne vairāk kā trijos no gadiem.

Latvijas apstākļos ķikuts sastopams praktiski tikai regulāri applūstošās palieņu pļavās, kādas ir arī dabas lieguma „Sitas un Pededzes palienes” pļavas. Šīs specifiskās prasības pēc biotopa nosaka ķikuta barošanās un vairošanās īpatnības. Ķikutam ir

riesta vairošanās sistēma, t.i., kolektīvais riests. Krēslas laikā ķikutu tēviņi sapulcējas riesta vietās. Tur ieņem nelielas teritorijas, kuru robežas cenšas aizsargāt no citiem tēviņiem un/vai paplašināt uz blakusesošo teritoriju rēķina. Riests ir enerģētiski ļoti „dārgs”, katru nakti riestojošs ķikutu tēviņš zaudē ap 7% sava svara (Höglund et al. 1992), un šī enerģija līdz riesta sākumam vakarā jāatgūst, lai varētu pilnvērtīgi piedalīties tajā. Šī iemesla dēļ ķikutiem piemērotas tikai tādas teritorijas, kas nodrošina teicamas barošanās iespējas, kur barības resursi ir lielā blīvumā un viegli pieejami.

Ķikuts barojas gandrīz tikai ar sliekām (Løfaldli et al. 1992), ko iegūst, durot knābi augsnē (*probing the soil*). Tādēļ sugai vitāli svarīga ir mitra, sliekām bagāta un irdena minerālaugsne, kas pierādīts vairākos pētījumos gan Skandināvijā, gan Baltijā (Løfaldli et al. 1992, Aunins 2000, Luigujõe pers. comm.). Šādus augšnes un slieku blīvuma apstākļus Latvijas apstākļos nodrošina dabiskas palieņu pļavas, kur ikgadējie pavasara pali un augsts ūdenslīmenis augsnē visas ligzdošanas sezonas garumā nodrošina augšnes mitrumu un irdenumu, kā arī to auglību un augstu slieku blīvumu tajās. Lai gan ir dati par ķikutu riestiem arī citos biotopos, piemēram, nolaistos dīķos (Roze, Adamsons pers. comm.) un pat slapjā meža izcirtumā (Kuresoo, Luigujõe 2000), jāņem vērā to pastāvēšanas īslaicīgais raksturs, kad tie atbilst ķikutu barošanās prasībām.

Ķikutu riesta vairošanās sistēma nosaka arī papildus prasības pēc piemērotā biotopa platības. Minimālā kritiskā platība ir daudz augstāka nekā sugām ar līdzīgu barošanos un prasībām pēc biotopa, piemēram, mērkaziņai *Gallinago gallinago*, jo teritorija, kas nodrošina viena pāra eksistenci, nevar nodrošināt riesta eksistenci, jo tas prasa augstāku enerģijas patēriņu lielākam īpatņu skaitam. Tāpēc ķikutam kā riestojošai sugai ir augstāks lokālās izžušanas risks nekā dispersām sugām (Höglund 1996).

Latvijā mazākā vienlaidus pļava, kurā konstatēts ķikutu riests, ir 9 ha (Auniņš 2001a). Tomēr šis rādītājs jāvērtē kontekstā ar piemēroto barošanās biotopu daudzumu riesta pļavas apkārtnē, kas šajā gadījumā pārsniedza 100 ha, jo īpatņi, kas apmeklē attiecīgo riestu, var baroties arī ārpus riesta pļavas (Höglund, Robertson 1990).

Svarīgi arī, lai pļavās būtu daudzveidīgs mitruma režīms, kas nodrošinātu ķikutam piemērotus barošanās apstākļus visas ligzdošanas sezonas garumā gan sausos, gan mitros periodos. Būtisks ir lēzens reljefs, kas jebkuros apstākļos nodrošina tajā brīdī mitras, žūstošas vietas, kuru atrašanās vietas mainās, mainoties mitruma apstākļiem. Ķikutam kā barošanās vietas nav izmantojamas dziļās vecupes vai tādas, kuru malas apaugušas ar krūmiem.

Latvijā atrasto riestu biotopu un apkārtējo ainavas elementu analīze liecina, ka ķikuts izvairās no pļavu blīvi meliorētās daļas, - gandrīz visi zināmie ķikutu riesti atrodas pļavu nemeliorētajās daļās. Dīķos zināmajos gadījumos, kad riesti atrodas pļavu meliorētajās daļās, nemeliorētu pļavu fragmentu apkārtnē nav, bet grāvji praktiski nav aizauguši ar krūmiem (viens gadījums) vai to blīvums ir neliels (abi gadījumi). Tajā pašā laikā vairāki riesti, kas atrodas nemeliorētā vienlaidus pļavas fragmentā, atrodas ļoti tuvu šī fragmenta malai – meliorācijas grāvim, kas liecina, ka sugai būtiskāks par attālumu no grāvja vai tā veidotās krūmu joslas ir šķēršļu neesamība pārējos virzienos. Ķikuts neizvairās no aizaugošām pļavām, tomēr aizaugumam sasniedzot kritisko līmeni riests izzūd. Šī iemesla dēļ kopš ķikutu inventarizācijas sākuma izzuduši vairāki riesti. Par kritiskā aizauguma līmeņa tuvošanos vidēji lielā vai lielā riestā liecina tā sadalīšanās vairākās krūmu izolētās 2-3 gaiļu grupās.

Galvenos iemeslus šobrīd teritorijā pastāvošo draudu tipisko ķikuta ligzdošanas un barošanās biotopu eksistencei radīja g.k. 20. gadsimta 30.-os gados veiktie meliorācijas pasākumi:

- Sitas kanāla izrakšana, tādējādi lielākā daļa ūdeņu tiek novadīti pa šo grāvi nevis Situ. Pašā Sitā vasaras laikā ir gandrīz stāvošs ūdens,
- nosusinošo grāvju sistēmas ierīkošana Sitas palienē satekas rajonā ar Pededzi,
- Makstiņupes izrakšana,
- nosusinošo grāvju sistēmas ierīkošana Makstiņupes ietekas Pededzē rajonā.

Lai gan atšķirībā no daudzām citām vietām Latvijā projekta teritorijā notikusī meliorācija nelikvidēja pavasara plūdus Sitas palienē, tā būtiski samazināja plūdus Pededzes palienē un izraisīja vairākas citas savstarpēji saistītas nelabvēlīgas izmaiņas:

1. Samazinājās plūdu ilgums un applūstošās platības. Lai gan plūdi savā maksimuma brīdī sasniedz ūdenslīmeni, kas būtiski neatšķiras no perioda pirms meliorācijas, kopējais plūdu laiks ir ievērojami īsāks, sevišķi Pededzes palienē, jo meliorācijas sistēma aizkavē plūdu sākšanos un veicina ātrāku ūdens aizplūšanu no pļavām, plūdiem beidzoties. Pļavu perifērijā veidojās teritorijas, kuras plūdi vairs nerasniedz vai sasniedz tikai gados, kad ūdenslīmenis plūdu laikā ir īpaši augsts.
2. Meliorācija samazināja ūdenslīmeni augsnē (*water table*), līdz ar to samazinājās arī vietu daudzums ar mitru un irdenu augsni, kas ir obligāts piemērots ķikuta barošanās biotopa priekšnoteikums. Mitruma režīma izmaiņas pļavās veicināja arī augu sugu sastāva izmaiņas - samazinājušās grīšļu un miežabrāļa aizņemtās platības, palielinājušās ciņu smilgu pļavu platības. Protams, tas veicinājis pļavu aizaugšanu – Sitas palienes perifērija ir gandrīz pilnībā aizaugusi ar kārkliem un bērziem, līdzīga situācija ir sagrābotajā Pededzes palienes daļā pie Makstiņupes ietekas Pededzē.
3. Meliorācijas sistēmu ierīkošanas rezultātā izveidojās koku un krūmu apaugums gar grāvjiem, kas fragmentēja pļavas un samazināja to atklāto platību. Pastāvīga koku un krūmu klātbūtne veicināja to sasēšanos arī citur pļavās, līdz ar to – paātrinātu iztvaikošanu.
4. Plūdu ilguma samazināšanās un koku-krūmu joslu dēļ samazinājās arī plūdu postošās darbības efektivitāte. Koku un krūmu joslas, aizturēdamas palu nestos ledus gabalus, neļāva tiem veikt atklātās platības uzturošo darbību, tādējādi radot labākus apstākļus krūmu attīstībai pļavās un ļaujot ieviesties arī niedrei. Pļavās, ko vairs nerasniedza plūdu nestās sanesas, degradējās arī iepriekšējā tipiskā palienēm raksturīgā augsne.
5. Visi iepriekšminētie faktori veicināja to pļavu aizaugšanu ar krūmiem, kas periodā pirms meliorācijas spēja saglabāties atklātās arī dabiskā ceļā plūdu darbības rezultātā. Tādēļ pļavu pļaušana kļuva par visnozīmīgāko priekšnoteikumu atklāto platību turpmākai eksistencei un tās pārtraukšana 1980-to gadu beigās – 1990-to gadu sākumā izraisīja teritorijas pļavu masveidīgu aizaugšanu ar krūmiem.

Grieze teritorijā sastopama augstā blīvumā. Uzskaitēs 2005. gada maijā un jūnijā konstatēti attiecīgi 38 un 44 dziedoši tēviņi. Ņemot vērā, ka apsektas tika apmēram 2/3 teritorijas, kopējais griežu skaits liegumā 2005. gadā vērtējams kā 60 – 70 pāru. Iepriekšējā (2004.) gadā griežu skaits bija mazāks, uzskaitē maijā līdzīgā teritorijā reģistrēti 25 dziedoši tēviņi, tomēr, iespējams, ka tas neatspoguļo patieso sugas blīvumu, jo uzskaišu laikā bija salīdzinoši auksts laiks, kādēļ griežu aktivitāte varētu būt zemāka par normālo.

Kaut gan grieze ir globāli apdraudēta suga, Latvijā tā ir samērā parasta. Kopējais Latvijas griežu populācijas vērtējums ir 26000 – 38000 pāru (Keiņš 1997), kas sastāda vairāk kā ¼ no Eiropas Savienības griežu populācijas. Tādejādi Latvijai ir ļoti augsta starptautiska atbildība par griezes populācijas labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu. Lieguma plāvās 2005. gadā konstatētais ligzdojošo griežu blīvums ($6,4 - 7,5$ pāri/km²) ir ļoti augsts rādītājs, salīdzinot ar griežu caurmēra blīvumiem dažādos sugai piemērotajos biotopos (Keiņš 1997), kas ļauj teritoriju uzskatīt par ļoti nozīmīgu griežu koncentrēšanās vietu.

Sugu apdraud lielākā daļa to pašu faktoru, kas apdraud ķikutu. Galvenie: plāvu aizaugšana ar krūmiem un atklātās plāvu platības samazināšanās.

Tā kā lielākā daļa plāvu līdz šim nav tikušas apsaimniekotas, grieze necieta no draudiem, ko rada intensīva mehanizētā plaušana nepiemērotā laikā, kad lielākā daļa ligzdojošo griežu vēl nav beigušas ligzdošanu vai tai ir nelidojoši mazuļi. Līdz ar 2005. gadu, kad LIFE projekta ietvaros liegumā uzsākta plāvu plaušana, svarīgi ir ievērot dabai draudzīgas plaušanas nosacījumus:

- plaušanu uzsākt iespējami vēlāk un katrā ziņā ne agrāk par 15. jūliju.
- plaušanu neveikt no lauka malām uz vidu, bet gan otrādi – no vidus uz malām vai plaut pamīšus slejās
- neveikt arī lielu platību vienlaidus plaušanu vienā reizē

Ormanītis teritorijā konstatēts ne katru gadu, ķikutu uzskaišu laikā to skaits svārstījies no 0 līdz 5 dziedošiem tēviņiem. Tomēr, ņemot vērā, ka atsevišķos gados uzskaišu laiks varētu būt nedaudz novēlots sugas aktivitātes maksimumam, var pieļaut, ka suga tomēr sastopama katru gadu. Raksturīgākās konstatēšanas vietas ir Pededzes vecupes un Sitas palienes pārmitrākās vietas – grīslāji.

Purva pūce teritorijā konstatēta 2 reizes, kad 2002. gada un 2004. gada maija otrajā pusē ķikutu riestu apsekošanas laikā novēroti plāvās medījoši putni. Lai gan nav pilnībā izslēgts, ka tie varētu būt migrējoši īpatņi, ir augsta ticamība, ka suga teritorijā ligzdo. Speciāli pasākumi sugas ligzdošanas pierādīšanai teritorijā nav veikti. Šī ir viena no nedaudzajām vietām Latvijā, kur sugai iespējama ligzdošana, tādēļ tā vērtējama kā ļoti nozīmīga. Lai arī suga necieš no plāvu apsaimniekošanas pārtraukšanas tās agrīnajās stadijās, palielinoties krūmu blīvumam samazinās plāvu piemērotība, tādēļ arī šai sugai plāvu atjaunošana un apsaimniekošana ir nozīmīga.

Plāvu lija vairākkārt novērota, teritorijā medījot. Lai gan nav pilnībā izslēgts, ka tie varētu būt migrējoši vai klejojoši īpatņi, tomēr, ņemot vērā, ka visi konstatēšanas gadījumi bijuši ligzdošanas sezonā, ir augsta ticamība, ka suga teritorijā ligzdo. Speciāli pasākumi sugas ligzdošanas pierādīšanai teritorijā nav veikti. Šai sugai plāvu apsaimniekošana ir ļoti vēlama, bet ļoti svarīgi ir, lai plaušana notiktu iespējami vēlāk.

Baltais stārķis teritorijā neligzdo, bet ielido baroties no apkārtējām lauksaimniecības zemēm. Suga var ievērojami kaitēt lieguma izveidošanas mērķsugu – griezes un ķikuta, kā arī citu bridējputnu ligzdošanas sekmēm, sevišķi, ja plāvu plaušana notiek pārāk agri – sekojot plaujmašīnai stārķi uzlasa izdzīvojušos putnu mazuļus.

Dzērves balss dzirdēta 13.04. un 14.04. vairākos virzienos no saimniecības „Līči ” teritorijas. Dabas liegumam piegulošie meži atsevišķās vietās ir piemēroti šīs sugas ligzdošanai. Baroties lido klajājās dabas lieguma plāvās.

Mazais ērglis pieder pie tām putnu sugām, kuras šeit ligzdo tiešā dabas lieguma robežu tuvumā ārpusē, bet barības meklējumi notiek galvenokārt dabas lieguma teritorijā. Palieņu pļavas, upju un vecupju krasti šeit mazajam ērglim ir galvenās barošanās vietas. Kopumā teritoriju iekļaujošajos mežos ligzdo apmēram 6 mazā ērgļa pāri, kas barojas arī dabas lieguma teritorijā. Tikai viena šīs sugas apdzīvota ligzda (x 685537; y 6339814) tika atrasta dabas lieguma robežās – valsts mežā Gulbenes virsmežniecības Litenes mežniecības 9. kvartāla 1. nogabalā, kurā 14.07.2005 atradās daļēji apspalvots mazulis.

Būtu ļoti vēlams noskaidrot arī citu mazo ērgļu pāru, kuri barojas teritorijā, bet ligzdo ārpus tās, ligzdu atrašanās vietas, lai varētu tās aizsargāt ar mikroliegumu palīdzību. Šai sugai pļavu apsaimniekošana ir ļoti vēlama.

Mazajam ērglim dabas lieguma teritorija ir ļoti labs barošanās poligons un tuvākajā laikā nav sagaidāms, ka pāru skaits varētu kaut kādu iemeslu dēļ mazināties. Ligzdošanas sekmes gan var tikt ietekmētas, jo ligzdu vietas, kas pašlaik nav apzinātas, atrodas neierobežotas mežsaimnieciskās darbības ietekmē.

Kīķis 14.07. vairākkārt novērots Litenes mežniecības 7. kvartāla rajonā. Šai sugai, kas ir visai plastiska attiecībā uz ligzdošanas biotopa izvēli, dabas liegumam piegulošie meži ir pietiekoši piemēroti. Dabas lieguma zonas klajās platībās tiek izmantotas kā medību – barošanās vietas.

Kopumā barošanās teritorijas var būt vismaz 3-4 pāriem.

Urālpūce regulāri novērota teritorijā. Kaut arī suga ligzdo ārpus lieguma robežām, tā teritorijas pļavas izmanto kā medību – barošanās vietas. Teritoriju apmeklē vismaz 2 urālpūču pāri.

Apodziņš sastopams ozolu mežā (z/ī „Līči”). 2003. gadā 7. martā suga izprovocēta ar audio ierakstu, bet 2003. un 2004. gada maijā turpat atrastas arī apodziņa arijas. Šajā vietā ir ļoti daudz vecu, dobumainu koku, kas piemēroti sugas ligzdošanai.

Mežirbe ir Latvijā pašlaik visai bieži sastopama ligzdotāja. Tās skaita vērtējums ir 10 000-12 000 pāru (Račinskis 2004). Kā tipisku meža ar egles klātbūtni apdzīvotāju, to sastop arī gar klajumu malām, arī mežmalās. Teritorijā šī suga novērota vairākās vietās, piemēram – 14.04.saimniecības „Līči” meža 1. kvartāla 5.nogabalā, kā arī citur, taču vienmēr vietās, kur saimniecību meži robežojas ar daudzkārt lielākajiem valsts meža masīviem. Tādēļ var teikt, ka šai sugai teritorijā esošās mežu platības ir par mazu, tie pietiek tikai dažiem pāriem.

Rubenim kā mežu, purvu un to malu apdzīvotājam, pavasarī riesta laikā ir nepieciešamas lielākas klajas platības. Rubeņu riests konstatēts (pēc dziesmas) 14.04.2005.g. Pededzei piegulošo palieņu pļavu augstākā zonā ap 1 km uz ziemeļiem no saimniecības ”Grīvas”. Pēc aptuvena vērtējuma riestoja no 3-6 gaiļiem. Vizuāli putni nav novēroti. Vēl kāds riests iespējams arī teritorijas rietumdaļā.

Medņa klātbūtne 14.04. pēc ekskrementiem konstatēta saimniecības „Līči ” meža 1. kvartāla 5.nogabala robežā ar Gulbenes virsmežniecības mežu (x 679568; y 6336305). Aprīlī noris medņu riests un putni uzturas tiešā tā tuvumā, tādēļ diezgan droši var teikt, ka riesta vieta neatrodas tālāk par 1-1,5 kilometriem uz dienvidiem no saimniecības „Līči ”.

Jāatzīmē, ka šai sugai piemēroti biotopi lielās platībās atrodas valsts mežā Sitas dienvidu jeb kreisajā krastā un daļa no riestiem ir apzināti un pēc mikrolieguma izveidošanas tajos tiek medīti.

Pelēkā dzilna teritorijā konstatēta vairākās vietās – 14.04. saimniecības „Liepnieki” robežās, 14.07. Litenes mežniecības 8.kvartāla 4.nogabalā (barojamies) un citur. 2005. gadā atrasta arī apdzīvota ligzda zemes īpašumā „Buciņi-1”. Tā kā pelēkai dzilnai raksturīga salīdzinoši liela ligzdošanas teritorija un tā ir samērā plastiska attiecībā uz ligzdošanas biotopu, tad var teikt, ka šī suga vienmērīgi sastopama visā teritorijā, tai skaitā arī upju un vecupju krastu koku un krūmu lielākos apaugumos. Kā šai, tā arī citām dzeņu sugām veicinošs apstāklis ir lielais vecozolu skaits minētajās vietās.

Melnā dzilna teritorijā ligzdo tikai atsevišķās vietās lielākos meža nogabalu grupējumos. Tā apdzīvots melnās dzilnas dobums apsē tika atrasts saimniecības „Dzērvītes”, mežā 1. kvartāla 8. nogabalā (x 682240; y 6336790). Kopumā šīs sugas ligzdošanas vietas vienmērīgi izvietotas gar teritorijas robežu valsts un saimniecību mežos ārpus dabas lieguma. Barības meklējumos un citās aktivitātēs melnā dzilna nereti izlido mežmalas zonā vai pat tālāk klajākās vietās vecos ozolos.

Baltmugurdzenis apdzīvo mežus, kur lielākās platībās sastopami un dominē vecāki lapu koki – bērzi, melnalkšņi vai platlapju koku sugas. Tādēļ tas sastopams gar teritorijas robežu tajās vietās, kur šādi nosacījumi ir. Tādas vietas ir vairākas. Kā pirmo jāmin valsts mežu starp saimniecībām „Līči” un „Dzērvītes”, kur teritorijai piegulst lielāks lapu koku sektors, kas palu periodā applūst. Te dabas lieguma teritorijā riestojošs īpatnis konstatēts 14.04. saimniecības „Dzērvītes” meža 1.kvartāla 8. un apkārtējos nogabalos (x 682242; y 6336796), ligzda visticamāk atradās 8.nogabalā.

Līdzīga vieta ir apmēram divus kilometrus uz ziemeļaustrumiem no saimniecības „Dzērvītes” meža, kur dabas lieguma teritorijai piegulst applūstošs lapu koku mežs 1,5 kilometri garā posmā. Iepretim abām minētajām vietām lapu koku nogabalu sakopojumi atrodas arī Sitas labajā krastā (Sitas ziemeļu malā).

Baltmugurdzenim piemērots biotops konstatēts arī dabas lieguma daļā, kur atrodas Pededzes upe – vietās, kur gar upes un vecupju krastiem sastopamas veco ozolu grupas ar citiem, jaunākiem lapu kokiem piejaukumā.

Kopumā mežos „Sitas un Pededzes” dabas liegumā un tiešā to robežu tuvumā baltmugurdzenis nav sastopams visur, bet piemērotās vietās, ierēķinot arī piegulošos mežus, varētu ligzdot vismaz 6-10 pāri. Arī šai sugai, lai nodrošinātu tās aizsardzību, līdzīgi kā mazajam ērglim, nepieciešams apzināt ligzdošanas atradnes tiešā dabas lieguma robežu tuvumā – tās ārmalā. Tas ļaus saglabāt šai sugai piemērotās vietas, reizē arī pašreizējo ligzdojošo putnu skaitu tiešā dabas lieguma apkārtnē.

Vidējais dzenis sastopams tādās pašās vai līdzīgās vietās kā baltmugurdzenis, taču sakarā ar to, ka tam ir mazāks ligzdošanas iecirknis, tas spēj apdzīvot mazākas lapu koku grupas un to sakopojumus. Ņemot vērā, ka vidējais dzenis ir ļoti tendēts uz vecu platlapju, it sevišķi ozolu grupām un lielākiem to sakopojumiem, tad var teikt, ka dabas liegumā un tā robežzonā Pededzes daļā tādu vietu ir visai daudz. Tā saimniecības „Līči” meža 1. kvartāla 1. nogabalā (x0679458; y6336391), konstatēts pāris ar teritoriālu uzvedību, atrasti iepriekšējos gados kalti dobumi.

Arī saimniecības „Liepnieki” meža 1. kvartāla 5. nogabala ozolos 14.04. novērots teritoriāls īpatnis.

Kopumā mežos „Sitas un Pededzes” dabas liegumā un tiešā to robežu tuvumā vidējais dzenis līdzīgi kā baltmugurdzenis, nav sastopams visur. Tomēr salīdzinoši vairāk vidējo dzeņu ligzdo pašā dabas lieguma teritorijā.

Piemērotās vietās varētu ligzdot vismaz 8-12 pāri.

Sila cīrulis sastopams vietās, kur priežu mežs robežojas ar pļavām vai citām atklātām vietām. Lielākoties šādas vietas ir ārpus lieguma, tā robežas tiešā tuvumā, bet daži pāri sastopami arī liegumā – saimniecības „Līči” dienvidaustrumu daļā.

Titiņš ir sastopams vairākās vietās lieguma teritorijā, kur sastopama mozaīkveida ainava – nelieli pļavu fragmenti mijas ar koku un krūmu puduriem. Ļoti iecienījis krūmainas vecupes, kuru malās ir vecāki, dobumaini koki. Suga Latvijā ir visai parasta, tādēļ nekādi aizsardzības vai apsaimniekošanas pasākumi speciāli šai sugai nebūtu jāveic.

Brūnā čakste sastopama vairumā piemēroto vietu: krūmāju zonā robežjoslā ar mežu, kā arī atsevišķos krūmāju puduros, arī vecās mājvietās un to apkārtnē. Suga ir arī ļoti parasta valstī. Lai gan sugai pašreizējā pļavu aizaugšana ir labvēlīga, tas nebūtu uzskatāms par argumentu pļavu neatjaunošanai uz apsaimniekošanas neatsākšanai. Šī suga nav lieguma dibināšanas mērķis, turklāt pļavu atjaunošanas rezultātā sugas atradnes teritorijā neizzudīs pilnībā, varētu tikai nedaudz samazināties ligzdojošo pāru skaits. Tomēr plānojot pļavu apsaimniekošanu rekomendējama atsevišķu izolētu krūmu puduru atstāšana vietās, kur tie nerada pļavas fragmentējošu efektu un kur pļavu apsaimniekošana reljefa vai mitruma dēļ ir apgrūtināta. Šādu vietu saglabāšana ļautu ligzdojošo āru skaitam saglabāties pašreizējā līmenī.

Niedru lija katru gadu teritorijā novērota medījot. Visticamāk tā ligzdo niedrājā, kas izveidojies ap bebru radīto uzpludinājumu uz zemes īpašumu „Buciņi-2” un „Buciņi-3” robežas, bet speciāli mēģinājumi atrast šīs sugas ligzdu nav veikti. Jāatzīmē, ka šīs sugas klātbūtne raksturo liegumam nevēlamu tendenci – niedrāju veidošanos, tādēļ nav uzskatāma par teritorijai nozīmīgu sugu un teritorijā veicamie apsaimniekošanas pasākumi ar šīs sugas interesēm nav jāsaskaņo.

Zivju dzenītis regulāri novērots Pededzes upē, kuras krasti ir piemēroti sugas ligzdošanai. Saglabājoties Pededzes dabiskajam tecējumam, šo sugu nekas neapdraud, tādēļ nekādi papildus aizsardzības vai apsaimniekošanas pasākumi nav nepieciešami.

Lielās gauras pāri katru gadu novēroti Pededzē un tās apkārtnē lieguma teritorijā. Pededzes krastu tuvumā ir daudz vecu, dobumainu koku, kas piemēroti sugas ligzdošanai. Saglabājoties piemērotām ligzdošanas vietām Pededzes krastos un Pededzes dabiskajam tecējumam, sugas ligzdošanu nekas neapdraud. Tomēr ūdens tūrisms var negatīvi ietekmēt sugas ligzdošanas sekmes, jo laivotāju iztraucēti, gauru mazuļi, kuri vēl nav patstāvīgi, var pazaudēt māti un iet bojā.

Pavasārī palu laikā teritorija ir nozīmīga caurceļojošajiem ūdensputniem – pīlēm un zosīm. Lielākie konstatētie skaiti atsevišķām sugām ir 200 sējas zosu un 300 gaigalu, tomēr šie skaiti varētu būt arī ievērojami lielāki. Vienlaikus pļavās pavasara migrāciju laikā varētu būt sastopami vairāk kā 1000 dažādu sugu ūdensputnu īpatņi. No pīlēm

kā ligzdotājas teritorijā konstatētas meža pīle, priekšķe, krīklis un gaigala. Nav izslēgta arī platknābja ligzdošana.

Maija pirmajā pusē šo teritoriju izmanto caurceļojošie bridējputni, galvenokārt **purva tilbītes**, bet konstatētas arī citas sugas (ķīvītes, kuitālas, pļavas tilbītes, lielās tilbītes, tumšās tilbītes un gūgatņi). Dažās pļavu bridējputnu sugas, piemēram, ķīvīte un pļavu tilbīte teritorijā konstatētas arī kā ligzdotājas.

Īpaši aizsargājamo sugu vai sugu grupu eksistences prasības

- **Dienas plēsīgie putni**

Tām dienas plēsīgo putnu sugām, kas ligzdo mežos (mazais ērglis, ķīķis), bet barojas mežmalu zonās un klajajās platībās, nepieciešams nodrošināt to vietu aizsardzību, kur atrodas ligzdas. Tās atrodas galvenokārt ārpus pašreizējā dabas lieguma, tādēļ sakarā ar mežsaimniecisko darbību ir meliorācijas un kailciršu apdraudētas.

Mazajam ērglim ir vēlama pļavu pļaušana un to aizauguma mazināšana.

- **Dzeņi**

Visām dzeņu un dzilnu sugām, tai skaitā arī retajām (baltmugurdzenis, vidējais dzenis u.c.), svarīgi ir novērst pārmērīgu mežaudžu izkopšanu, kas realizējas kā sauso, puskaltušo, daļēji kritušo un gulošo, kā arī stubeņu izvākšana. Dzeņiem būtiski svarīgas ir vecās audzes un koki.

- **Pļavās ligzdojošie putni**

Galvenais priekšnoteikums pļavās ligzdojošo putnu populācijas saglabāšanā ir lielas klajas pļavas, ko savukārt nodrošina to pļaušana vai ekstensīva ganīšana. Lai putni varētu sekmīgi izperēt mazuļus, pļavas jāpļauj vasaras otrā pusē, pēc 15. jūlija, bet vēlams vēl vēlāk. Papildus priekšnosacījums ķikutam ir mitra un irdena minerālaugsne, kur baroties, ko nodrošina palieņu pļavu regulāra applūšana. Protams, svarīgi ir arī tas, ka ligzdošanas periodā putni netiek traucēti.

1.4.2.3. Zīdītāji

Nav informācijas par teritorijā sastopamajiem zīdītājiem, izņemot to, ka dabas liegumā sastopams **ūdrs *Lutra lutra***, kas ir īpaši aizsargājama suga gan saskaņā ar Latvijas, gan Eiropas Savienības likumdošanu. Tā kā dabas lieguma dabas aizsardzības prioritātes ir putni, biotopi un bezmugurkaulnieki, tad papildus pētījumi par zīdītājiem dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā netika plānoti.

1.4.2.4. Zivis

Zivis tieši dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene" netika pētītas 2005. gadā. Arī LVĢMA datu bāzē nav ziņu par zivīm šajā dabas liegumā. Bet tā kā dabas liegumā "Pededzes lejtece" ir minēts **akmeņgrauzis *Cobitis taenia*** un **spidiļķis *Rhodeus amarus***, tad visticamāk, ka arī šajā upes posmā abas šīs sugas ir sastopamas. Abas sugas ir Biotopu direktīvas II pielikuma sugas.

1.4.3. Biotopi

Lielāko daļu lieguma teritorijas aizņem slapjas, mitras un mēreni mitras pļavas dažādā aizauguma pakāpē. Liegumā sastopami arī mežu, krūmāju, upju, vecupju biotopi kā arī grāvji, zemes ceļi un viensētas (4. pielik.).

1.4.3.1. Pļavas

Liegumam raksturīga sugām bagātu pļavu biotopu daudzveidība un mozaīkveida struktūra, ko nosaka teritorijas mikroreljefs un augsnes apstākļi (4. pielik.).

Slapju un mitru pļavu biotopi dominē gar Situ, kā arī gar Pededzi lieguma dienvidu daļā. Lielas platības aizņem augsto grīšļu pļavas (E.4.3. pēc Latvijas biotopu klasifikatora (Kabucis 2001)), ļoti auglīgu palieņu pļavas (E.3.1.) un pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs (E.3.2.). Atkarībā no mikroreljefa un augsnes īpatnībām biotopu kompleksus dažādās proporcijās veido slaidā grīšļa pļavu, parastā miežubrāļa pļavu, iesirmās ciskas pļavu, pļavas lapsastes pļavu, parastās vīgriezes pļavu un mitru ciņusmilgas pļavu biotopi. Lielākoties šajās pļavās krūmu nav, tie parasti sastopami gar meliorācijas grāvjiem vai atsevišķi puduri pļavu malās. Vietām šīs pļavas aizaug no sausākajām malām, kur jūtams nosusināšanas efekts.

Ļoti savdabīgas un no pārējiem pļavu biotopiem atšķirīgas ir **mitrās pļavas**, kur augāju veido ciņusmilga, mānīgā knīdija, purva skarene, parastā vīgrieze, pļavas bitene u.c. augu sugas. Šādas pļavas Latvijā ir reti sastopamas un raksturīgas Aiviekstes baseina upju palienēm.

Mēreni mitras un mitras pļavas raksturīgas galvenokārt gar Pededzi lieguma ziemeļu daļā, kā arī gar Situ lieguma ziemeļaustrumu daļā. Sastopami dažādi atmatu pļavu (E.2.2.), īsto pļavu (E.2.3.) un pļavu un ganību auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs (E.3.2.) biotopi. Šīm pļavām raksturīga liela sugu daudzveidība, dažādu neielabotu pļavu indikatorsugu un īpaši aizsargājamo augu sugu (vīru dzegužpuķe, dzegužpirkstītes, naktsvijole) sastopamība. Daļa šo pļavu ir klajas bez krūmiem, daļa – dažādā pakāpē aizaugušas ar pabērzu vai kārkliem. Nereti aizaugošajās pļavās karklu puduri un pabērzs veido savdabīgu parkveida ainavu.

Ļoti reti liegumā sastopamas **vilkakūlas pļavas** (E.2.1.) un **smiltāju pļavas** (E.1.2.).

Parkveida pļavas, kurās koku stāvā sastopami ozoli lielākoties ir aizaugušas ar kokiem un krūmiem un aizņem aptuveni 10 ha (3. pielik.).

Īpaši aizsargājami pļavu biotopi un Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi

Sastopami trīs Latvijā īpaši aizsargājami pļavu biotopu veidi **Parkveida pļavas (10,2 ha)**, **Kaļķainas smiltāju pļavas (2,8 ha)**, **Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs (1,2 ha)** un

7 Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi: **6450 Upju palieņu pļavas (330,1 ha)**, **6510 Mēreni mitras pļavas (186,9 ha)**, **6530* Parkveida pļavas (10,2 ha)**, **6270 Sugām bagātas atmatu pļavas (31,4 ha)**, **6120* Kaļķainas smiltāju pļavas (2,8 ha)**, **6230* Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs (1,2 ha)** un **6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes (~ 1 ha)**(3. pielik.).

1.4.3.2. Meži

Meža zemes dabas liegumā aizņem 91,5 ha jeb 10,5% no dabas lieguma teritorijas. Lielākoties tas ir jauns vai vidēji vecs lapukoku, skujkoku vai jaukts mežs, kurš veidojies aizaugot pļavām pēc II Pasaules kara (4. pielik.). Vecs priežu un jauktu koku mežs ir saglabājies tikai valsts mežos un četros nogabalos saimniecībā „Dzervītes”, lai gan pēdējais ir stipri izretināts. Mežs nav viendabīgs gan valdošo koku sugu, gan augsnes auglīguma ziņā. Analizējot meža augšanas apstākļa tipus, var redzēt, ka dabas liegumā dominē damaksnis, niedrājs un platlapju ārenis (4. tab.). Valdošās koku sugas ir bērzs (51,7 %), priele (24,3 %) un egļu (10,2 %). Dabas

liegumā 15,3 ha kopplatībā (16,8% no meža teritorijas) ir dažāda vecuma izcirtumi. Mežaudzes sastopamas izklaidus, nelielās grupās.

4.tabula.

Meža augšanas apstākļu tipi dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

Meža augšanas apstākļu tips	Platība, ha
Damaksnis	23,5
Niedrājs	13,9
Platlapju ārenis	12,4
Mētru ārenis	6,6
Gārša	4,3
Dumbrājs	4
Lāns	3,6
Slapjais mētrājs	2,4
Slapjais vēris	1,7
Šaurlapu ārenis	1,4
Mētrājs	0,9
Vēris	0,5
Slapjais damaksnis	0,4
Kopā:	91,5

Lai gan ozols ir raksturīga suga Pededzes apkārtnē, tikai 5,5 ha mežaudžu ozols ir valdošā suga (5. tab.). Dabas liegumā dominē bērzu audzes, kas veidojušās aizaugot pļavām. 4,6 ha ir aizaugušas parkveida pļavas (F. pielik.)

5. tabula

Valdošās koku sugas dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

Valdošā suga	Platība, ha	% no visām koku sugām
Bērzs	46,5	51,7
Priede	21,9	24,3
Egle	9,2	10,2
Ozols	5,5	6,1
Baltalksnis	4,8	5,3
Izcirtumi	3,5	3,9
Apse	0,1	0,1
	91,5	

Dabiskie meža biotopi

12,2 ha meža (13,4 % no meža platības dabas liegumā) atbilst dabisko meža biotopu kritērijiem. Pārsvārā tie ir mistroti (MIS) dabisko mežu biotopi (6. tab.) (3. pielik.).

6.tabula
Dabiskie meža biotopi dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

Kadastra nr.	Īpašums	Kvartāls	Nogabals	DMB	BD I	Platība, ha	Apsai mniek ošana
38580050072	Valsts	9	1	Mis	9010*	1,7	bez aps.
38580050072	Valsts	9	4	Mis	9010*	1,3	bez aps.
38580050072	Valsts	8	3	Mis	9010*	2,6	bez aps.
38580050072	Valsts	8	5	Mis	9010*	0,4	bez aps.
50680080020	Līči	2	1	Plat	91F0	4,3	Spec. aps.
50680070056	Sūnāji	Taksāc. nav		Vejg		1,5	bez aps.
50680070048	Buciņi - 4	122	1	Vejg		0,4	bez aps.
					Kopā:	12,2	

Apzīmējumi

DMB – dabiskie meža biotopi

BD I – Biotopu direktīvas I pielikuma biotops

Īpaši aizsargājami meža biotopu veidi un Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi

Dabas liegumā sastop vienu īpaši aizsargājamu biotopu veidu – **Jaukti ozolu, gobu un ošu meži upju krastos (18,7 ha)**. Konstatēti divi Biotopu direktīvas I pielikuma meža biotopi - **9010* Boreālie meži (5,9 ha)**, **91F0 Jaukti ozolu, gobu un ošu meži upju krastos (18,7 ha)** (3. pielik.).

1.4.3.3. Saldūdens biotopi

Saldūdeņu biotopu inventarizācija Sitas un Pededzes palienes dabas liegumā veikta 2005. gada septembrī. Inventarizācijas gaitā galvenā uzmanība pievērsta īpaši aizsargājamo tekošo saldūdeņu biotopu tipu apsekošanai. Papildus izmantoti arī 2004. gadā iegūtie dati par lieguma teritorijā sastopamajiem saldūdeņiem. Biotopu uzskaitījums dots atbilstoši Latvijas biotopu klasifikatoram (Kabucis 2001).

Pededze ir viena no lielākajām meandrējošām upēm Latvijā, kur var vērot vecupes visās to attīstības stadijās, sākot no vecupes veidošanās līdz vecupes pilnīgai aizaugšanai. Pededzes krasti ir smilšaini. Dabas liegumā konstatēti gan upju, gan stāvošu saldūdeņu biotopi.

D. Upes

Tekošos ūdeņus teritorijā pārstāv Pededze un Sita, kā arī atsevišķas mazākas pietekas-grāvji. Pededzē noēnoti posmi mijas ar atklātiem, saules apspīdētiem posmiem. Nelielās platībās Pededzē sastopami biotopi **D.2. Straujtes posmi upēs ar kladoforu un ūdenssūnu audzēm**. Abās upēs vāji izteikts biotops **D.5. Smilšu sēres** un **D.7. Upju piekrastes virsūdens augu josla** (čēmurainais puķumeldrs *Butomus umbellatus*, parastais miežubrālis *Typhoides arundinacea* u.c.). Atsevišķās vietās izveidojies biotops **D.8. Saliktā ūdensaugu josla upēs**, ko mozaīkveidā veido pamatā Alpu glīvenes *Potamogeton alpinus*, mazāk čēmurainais puķumeldrs *Butomus umbellatus*, ežgalvītes *Sparganium* u.c.

Biotops **D.9. Peldaugu (lemnītu) augājs upēs** veidojas atsevišķās vietās pirms koku sagāzumiem. Pededzē, līkumu iekšējās malās, konstatēts biotops **D.10. Upju krasti bez veģetācijas**, taču biežāk sastopams ir biotops **D.11. Upju krasti ar amfībisku veģetāciju**.

C. Stāvoši ūdeņi

Teritorijā ir samērā daudz stāvošu ūdeņu – dažāda lieluma, formas vecupes dažādās attīstības stadijās, bebraines, kā arī periodiski izzūstošas lāmas (sīkūdeņi).

C.5. Vecupes

Teritorijā esošās vecupes ir visai daudzveidīgas. Daudzveidību nosaka gan vecupju vecums, novietojums ainavā, lielums, augājs u.c. faktori. Teritorijā ir samērā plaši pārstāvētas gan relatīvi jaunas (tuvu upei, mazāk aizaugušas un tml.), gan stadiāli vecākas (tālāk no upes, bieži stipri aizaugušas vai pat izzūdošas) vecupes. Pēc novietojuma ainavā teritorijā ir sastopamas gan atklātas (pļavās), gan noēnotas (mežos, krūmājos) vecupes. Šie, kā arī citi faktori ir noteicošie vecupju augāja attīstībai. Dotajam reģionam šeit konstatēts daudzveidīgs augājs ar dažādām tā aizņemtajām platībām un struktūrām. Vecupju krastos un piekrastēs konstatēts gan doņu un zemo grīšļu augājs (retāk), gan augsto grīšļu augājs (biežāk). Atsevišķās vietās vecupju piekrastēs sastopami nelieli niedrāji, upes kosas, ežgalvīšu virsūdens audzes, kā arī ir dažāda platuma purva skalbēm un kosām aizaugušas krasta joslas u.c. Atsevišķās vecupēs dominē brīvi peldošo ūdensaugu – spirodelu un ūdensziedu augājs, kā arī pavadienveida zaļāļģu segas.

Pededzes upē pret Lugažiem vērojams jaunas vecupes rašanās process.

C.8. Bebru dīķi (bebraines)

Teritorijā esošajās bebrainēs ir pārstāvētas gan ar ūdensaugiem bagātākas un nabadzīgākas vietas, bezaugāja zemsedze un tml.

C.9. Periodiski izzūstošas lāmas (sīkūdeņi)

Periodiski izzūstošas lāmas konstatētas pļavās, ko veidošanos pamatā nosaka Pededzes pavasara plūdu līmenis.

Īpaši aizsargājami biotopi

Dabas liegumā sastopami divi Latvijā īpaši aizsargājami saldūdens biotopi: **Vecupes, Upju straujtes** (3. pielik.).

Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi

Dabas liegumā sastopami divi Biotopu direktīvas I pielikumā minētie biotopi: **3150 Dabīgi eitrofi ezeri ar ieģrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju (3,8 ha)** (vecupes, kas ir kā nelieli eitrofi ezeri) un **3260 Upju straujtes (vienā upes posmā – 0,3 ha)** (3. pielik.).

1.5. Teritorijas sociālekonomiskais raksturojums

Dabas liegums (826 ha) aizņem aptuveni 6,5 % no Litenes pagasta platības (127,4 km² jeb 127 40 ha). 44 ha dabas lieguma teritorijas atrodas Balvu rajona Kubuļu pagastā. Litenes pagastā atrodas neliela daļa no dabas lieguma "Mugurves pļavas" (48 ha).

Dabas liegumā lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) aizņem ap 60%, meži 91,5 ha jeb 10,5 %, bet aptuveni 30 % aizņem krūmi un citas zemes. Dabas liegumā atrodas briežu dārzs, kurā 40 ha aplokā dzīvo 20 staltbrieži. Dabas liegumu ietver intensīvas lauksaimniecības zemes, meži (galvenokārt gar Situ) un viensētas (1. att.).

Dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene" ir 34 zemes īpašnieki, pie tam lielākā daļa no tiem dzīvo Litenes pagastā, kas ir teritorijas apsaimniekošanai labvēlīgs faktors.

1.5.1. Demogrāfiskā analīze

Lieguma teritorija ir mazapdzīvota, tajā atrodas tikai dažas viensētas, "Sileniekos". Aptuveni pāris kilometrus uz ziemeļiem no dabas lieguma atrodas Litenes pagasta centrs. Litenes pagastā dzīvo 1250 iedzīvotāji un tuvākā lielākā apdzīvotā vieta (~ 15 km), ir Gulbene (9199 iedzīvotāji) (<http://www.pmlp.gov.lv>).

Litenes pagastā, no 1250 iedzīvotājiem, 61,8 % ir darbspējas vecumā, 24,9 % virs darbspējas vecuma un 13,3 % - līdz darbspējas vecumam. Kubuļu pagastā, no 1712 iedzīvotājiem 55,7% ir darbspējas vecumā, 11,3% līdz darbspējas vecumam, bet 33% - virs darbspējas vecuma (<http://www.pmlp.gov.lv>; dati uz 01.01.2005).

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

1.5.2.1. Dabas aizsardzība

Dabas aizsardzība ir teritorijas prioritārais izmantošanas veids, to nosaka teritorijas aizsardzības statuss. Pārējie teritorijas izmantošanas veidi jāorganizē tā, lai tie negatīvi neietekmētu teritorijas dabas aizsardzības vērtības. Dabas lieguma robežas nav atzīmētas dabā ar MK noteikumos Nr.415 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārīgie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (22.07.2003) 1. pielikumā minētajām informatīvajām zīmēm, tātad patreiz dabas liegums nav dabā atpazīstams.

1.5.2.2. Lauksaimniecība

Teritorijas galvenais izmantošanas veids ir lauksaimniecība (pļaušana, ganīšana), jo lielāko daļu lieguma teritorijas aizņem lauksaimniecībā izmantojamās zemes (~60 %).

Dabas liegumā atrodas 540 ha bioloģiski vērtīgas pļavas (1. pielik.). 2005. gadā Litenes pagastā 21 juridiskas vai fiziskas personas pieteikušās uz apakšpasākumu "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" attiecībā uz dabas liegumu „Sitas un Pededzes paliene” un „Mugurves pļavas”. Kopējā pieteiktā apsaimniekotā platība ir 473,5 ha (*Informācija no Lauku atbalsta dienesta*). Lielākā daļa no tām atrodas dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”, tātad aptuveni puse no bioloģiski vērtīgajām pļavām tiek apsaimniekotas.

1.5.2.3. Mežsaimniecība

Teritorijā atrodas 91,5 ha meža zemes, no tām 66,2 ha jeb 7,6 % pieder privātiem zemju īpašniekiem, pārējie meži ir a/s „VAS "Latvijas Valsts meži"" Ziemeļlatgales mežsaimniecības tiesiskajā valdījumā. Līdz dabas lieguma statusa piešķiršanai, teritorijas mežos veiktas mežsaimnieciskā darbība saskaņā ar vispārējo likumdošanu (Latvijas Republikas Meža likums (24.02.2000.)) attiecībā uz mežu apsaimniekošanu. Kailcirtēs izcirsti 5 ha mežaudžu, sanitārās cirtēs – 5,3 ha un kopšanas cirtes veiktas 2,7 ha meža.

1.5.2.4. Medības.

Liegumā notiek medības dažāda veida medības: gaides medības, individuālās medības. Tiek medītas stirnas, brieži, meža cūkas, aļņi, lapsas un jenoti. Rudenī Pededzē un vecupēs notiek pīļu medības. Sitā tiek medīti bebri. Dabas lieguma teritoriju izmanto mednieku klubs „Litene”. Perspektīvā, rudenos varētu būt arī medības ar putnu suņiem. Pēc aptuveni 5 gadiem varētu sākties medības briežu dārzā uz staltbriežiem.

1.5.2.5. Briežu dārzs

Dabas liegumā, Sitas un Pededzes satekas rajonā, 2003. gadā izveidots briežu dārzs - iežogotas vienlaidus palieņu pļavas, meža fragmenti un krūmāji (40 ha), kur ganās 20 staltbrieži. Dzīvnieki ziemā tiek piebaroti, bet barošanas vietas atrodas krūmajos vai mežā, lai saglabātu cik vien iespējams dabiskus apstākļus. Staltbrieži nav pieradināti, tie ir atvesti no Līgatnes un pārstāv Latvijas staltbriežu populāciju.

Nākotnē plānotas medības uz staltbriežiem un dzīvnieku novērošana no skatu torņa. Īpašnieks vēlas briežu dārzu paplašināt līdz 120 ha, palielināt staltbriežu skaitu, saglabājot blīvumu 1 dzīvnieks/2 ha (0,5 dzīv./1 ha), kas ir nedaudz mazāks blīvums nekā maksimāli pieļaujamais blīvums, ko nosaka Lauku atbalsta dienests (0,65 – 0,74 dzīvnieku vienības uz 1 ha; 1 briedis = 1 dzīvnieku vienība uz dzīvnieku) par ekstensīvu ganīšanu bioloģiski vērtīgajos zālajos.

1.5.2.6. Tūrisms un atpūta

Pašreiz atpūta dabas liegumā “Sitas un Pededzes paliene” saistās galvenokārt ar laivošanu pa Pededzi, makšķerēšanu un piknikiem. Makšķerē gan pagastu iedzīvotāji, gan teritorijas viesi. Tā kā uz ceļa Gulbene-Balvi ir novietota informācijas zīme „Dabas parks „Litene” 5 km”, dabas liegumu apmeklē arī citu interešu grupu tūristi. Apmeklētāju skaits nav zināms. Iespējams, ka dabas liegumu apmeklē arī tūristi, kuru ceļojuma mērķis ir bijis tikai Litenes karavīru piemiņas vieta.

Tūrismam Pededze izmantojama visu sezonu no Litenes, augstā ūdens līmenī no Mālupe (<http://www.vertikalex.lv>). Dabas liegumā Pededze tiek izmantota laivu tūrismam posmā no dzelzceļa Rīga – Balvi, kas šķērso Pededzi līdz šosejai Gulbene – Rēzekne, kur tā šķērso Pededzi. Precīzas informācijas par teritorijas apmeklētāju skaitu nav. Pēc Gulbenes Tūrisma informācijas centra sniegtās informācijas, 2004. gadā 3 grupas (aptuveni 20 cilvēki) griezušās informācijas centrā par laivošanas iespējām Pededzē. Tomēr reālais cilvēku skaits, kas apmeklē dabas liegumu, noteikti ir daudz lielāks. Tūristi nakšņo Pededzes krastos un kurina tur ugunsgrus.

1.5.2.6. LIFE Daba projekta “Palieņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem” finansētās aktivitātes

Dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene” 2005. gadā veiktas vai vēl tiks veiktas sekojošas aktivitātes palieņu pļavu biotopu un sugu saglabāšanai:

- Krūmu, koku izciršana - ~117 ha
- Pirmreizējā pļaušana - ~264 ha
- Ozolu attīrīšana no krūmiem, parkveida pļavu atjaunošana - ~11 ha.

1.5.3. Sociālekonomiskais novērtējums

Dabas lieguma pļavas ir ekonomiski nozīmīgas gan bioloģiski vērtīgo pļavu īpašniekiem, gan briežu dārza īpašniekam, īpaši, ja tiek apsaimniekotas lielas platības, jo ir iespējas saņemt atbalsta maksājumu par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu saskaņā ar Lauku attīstības plānu (skat. 1.1.1.2). Dabas liegums ir nozīmīga medību vieta – gan uz savvaļas dzīvniekiem, gan nākotnē - uz staltbriežiem briežu dārzā.

Jāatzīmē viena būtiska atšķirība starp pļavu apsaimniekošanas motivāciju agrāk un tagad. Ja 1930-ajos gados pļavu apsaimniekošana galvenokārt tika veikta, lai uzturētu lopus un nodotu pienu vai gaļu, tad patreiz pļavu apsaimniekošanas galvenais mērķis nav uzturēt piena vai gaļas lopkopību apkārtnē, jo tas bieži ir ekonomiski neizdevīgi. Dažreiz nopļauto sienu nav pat kur realizēt. Arī siena kvalitāte kā lopbarībai, sakarā ar vēlo pļaušanu, kas it īpaši ietekmē palieņu pļavas, ir zemāka nekā agrāk pļautam sienam. Pļavas tiek apsaimniekotas galvenokārt tāpēc, ka par to uzturēšanu tiek maksāti subsīdiju maksājumi.

Sakarā ar dabas lieguma statusa piemērošanu, lieguma teritorijā ir aizliegta galvenā cirte, rekonstruktīvā cirte, kā arī kopšanas cirtei ir vecuma ierobežojumi, kas rada meža īpašniekiem ekonomiskus zaudējumus. Pozitīvs fakts ir nesen pieņemtais likums „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensācijām par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās, (30.06.2005). Likums paredz nosacījumus, ar kādiem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās aizsargājamās teritorijās, un šīs kompensācijas piešķiršanas kārtību. Likums stājas spēkā 2006. gada 1. janvārī.

Dabas liegums ir nozīmīga mednieku kolektīvam „Litene” kā daļa no apsaimniekojamās teritorijas.

Dabas lieguma izmantošana tūrismam un atpūtai pašreiz nav ne pagastam, ne iedzīvotājiem papildus ienākumu avots.

II Teritorijas novērtējums

2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Dabas liegums ietver aptuveni 10 - 15 km garu Pededzes upes posmu, ieskaitot Sitas un Pededzes satekas rajonu, un ir viens no četriem dabas liegumiem, kas izveidots, lai saglabātu Pededzes un to pieteku ieleju dabas vērtības (2. att.). Dabas liegums ir viena no labākajām palieņu pļavu teritorijām Latvijā, gan pļavu platības, gan tur dzīvojošo īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugu ziņā.

Dabas liegums ir daļa no Pededzes ielejas un kopā ar tam dienvidos pieguļošo dabas liegumu "Mugurves pļavas" un uz dienvidiem tālāk esošo liegumu "Pededzes lejtece" veido nozīmīgu upju un to palieņu ekosistēmu. Līdztekus tādām reģionāli nozīmīgām funkcijām kā pavasara palu ūdeņu novadīšana, viena no nozīmīgākajām Pededzes funkcijām ir zivju un citu dzīvnieku un arī augu migrācijas ceļa nodrošināšana.

Dabas liegums reprezentē galvenokārt Austrumlatvijas zemieni raksturīgus biotopus – izteikti meandrējošas upes, plašas palieņu pļavas un parkveida pļavas ar ozoliem. Teritorijas bioloģisko vērtību apstiprina fakts, ka šī teritorija iekļauta potenciālo Natura 2000 vietu sarakstā, kas ir Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas. Dabas liegumā atrodas 9 Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi un sastopamas 5 Biotopu direktīvas II pielikuma bezmugurkaulnieku sugas un 1 zīdītāju suga, kā arī 23 Putnu direktīvas I pielikuma sugas (7. tab.). Liegums ir viena no 5 labākajām vietām valstī ķikutam. Pededzes ieleja kopumā ir viena no lielākajām lapkoka praulgrauža koncentrācijas vietām Latvijā. Dabas liegums ir arī nozīmīga atpūtas vieta caurceļojošiem ūdensputniem un bridējputniem, sevišķi pavasara migrācijas laikā. Tātad dabas liegums ir starptautiski nozīmīgs. Teritorija kopš 2000. gada ietilpst putniem starptautiski nozīmīgās vietas "Sitas un Pededzes paliene" (kods LV055) sastāvā (Račinskis, Stīpniece 2000; Račinskis 2004). Putniem nozīmīgā vieta "Sitas un Pededzes paliene" (kods LV055) ietver dabas liegumu „Sitas un Pededzes paliene” un dabas liegumu „Mugurves pļavas”.

1960-ajos gados veiktā meliorācija liegumā un tā apkārtnē un Makstiņupes izrakšana, ūdens novadīšana uz izrakto grāvi paralēli Sitai, ietekmē dabas lieguma hidroloģisko stāvokli un rezultātā palu periods visticamāk ir īsāks nekā pirms meliorācijas, kas savukārt ir radījis izmaiņas pļavu augājā un sekmējis krūmu un koku ieviešanos pļavās, kā arī krūmu joslu veidošanos gar grāvjiem, kas daudzviet padara pļavas nepiemērotas pļavās ligzdojošiem putniem. Šobrīd netiek plānota meliorācijas sistēmas atjaunošana vai uzlabošana dabas liegumā, jo to aizliedz "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 415, 22.07.2003, ar grozījumiem 26.10.2004. MK not. Nr. 898).

Spriežot pēc hidroloģiskajiem mērījumiem novērojumu stacijā „Litene”, Pededzes upes hidroloģisko stāvokli iespējams negatīvi ietekmē HES darbība, kas atrodas uz Pededzes upes Alūksnes rajona Jaunannas pagastā, kā rezultātā ir mazinājies upes caurplūdums un palu ilgums.

Dabas lieguma vērtību saglabāšanos ietekmē arī tas vai zemju īpašnieki būs arī nākotnē ieinteresēti uzturēt pļavas, kas savukārt ir atkarīgs no iespējām saņemt subsīdiu maksājumus vai kāda cita veida atbalsta maksājumus.

7. tabula.
Dabas vērtības dabas liegumā "Sitas un Pededzes palīene"

		Biotopi	
Latvijā īpaši aizsargājami biotopu veidi	Platība, ha	EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi	Platība, ha
Vecupes	3,8	3150 Dabīgi eitrofi ezeri ar ieģrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju	3,8
Upju straujteses	0,3	3260 Upju straujteses	0,3
Kaļķainas smiltāju pļavas	2,8	6120* Kaļķainas smiltāju pļavas	2,8
Parkveida pļavas	10,2	6530* Parkveida pļavas	10,2
Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs	1,2	6230* Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs	1,2
		6450 Upju palieņu pļavas	330,1
		6510 Mēreni mitras pļavas	186,9
		6270* Sugām bagātas atmatu pļavas	31,4
		6430 Eitrofās augsto lakstaugu audzes	~1
Jaukti ozolu, gobu un ošu mežu upju krastos	18,7	91F0 Jaukti ozolu, gobu un ošu mežu upju krastos	18,7
DMB MIS	5,9	9010* Boreālie meži	5,9
DMB VEJG	1,9		
DMB PLAT	4,3		

		Sugas	
Īpaši aizsargājamas sugas		Sugu skaits	
Augu sugas, no tām		10	
Biotopu direktīvas II pielikuma sugas		-	
Putnu sugas, no tām		23	
EP Putnu direktīvas I pielikuma sugas		23	
Bezmugurkaulnieku sugas, no tām		8	
EP Biotopu direktīvas II pielikuma sugas		5	
Zīdītāju sugas, no tām		1	
EP Biotopu direktīvas II pielikuma sugas		1	

Īpaši aizsargājamo biotopu un sugu sastopamību dabas liegumā skat. 2., 3., B., E. pielik.

2.2. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori

2.2.1. SALDŪDEŅI

Dabas aizsardzības vērtības

Upes ir dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” galvenā dabas vērtība, kas nodrošina visu pārējo dabas vērtību pastāvēšanu. jo tā veic vairākas svarīgas funkcijas dabā:

- Veido un daļēji arī uztur palieņu pļavas un tur dzīvojošās augu un dzīvnieku sugas, tai skaitā retās un aizsargājamās;
- Ir dzīvotne upē dzīvojošām augu un dzīvnieku sugām;
- Pilda ekoloģiskā koridora funkcijas augu un dzīvnieku migrācijā;
- Nodrošina pazemes, lietūs, sniega un ledus ūdeņu aizplūšanu no upes baseina;
- Meandrējot, izveido vecupes, kas ir dzīvotne ūdenstilpēm raksturīgām augu un dzīvnieku sugām.

Sociālekonomiskās vērtības

Tieši izmantojamās vērtības

Upes un vecupes nodrošina zivju resursus makšķerniekiem. Diemžēl nav zināms cik daudz zivju izmakšķerē katru gadu dabas lieguma upēs.

Netieši izmantojamās vērtības

Pazemes un virszemes ūdeņu novadīšana, ko veic upes, ir nozīmīga apkārtnes lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, jo no ūdens noteces efektivitātes ir atkarīgs, kad varēs sākt pavasara sējas darbus, pļaušanu vai citas lauksaimnieciskās vai mežsaimnieciskās darbības gan dabas liegumā, gan apkārtņē. Upēm un arī vecupēm ir nozīme rekreācijā (ūdens tūrisms, makšķerēšana).

Dabiska, līkumaina upes ieleja ar ozoliem upes krastos veido pievilcīgu ainavu, kas veicina lieguma apmeklēšanu, īpaši ūdenstūristu vidū.

Ietekmējošie faktori

Tieši ietekmējošie faktori

- o HES darbība uz Pededzes Jaunannas pagastā (skat. 1.3.3.);
- o Sitas kanāla izveidošana, kā rezultātā mazāk applūst Sitas paliene;
- o Grāvju izveidošana, tai skaitā Makstiņupes izveidošana, kā rezultātā palu ūdeņi ātrāk notek pa Makstiņupi un grāvjiem uz Pededzi, tādējādi samazinot pļavu applūšanas ilgumu. Kopējais grāvju garums liegumā, ieskaitot Sitiņu un Makstiņupi, ir ap 13 000 m.

Augstāk minēto ietekmju rezultātā Pededzē un Sitā ir krities ūdens līmenis vidēji par 1 m un ir samazinājies laiks, kad pļavas ir applūdušas, kā rezultātā paātrinājās pļavu aizaugšana un augu sabiedrību novienkāršošanās.

Potenciāli ietekmējošie faktori

- o Slāpekļa un fosfora piesārņojums upes augštecē (apdzīvotu vietu notekūdeņi, lauksaimniecības notekūdeņi).

Pašreiz nav zināmi lieli piesārņojuma avoti Pededzes baseinā.

2.2.2. PĻAVAS

Dabas aizsardzības vērtības

- Paliēņu pļavas ir vienīgais dabiski izveidojies pļavu tips, tāpēc uzskatāmas par unikālām;
- Pļavas ir dzīvotne un/vai barošanās vieta virknei augu un dzīvnieku sugu, tai skaitā retu un aizsargājamu;
- Palu laikā pavasarī un rudenī pļavas kalpo par atpūtas vietu vairākiem simtiem caurceļotāju putnu;
- Dabas liegumā ir 540 ha bioloģiski vērtīgu zālāju un visi pļavu biotopi atbilst Biotopu direktīvas I pielikuma biotopiem;
- Parkveida pļavas veido Pededzes ielejai raksturīgo ainavu.

Sociālekonomiskās vērtības

- Visas dabas liegumā esošās pļavas ir iekļautas bioloģiski vērtīgo pļavu skaitā, par kuru apsaimniekošanu zemes īpašniekiem ir iespēja saņemt subsīdiju maksājumu (138 EUR/ha/gadā);

Indikators:

apsaimniekoto pļavu platība (ha).

2005. gadā dabas liegumos „Sitas un Pededzes paliene” un „Mugurves pļavas”, pļavās kas atrodas Litenes pagasta teritorijā, tiek apsaimniekotas 473,5 ha pļavas (*LAD sniegtā informācija*). Lielākā daļa pļavu atrodas dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”.

Ietekmējošie faktori

Pozitīvi tieši ietekmējošie faktori

- Lielākā daļa pļavas tiek atkal apsaimniekotas (pļautas, izcirsti krūmi) kopš 2005. gada.

Projekts LIFE04NAT/LV/000198 “Paliēņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem” piedāvā zemes īpašniekiem samaksu par koku un krūmu izciršanu, ar nosacījumu, ka īpašnieks pēc tam piesakās LAD pasākumam Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos un pļavas tiek pļautas vai tajās tiek ganīti lopi saskaņā ar labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem.

Tieši negatīvi ietekmējošie faktori

- Hidroloģiskā režīma izmaiņas (meliorācija), kā rezultātā tika sekmēta pļavu aizaugšana ar kokiem un krūmiem un veicināta pļavu sugu sastāva vienkāršošanās, kā arī notika pļavu fragmentācija, jo gar grāvjiem izveidojās krūmu joslas;
- Apsaimniekošanas pārtraukšana sakarā ar kolektīvo saimniecību sabrukšanu 1990-ajos gados, kas kopā ar meliorācijas ietekmi pastiprināja pļavu aizaugšanu.
- Daļai pļavu īpašnieku nav finansu resursu, lai veiktu koku un krūmu izciršanu pļavās un būtu vēlāk iespējams pļavas apsaimniekot, piesakoties uz subsīdiju maksājumiem Lauku atbalsta dienestā.
- Bebru darbība. Bebru aizsprosti visvairāk ir uz Sitas upes, un daudzviet pļavās gar Situ ir paaugstināts ūdens līmenis, kā rezultātā ir apgrūtināta pļavu nopļaušana,
- Makstiņupes padziļināšana, jo upe ir valsts nozīmes novadgrāvis, kura uzturēšanu 1 reizi 10 gados paredz MK Noteikumi Nr. 272.

2003. gadā, kad novadgrāvis tika tīrīts, samazinājās applūstošās platības un pļavas kļuva sausākas. 2002. gadā konstatētais ķikutu riests blakus Makstiņupei ir izzudis.

Netieši ietekmējošie faktori

- o Lauku bloki dabas liegumā

Daļa no pļavām gar Situ nav atzīmētas LAD kā lauku bloki, jo tur ir pārāk liels krūmu īpatsvars, un tādā par tām platībām zemes īpašnieks, lai arī tagad krūmi ir izcirsti, nevar saņemt atbalsta maksājumu BDUZ. Zemes īpašniekam ir jāraksta pieteikums LAD, ar lūgumu iekļaut no krūmiem atbrīvotās platības lauku blokā.

- o Zemes īpašnieku informētība par iespējām pieteikties subsīdiu maksājumiem un interese pieteikties šiem maksājumiem Lauku atbalsta dienestā;

Lielākā daļa zemes īpašnieku ir informēti un 2005. gadā bija pieteikušies atbalsta maksājumiem pasākumā Agrovīde apakšpasākumam Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana zālājos.

- o Pašvaldības interese veicināt dabas vērtību saglabāšanos pagasta teritorijā
- Litenes pagasta pašvaldība ir Latvijas Dabas fonda projekta LIFE04NAT/LV/000198 "Palienu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" partneris un piedalās projekta realizācijā.

- o LAD prasības BVZ uzturēšanā

Saskaņā ar LAD prasībām, nenoplautās platības bioloģiski vērtīgajos zālājos nedrīkst pārsniegt 0,1 ha/1 ha BVZ. Paliēnēs daudzviet vecās vecupju gultnes ar grīšļiem un citiem augstajiem lakstaugiem nebūtu nepieciešams izplaut, un dažreiz tas nav pat vēlams, bet pļavu apsaimniekotājam tas ir jādara, lai saņemtu pilnu atbalsta maksājumu.

2.2.3. MEŽI

Dabas aizsardzības vērtība

- o Augu un dzīvnieku, tai skaitā retu un aizsargājamu sugu dzīvotne vai barošanās vieta;
- o Dabas liegumā ir 12,2 ha dabiskie meža biotopi,
- o Platlapju meži upes krastos veido Pededzes ielejai raksturīgo ainavu;
- o Meži kā skābekļa avots.

Sociālekonomiskā vērtība

- o Meži kā koksnes resursi;

Lai gan dabas liegumā meži aizņem tikai 91,5 ha, to īpašniekiem tie varētu būt nozīmīgs naudas ieguves avots. Dabas liegumā meži pieder 7 īpašniekiem un vidēji vienam īpašniekam pieder 8 ha meža, neskaitot a/s „VAS „Latvijas Valsts meži”” tiesiskajā valdījumā esošās meža zemes. Tāpēc aktuāls ir jautājums par kompensācijām privāto mežu īpašniekiem par ierobežojumiem mežsaimnieciskajā darbībā. Likums "Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās" (30.06.2005) stājas spēkā 2006. gada 1. janvārī.

Ietekmējošie faktori

Tieši ietekmējošie faktori

- o Mežsaimnieciskā darbība

Līdz dabas lieguma izveidošanai 2004. gadā, kailcirtēs izcirsti 5 ha mežaudžu, sanitārās cirtes – 5,3 ha un kopšanas cirtes veiktas 2,7 ha meža.

- o Sukcesija

Platlapju mežos dažviet ir ieviesušās egles, kas var palielināt zemsedzes un blakus esošo platlapju noēnojumu un tādējādi izmainīt arī mežaudzes mikroklimatu. Daļa no vērtīgajiem platlapju mežu nogabaliem ir veidojušies aizaugot pļavām ar alkšņiem un bērziem un tajos nogabalos vēlama alkšņu un bērzu selektīva izciršana.

Netieši ietekmējošie faktori

Dabas lieguma vērtīgāko mežaudžu saglabāšanos pozitīvi ietekmēs likuma „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās”(30.06.2005) stāšanās spēkā un attiecīgo likuma normu ieviešana, kas paredz vai nu zemes maiņu vai vienreizēju kompensāciju zemes īpašniekam par negūtajiem ienākumiem no mežsaimnieciskās darbības.

2.2.4. ATSEVIŠĶI AUGOŠI VECI OZOLI

Dabas liegumā atrodas daži desmiti atsevišķi augoši ozoli, kas ir gan dzīvotne retām augu vai dzīvnieku sugām, gan nozīmīgs Pededzes ielejas ainavas elements. Piemēram, lapkoku praulgrauzis apdzīvo tieši šādus ozolus.

Diemžēl daudzi ozoli ir ieauguši krūmos un kokos un tādējādi nav vairs piemēroti sugām, kuru eksistencei nepieciešami saules apspīdēti ozoli. Arī ainaviskā ziņā krūmos ieauguši ozoli nav vairs tik pievilcīgi.

2.2.5. AINAVA KĀ DABAS UN SOCIĀLEKONOMISKA VĒRTĪBA

Dabas liegumam ir liela ainaviskā vērtība, jo tur sastop Pededzes ielejai raksturīgu ainavu – izteikti meandrējošu upi un plašas palieņu pļavas ar ozoliem. Šāda upju ieleju ainava ir raksturīga galvenokārt Austrumlatvijas zemīnei. Ainavas saglabāšanā vislielākā nozīme ir cilvēkam, jo tieši pļavu apsaimniekošana, veco mežaudžu saglabāšana, krūmu un nevēlamo koku izciršana aizaugušajās pļavās ir ainavu saglabājošas darbības.

Ainavu ietekmē teritorijas apmeklētāji, daudzviet kurinot ugunsiskus un atstājot atkritumus upes krastos.

Pie sociālekonomiskajām vērtībām attiecībā uz visu liegumu var pieskaitīt:

- o Dabas liegums kā mēdijamo dzīvnieku uzturēšanās vieta

Mēdijamie dzīvnieki (aļņi, stirnas, brieži, bebri, mežacūkas, pīles) izmanto gan dabas liegumā esošās pļavas un krūmājus, gan arī teritorijas ārpus lieguma kā dzīves un barošanās vietu. Arī briežu dārzā nākotnē ir plānotas mēdības.

- o Dabas liegums kā rekreācijas objekts

Pededze ir gan populārs ūdenstūrisma objekts, gan atpūtas vieta (pikniki, makšķerēšana). Attīstoties ūdenstūrismam un pieaugot apmeklētāju skaitam, vēlams iegūt informāciju par laivu un cilvēku skaitu. Upēs un vecupēs makšķerē zivis un

peldas. Nākotnē būs arī iespēja apskatīties staltbriežus briežu dārzā, saskaņojot apmeklējumu ar briežu dārza īpašnieku.

o Dabas vērtības kā zinātnisko pētījumu objekts

Dabas lieguma augu un dzīvnieku valsts ir nozīmīgs pētījumu objekts, īpaši tas attiecas uz tādām īpaši aizsargājamām sugām kā ķīkuts un lapkoku praulgrauzis.

2.3. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tās ietekmējošie faktori

Šajā nodaļā aplūkotas tās īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas, kurām nepieciešami īpaši pasākumi to populācijas saglabāšanā.

2.3.1. Bezmugurkaulnieki

Lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*

Lapkoku praulgrauzis konstatēts 6 ozolos. Sugas saglabāšanos dabas liegumā negatīvi ietekmē vecu ozolu izaugšana krūmos un kokos. Svarīgs faktors sugas ilglaicīgai pastāvēšanai liegumā ir arī ozolu kontinuitātes nodrošināšana, ko var panākt saglabājot visa vecuma ozolus gan meža, gan nemeža zemēs.

2.3.2. Putni

Mazais ērglis *Aquila pomarina*

Dabas lieguma mežos atrasta apdzīvota mazā ērgļa ligzda. Sugas aizsardzību ietekmē ligzdas aizsardzība. Pavisam dabas liegumā barojas 4 - 6 mazā ērgļa pāri. Tātad pārējie pāri ligzdo liegumam blakus pieguļošajos mežos. Tā kā sugas ligzdošanas vietas nav zināmas, sugas ilglaicīgu pastāvēšanu apkārtņē var ietekmēt mežsaimnieciskā darbība. Nepieciešams apzināt ārpus dabas lieguma esošās ligzdas un nodrošināt to saglabāšanos.

2.5. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums, iesaistīto pušu intereses

Analizējot dabas lieguma apsaimniekošanā iesaistīto pušu intereses (skat. 8 tab.), būtiskas pretrunas netika konstatētas. Vienīgais interešu konflikts ir starp zemju īpašnieku vēlmi saglabāt pļavu ceļu gar Pededzes labo krastu labā kārtībā un teritorijas apmeklētāju vēlmi, cik iespējams tuvu piebraukt izvēlētajai makšķerēšanas vai atpūtas vietai. Bieži izmantojot šo ceļu, īpaši pavasarī, kad augsne ir mīksta, tiek iebrauktas dziļas ceļa risas un vēlāk pļavu īpašnieki pa to nevar iebraukt pļavās. Tā kā dabas liegumā nav apzīmētas un iekārtotas atpūtas vietas, tad teritorijas apmeklētāji kurina ugunsiskus un atstāj atkritumus, kur pagadās.

Ir skaidrs, ka dabas vērtību saglabāšana Pededzes ielejā ir atkarīga arī no ārpus dabas liegumam esošajām aktivitātēm, īpaši tas attiecas uz Pededzes upes baseina apsaimniekošanu, kā arī potenciālo piesārņojumu upes baseinā un no tā vai ir plānota apkārtējo mežu meliorācijas sistēmas atjaunošana.

Analizējot dabas lieguma un Pededzes upes kopumā dabas un sociālekonomiskās vērtības, patreiz iezīmējas divi konflikti.

- meža īpašnieku vēlme veikt mežsaimniecisko darbību un dabas vērtību saglabāšana.

- HES īpašnieka vēlmi saņemt maksājumus par alternatīvās elektroenerģijas ražošanu un Pededzes dabisko funkcionēšanu, kas nodrošina nepieciešamos apstākļus palieņu pastāvēšanai.

Svarīgs faktors pirmā konflikta atrisināšanā ir likuma "Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensācijām par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās" stāšanās spēkā (01.01.2006) un atbilstošo normatīvo aktu pieņemšana. Savukārt risinājums otrā konflikta atrisināšanā patreiz nav zināms.

Potenciāli pretrunas varētu rasties starp dabas tūrisma un dabas vērtību saglabāšanu, jo pavasarī, nedrīkstētu apmeklēt putnu riesta un ligzdošanas vietas. Šiem ierobežojumiem būtu jābūt arī uz informācijas stendiem, kas domāti ūdens tūristiem un izvietoti vietās, kur visbiežāk sāk braukt ar laivu. Pašreiz nav informācijas par apmeklētāju traucējumiem.

Kā pozitīvs un īpaši svarīgs faktors dabas vērtību saglabāšanā jāmin zemes īpašnieku iespēja pieteikties un saņemt subsīdiu maksājumus no LAD par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu, kas bija galvenais iemesls pļavu apsaimniekošanas atsākšanai.

Analizējot pušu intereses un pienākumus jāatzīmē, ka LVĢMA nespēj pagaidām finansēt nepieciešamo monitoringa parametru veikšanu. Pašreiz dabas lieguma teritorijā tiek veikts tikai ķikutu monitorings.

Balstoties uz īpaši aizsargājamo sugu un biotopu sastopamību valstī un citur Eiropā, noteiktas dabas aizsardzības prioritātes dabas liegumā. Augstākā prioritāte ir sugām un biotopiem, kuri Latvijā ir ļoti reti un lokāli izplatīti, tipiski Austrumlatvijas zemīnei, kuri ir iekļauti Biotopu direktīvas vai Putnu direktīvas pielikumos, un tātad to saglabāšanai dabas liegumam ir vislielākā nozīme. Tie ir:

- Pļavās ligzdojošie putni,
- Upju palieņu pļavas,
- Parkveida pļavas,
- Veci platlapju meži,
- Atsevišķi augoši veci ozoli,
- Lapkoku praulgrauzis.

Patreiz būtiskas pretrunas starp nepieciešamajiem pasākumiem augstāk minēto prioritāro dabas vērtību saglabāšanā nav.

Ieinteresētās puses un to intereses un pienākumi dabas liegumā “Sitas un Pededzes paliene” un iespējamais ieguldījums dabas vērtību saglabāšanā

Ieinteresētā puse	Intereses un/vai pienākumi teritorijā	Iespējamais vai esošais ieguldījums dabas aizsardzības plāna īstenošanā vai ietekme uz dabas vērtību saglabāšanu
Litenes un Kubuļu pagasta iedzīvotāji	Iepazīties ar DL dabas vērtībām	Apmeklējot liegumu saudzīgā veidā, sekmē dabas vērtību saglabāšanos
Litenes un Kubuļu pagasta padomes	Pārstāvēt iedzīvotāju intereses, sekmēt pagastu attīstību	Litenes pagasts ir LIFE04BAT/LV/000198 projekta „Palienu pļavu atjaunošana ES sugām un biotopiem” partneris
Privātie īpašnieki dabas liegumā	Pļavu uzturēšana, saņemot par to subsīdijas; malkas ieguve, u.c. mežsaimnieciskā darbība; pēc iespējas mazāk ierobežojumi DL, saņemt kompensāciju par ierobežojumiem saimnieciskajā darbībā; saglabāt pļavu ceļu gar Pededzi labā braucamā stāvoklī	Apsaimniekojot pļavas un mežus dabai draudzīgā veidā veicina dabas vērtību saglabāšanos
Apkārtejo māju īpašnieki	Organizēts un sabalansēts dabas tūrisms. Lai dabas lieguma apmeklētāju skaits nebūtu pārāk liels un tie netraucētu apkārtejo māju īpašnieku sadzīvi.	Piedalās dabas lieguma apsaimniekošanā. Apsaimniekojot pļavas un mežus dabai draudzīgā veidā veicina dabas vērtību saglabāšanos
Vides ministrija	Nodrošināt dabas aizsardzības likumdošanu, saglabāt dabas aizsardzības vērtības	Var atbalstīt sagatavotos projektus dabas aizsardzības plāna ieviešanai
Dabas aizsardzības pārvalde	Administrēt DL, kamēr nav izveidota apsaimniekošanas struktūra	Var atbalstīt un finansēt sagatavotos projektus dabas aizsardzības plāna ieviešanai, Var sniegt informāciju par citiem finansu avotiem dabas aizsardzības plāna realizācijai
LVĢMA	Administrēt īpaši aizsargājamo biotopu un sugu monitoringa realizāciju dabas liegumā un uzglabāt informāciju par sugu un biotopu stāvokli dabas liegumā	Sniedz informāciju par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvokli dabas liegumā
Madonas RVP a un Rēzeknes RVP Dabas aizsardzības daļas	Pārraudzīt dabas aizsardzības likumdošanas normu ievērošanu	Var atbalstīt sagatavotos projektus dabas aizsardzības plāna ieviešanai Seko līdzi dabas aizsardzības plāna ieviešanai
Ziemeļlatgales mežsaimniecība	Veikt mežsaimniecisko darbību, saglabāt dabas vērtības DL; Piedalīties dabas aizsardzības plāna izstrādes procesā	Var finansēt un arī realizēt atsevišķus dabas aizsardzības plāna pasākumus valsts meža zemēs Apsaimniekojot mežus liegumā un tā apkārtnē dabai draudzīgā veidā sekmē dabas vērtību saglabāšanos
Valsts meža dienests, Gulbenes virsmežniecība, Litenes mežniecība, Balvu virsmežniecība, Balvu mežniecība	Pārraudzīt dabas aizsardzības likumdošanas normu ievērošanu meža zemēs	Var atbalstīt sagatavotos projektus dabas aizsardzības plāna ieviešanai Piedalās un seko līdzi dabas aizsardzības plāna ieviešanai Var sniegt informāciju par medījamo dzīvnieku skaitu lieguma apkārtnē
Gulbenes tūrisma informācijas centrs	Sniegt informāciju par DL un tā apmeklēšanas iespējām tūristiem	Var popularizēt dabas lieguma apmeklēšanu
Latvijas Dabas fonds	Sagatavot DAP	Var izstrādāt dabas aizsardzības plānu un sekmēt tā ieviešanu, piesaistot dažādus finansējumus
Zinātnieki	Veikt pētījumus dabas liegumā, realizēt sugu un biotopu monitoringu	Var veikt pētījumus, kas nepieciešami dabas aizsardzības plāna sagatavošanai un īstenošanai un apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes kontrolei

8. tabula (turpinājums)

Ieinteresētā puse	Intereses un/vai pienākumi teritorijā	Iespējamais vai esošais ieguldījums dabas aizsardzības plāna īstenošanā vai ietekme uz dabas vērtību saglabāšanu
Mednieku klubs "Litene"	Medības, tai skaitā rudenos uz slokām nākotnē	Medījot dabai draudzīgā veidā, sekmē dabas vērtību saglabāšanos.
Ūdenstūristi	Ceļot ar laivām pa Pededzi, nakšņot liegumā	Apmeklējot liegumu saudzīgā veidā, sekmē dabas vērtību saglabāšanos
HES uz Pededzes īpašnieks (Jaunanna)	Saņemt maksājumus par alternatīvas elektroenerģijas ražošanu	HES darbība Jaunannā ietekmē Pededzes hidroloģisko stāvokli lejpus HES
Makšķernieki un teritorijas apmeklētāji	Makšķerēt zivis upēs un vecupēs; cik iespējams tuvu piebraukt ar mašīnu izvēlētajai makšķerēšanas vietai	Bieži braucot pavasarī ar mašīnām gar upes krastu, izbojā ceļa vietu Apmeklējot dabas liegumu dabai draudzīgā veidā veicina dabas vērtību saglabāšanos
Briežu dārza īpašnieks	Paplašināt briežu dārzu līdz 120 ha, palielināt staltbriežu skaitu, saglabājot blīvumu 1 staltbriedis/2 ha	Staltbrieži uztur atklātas palieņu pļavas, pakāpeniski atbrīvo tās no krūmiem

Apzīmējumi

DAP – dabas aizsardzības plāns; DL – dabas liegums; LVĢMA – Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra

RVP – reģionālā vides pārvalde

III Teritorijas saglabāšanas mērķi

3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālais jeb ilgtermiņa mērķis

Dabas liegumā dominē atklātas palieņu pļavas, sastopamas parkveida pļavas, veci platlapju meži, atsevišķi augoši veci ozoli un īpaši aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas un pļavu īpašnieki ir ieinteresēti pļavu apsaimniekošanā.

3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam (2005. - 2015.)

Institucionālie aspekti

3.2.1. Dabas lieguma robežas ir atpazīstamas dabā,

3.2.2. Dabas lieguma zonējums ir atspoguļots Litenes un Kubuļu pagastu teritoriju plānojumos.

Dabas vērtību saglabāšana

3.2.3. Atklātas upju palieņu pļavas aizņem vismaz 540 ha,

3.2.4. Atjaunoti vismaz 100 ha aizaugušās upju palieņu pļavas,

3.2.5. Atjaunotas aizaugušās parkveida pļavas vai atēnoti krūmos izaugušie atsevišķi augošie ozoli vismaz 10 ha platībā,

3.2.6. Veikta pirmreizējā pļaušana vismaz 280 ha pļavu,

3.2.7. Veikta krūmu sakņu iznīcināšana vismaz 2 ha platībā,

3.2.8. Saglabāti dabiskie meža biotopi 12,2 ha platībā,

3.2.9. Saglabātas liegumā ligzdojošo īpaši aizsargājamo putnu sugu populācijas vismaz to patreizējā lielumā,

3.2.10. Saglabāta lapkoku praulgrauža populācija vismaz 6 ozolos un sekmēta sugas izplatīšanās dabas liegumā,

3.2.11. Samazināta meliorācijas ietekme palieņu pļavās vismaz vienā vietā,

3.2.12. Izvērtētas iespējas atjaunot Sitas agrāko tecējumu.

Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings

3.2.13. Iegūta informācija par pļavās ligzdojošo putnu populācijas skaitliskajām izmaiņām pēc apsaimniekošanas pasākumu veikšanas,

3.2.14. Iegūta informācija par pļavu un briežu stāvokli briežu dārzā.

Sabiedrības izglītošana un informēšana, tūrisms

3.2.15. Plašākai publikai ir pieejama informācija par dabas lieguma dabas vērtībām un to saglabāšanai nepieciešamajiem apsaimniekošanas pasākumiem,

3.2.16. Dabas liegumā ir labai draudzīgs tūrisms.

Monitorings

3.2.17. Regulāri iegūta informācija par Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu, II pielikuma sugu un Putnu direktīvas I pielikuma sugu saglabāšanās stāvokli dabas liegumā.

IV Apsaimniekošanas pasākumi un zonējums

4.1. Apsaimniekošanas pasākumi

Apsaimniekošanas pasākumi plānoti laika periodam no 2005. līdz 2015. gadam. Pasākumi sakārtoti 6 tematiskās grupās: A. Institucionālie aspekti, B. Dabas vērtību saglabāšana, C. Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings, D. Sabiedrības izglītošana un informēšana, E. Tūrisms un atpūta, F. ES nozīmes sugu un biotopu stāvokļa monitorings. 9. tabulā tiks apkopoti visi ieteiktie apsaimniekošanas pasākumi, sniegta atsauce uz šī pasākuma nepieciešamības pamatojumu iepriekšējās nodaļās, novērtēta pasākuma steidzamība (prioritāte) un vēlamais izpildes termiņš, kā arī nepieciešamie resursi un pasākuma potenciālais finansētājs.

Izmaksas ir aptuvenas, tās jāprecizē pirms katra pasākuma realizācijas.

Paskaidrojumi saīsinājumiem tabulā un tālāk tekstā

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

LIFE Daba projekts - projekts LIFE04NAT/LV/000198 "Palienu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem"

LVGMA - Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra

LVAf – Latvijas Vides aizsardzības fonds

DL – dabas liegums

9. tabula.

Apsaimniekošanas pasākumu kopsavilkums

<i>Pasākums</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Prioritāte un izpildes termiņš, potenciālais izpildītājs</i>	<i>Nepieciešamie resursi un potenciālais finansētājs</i>	<i>Izpildes indikatori</i>	<i>Skatīt pielikumu</i>
A. Institucionālie aspekti					
1. Speciālo dabas lieguma informatīvo zīmju izvietošana dabā	1.1.1.	II – vidēji prioritāri 2006./2007. Litenes pagasta padome	5 - 20 Ls/1 zīme DAP	Dabas lieguma robežas ir atpazīstamas dabā	6
2. Iekļaut teritorijas plānojumā dabas lieguma zonējumu	1.1.1.	I – prioritāri 2005	Litenes, Kubuļu pagasta pašvaldības	Dabas lieguma zonējums iekļauts Litenes un Kubuļu pagasta teritorijas plānojumos	-
B. Dabas vērtību saglabāšana					
1. Pļavu pļaušana vai ganīšana vismaz 580 ha	1.4.2.2 2.2.2.	I – prioritāri Katru gadu Zemes īpašnieki vai nomnieki	97 Ls/ha LAD	Dabas liegumā ir vismaz 580 ha atklātu pļavu	5
2. Krūmu izciršana vismaz 100 ha	1.4.2.2 2.2.2.	I – prioritāri Zemes īpašnieki vai nomnieki	* LIFE Daba projekts, LVAf	Izcirsti 100 ha krūmu	5
3. Pirmreizējā pļaušana vismaz 280 ha	1.4.2.2 2.2.2.	I - prioritāri Zemes īpašnieki vai nomnieki	* LIFE Daba projekts, LVAf	Pirmreizējā pļaušana veikta vismaz 280 ha	5
4. Parkveida pļavu atjaunošana vai ozolu atēnošana vismaz 10 ha	1.2.2. 2.2.4.	I - prioritāri Zemes īpašnieki vai nomnieki	* LIFE Daba projekts, LVAf	Dabas liegumā ir atjaunotas vismaz 10 ha parkveida pļavu	5
5. 6,1 ha mežaudžu kopšana, izcērtot nevēlamos kokus, krūmus	2.2.3.	I - prioritāri Zemes īpašnieki sadarbībā ar Gulbenes VVM	100 – 200 Ls/ha LVAf, DAP	Mežaudzes attīstās sabalansēti un tajās saglabājas dabas vērtības	-
6. Kontrolēta dedzināšana	2.2.2.	III - pieļaujams Zemes īpašnieki	* Ls LIFE Daba projekts	Sekmēta pļavu veģetācijas atjaunošanās	5

9. tabula (turpinājums)

<i>Pasākums</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Prioritāte un izpildes termiņš, potenciālais izpildītājs</i>	<i>Nepieciešamie resursi un potenciālais finansētājs</i>	<i>Izpildes indikatori</i>	<i>Skatīt pielikumu</i>
7. Krūmu sakņu iznīcināšana 2 ha	2.2.2	II - vidēji prioritāri Zemes īpašnieki	* LIFE Daba projekts, LVAF	Iznīcinātas krūmu saknes 2 ha platībā	5
8. Mazā ērgļa ligzdošanas vietu apzināšana lieguma apkārtnē	2.3.2.	I – prioritāri Ornitologs	500 Ls LVAF, DAP	Apzinātas sugas ligzdošanas vietas un nodrošināta to aizsardzība	-
9. Aizsprostu izveidošana uz grāvjiem vai grāvju aizbēršana	2.2.1. 2.2.2.	II – vidēji prioritāri Nozares eksperti sadarbībā ar zemes īpašniekiem	600 – 800 Ls vienā norādītajā vietā	Aizdambēti grāvji, ilgāks applūšanas periods vismaz vienā vietā	5
10. Izvērtēt iespējas atjaunot Sitas agrāko gultni	2.2.1. 2.2.2.	II - vidēji prioritāri Sertificēti hidrologi	10 000 – 20 000 Ls LVAF	Iegūta informācija par iespējām atjaunot Sitas agrāko gultni	-
C Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings					
1. Īpaši aizsargājamo ligzdojošo putnu uzskaitē	1.4.2.2.	I – prioritāri 1 x gadā katru gadu Ornitologs	300 Ls/gadā LIFE Daba projekts pirmos trīs gadus	Informācija par ligzdojošo putnu skaita dinamiku apkopota LIFE Daba projekta atskaitē	-
2. Briežu dārza monitorings	1.5.2.5.	II-vidēji prioritāri DAP	DAP	Iegūta informācija par pļavu un dzīvnieku stāvokli	6
D. Sabiedrības izglītošana un informēšana					
1. Bukleta par palieņu pļavu dabas vērtībām un to apsaimniekošanu izdošana	2.1.	II – vidēji prioritāri 2005 LIFE Daba projekts	1000 Ls LIFE Daba projekts	Buklets izdots un izplatīts ieinteresētajām pusēm	-
2. Bukleta par DL „Sitas un Pededzes paliene” izdošana	2.1.	II – vidēji prioritāri 2006/2007 LIFE Daba projekts	600 Ls LIFE Daba projekts	Buklets izdots un izplatīts ieinteresētajām pusēm	-
3. Informēt sabiedrību par dabas lieguma vērtībām un apsaimniekošanu plašsaziņu līdzekļos	2.1.	I – prioritāri regulāri LIFE Daba projekts un partneri	LIFE Daba projekts	Regulāras publikācijas presē un internetā	-
E. Tūrisms un atpūta					
1. Uzcelt 2 skatu torņus	1.5.2.	II - pieļaujams Zemes īpašnieks	6000 - 8000 Ls/ 1 tornis LVAF	Dabas liegumā atrodas 2 skatu torņi	6
2. Izveidot un izvietot dabā 3 informatīvos stendus un 4 stājistendus	1.5.2.	II - vidēji prioritārs LIFE Daba projekts sadarbībā ar Litenes pagasta pašvaldību	200 - 300 Ls/ 1 informācijas stends 70 – 100 Ls/1 stājistends LIFE Daba projekts, LVAF, DAP	Dabā izvietoti 3 informatīvie stendi un 2 stājistendi	6
3. Iekārtotas un uzturētas trīs atpūtas vietas	1.5.2.	II - vidēji prioritārs Zemes īpašnieki	50 - 100 Ls/ gadā	Dabas liegumā tiek uzturētas 3 atpūtas vietas	6
4. Izveidot dabas takas dabas liegumā	1.5.2.	III – pieļaujams Ieinteresētā puse	300 – 500 Ls LVAF, DAP	Izveidotas dabas takas ar norādēm	6

9. tabula (turpinājums)

<i>Pasākums</i>	<i>Pamatojums</i>	<i>Prioritāte un izpildes termiņš, potenciālais izpildītājs</i>	<i>Nepieciešamie resursi un potenciālais finansētājs</i>	<i>Izpildes indikatori</i>	<i>Skatīt pielikumu</i>
F. ES nozīmes sugu un biotopu stāvokļa monitorings					
Biotopu direktīvas I pielikuma biotopu un II pielikuma sugu un Putnu direktīvas I pielikuma sugu monitorings dabas liegumā	1.1.2.	II – vidēji prioritārs LVGMA Vismaz 1 x sešos gados, putniem – katru otro gadu	500 - 600 Ls/gadā LVMGA	Regulāri tiek iegūta informācija par ES nozīmes sugu un biotopu stāvokli dabas liegumā	-

Tālāk seko 9. tabulā aprakstīto pasākumu apraksts.

* izmaksas atkarīgas no pasākuma komplicētības konkrētā vietā. LIFE Daba projekta laikā finansējumu pasākuma realizācijai iespējams saņemt no projekta, pēc tam tas jāmeklē citos finansu avotos.

A. Institucionālie aspekti

1. Informatīvās zīmes aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai, kādas tās ir saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 415 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (balta ozola lapa uz zaļa fona), kopumā nepieciešamas 20 vietās. Ieteicamais izmērs - 150x150 mm.

2. Iekļaut teritorijas plānojumā dabas lieguma zonējumu

Pasākums nepieciešams, lai pagasta plānojumā būtu atspoguļotas dabas aizsardzības prasības dabas liegumā. Dabas lieguma zonējumu parāda teritorijas plānojumā. Vides pārskatā iekļauj informāciju par dabas lieguma galvenajām dabas vērtībām, ietekmējošiem faktoriem un veicamajiem pasākumiem. Pasākumu veic Litenes un Kubuļu pagasta pašvaldības.

B. Dabas vērtību saglabāšana

1. Pļavu pļaušana vai ganīšana vismaz 540 ha platībā

Pasākums nepieciešams, lai saglabātu dabas vērtības pļavās. Lielākā daļa pļavu dabas liegumā ir izdalītas kā bioloģiski vērtīgās pļavas, kurām vēlams vēlā pļaušana (pēc 10. jūlija) vai ekstensīva ganīšana. Patreiz dabas liegumā pļavas tiek pļautas gandrīz visas bioloģiski vērtīgās pļavas.

Lai gan patreizējie nosacījumi bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanā ir dabai draudzīgi, vēlams būtu tos nākotnē nedaudz izmainīt, atbilstoši pļavu tipu specifikai.

Saskaņā ar Lauku atbalsta dienesta nosacījumiem katru gadu ir jānopļauj visa pieteiktā platība, taču palieņu pļavās, kur daudzviet ir slapjas ieplakas pļavu vidū, to nebūtu nepieciešams veikt katru gadu. Pietiktu, ja slapjās ieplakas pļautu vienu reizi trijos gados. Vēlams ir arī atsevišķu nepļautu joslu atstāšana pļavās, lai putniem būtu kur patverties pļaušanas laikā.

Tāpat aktuāls jautājums ir par atsevišķi augošajiem ozoliem, kritušajiem ozoliem, to zariem. Saskaņā ar LAD metodiku visi horizontālie ainavas elementi tiek izzīmēti arī no pļavu platībām, par kuru apsaimniekošanu tiek maksāti atbalsta maksājumi. Taču reāli arī ap šiem kokiem pļavas pļauj, un tas prasa pat lielāku darbu un laika ieguldījumu nekā klāju pļavu pļaušana.

Nākotnē pieļaujama arī pļavu noganīšana. Ja plānoti aploki, tad minimālā aploka platība ir 30 ha, lai pļava būtu piemērota atklātās pļavās ligzdojošajiem putniem.

Pasākumu veic zemes īpašnieki, piesakoties atbalsta maksājumiem no Lauku atbalsta dienesta.

2. Krūmu izciršana pļavās vismaz 100 ha

Dabas liegumā atrodas ar krūmiem, kokiem aizaugušas palienu pļavas, kuras nepieciešams atjaunot. Izcērtot krūmus, tie jānocērt atstājot ne vairāk kā 5 cm virs zemes. Krūmu ciršana jāveic laikā no 15. jūlija līdz 31. martam, nocirstie krūmi no pļavām ir jānovāc. Jānocērt arī krūmi gar grāvjiem. Nākamajos divos gadus jāpļauj atvases.

Pasākumu veic zemes īpašnieki. 2005. gadā noslēgti līgumi par krūmu izciršanu 116,5 ha, ko finansē LIFE Daba projekts.

3. Pirmreizējā pļaušana vismaz 280 ha

Atklātās vietās, kur pļavas nav ilgstoši pļautas, veicama pļavu pirmreizējā pļaušana. Pirmreizējā pļaušana ir darbietilpīgs process, jo ir izveidojies biezs kūlas segums, kas apgrūtina pļaušanu. Šo pasākumu veic arī vietās, kur ir izcirsti krūmi.

Pasākumu veic zemes īpašnieki. 2005. gadā pirmreizējā pļaušana veikta 264,6 ha platībā, un to finansēja LIFE Daba projekts.

4. Parkveida pļavu atjaunošana vai krūmu izciršana ap atsevišķi augošajiem vecajiem ozoliem vismaz 10 ha

Pasākums nepieciešams, lai saglabātu saules apspīdētus ozolus, kas ir dzīves vieta lapkoku praulgrauzim un atjaunotu krūmos iesaugušās parkveida pļavas. Šāds pasākums arī palielina dabas lieguma ainavisko vērtību.

Krūmus cērt ziemā vai vēl rudenī, tos pēc tam izvedot no pļavām vai sadedzinot. Pēc tam veicama pļavu pirmreizējā pļaušana.

Pasākumu veic zemes īpašnieki. 2005. gadā ozolu atēnošana veikta 11,2 ha platībā, un to finansēja LIFE Daba projekts.

Pasākumu nepieciešamību paredz arī Lapkoku praulgrauža aizsardzības plāns (*Latvijas Entomoloģijas biedrība, Pirmā redakcija*).

5. 6,1 ha mežaudžu veikta biotopu kopšana

Dabas liegumā atrodas 6,1 ha vērtīgas mežaudzes ar veciem ozoliem un citiem platlapjiem. Vietām šajos nogabalos nepieciešama atsevišķu bērzu, egļu vai krūmu izciršana, lai sekmētu saules apspīdētu ozolu saglabāšanos un veicinātu platlapju mežu ilglaicīgu saglabāšanos dabas liegumā.

Pasākumu veic zemes īpašnieki Gulbenes virsmežniecības inženiera vides jautājumos klātbūtnē. Nogabalu saraksts, kuros nepieciešama šāda apsaimniekošana redzams F. pielikumā.

6. Kontrolēta dedzināšana

Kontrolēta dedzināšana pieļaujama vietās (nemeža zemēs), kur pļavās izcirsti biezi saauguši krūmi vai vietās, kur nav iespējama pļaušana vai ganīšana.

Dedzināšana pieļaujama tikai pļavās, kas atrodas uz minerālaugsnēm, lai neizraisītu zemdegas.

Kontrolēta dedzināšana nav pieļaujama parkveida pļavās un tuvu atsevišķi augošajiem ozoliem.

Dedzināšana veicama vēl rudenī (novembrī) vai agri pavasarī.

Pasākumu veic zemes īpašnieks, iepriekš saskaņojot darbību ar Madonas reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļu vai Rēzeknes reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļu.

7. Krūmu sakņu iznīcināšana

Pasākums ir eksperiments kā krūmu sakņu iznīcināšana sekmē kļaju platību saglabāšanos, salīdzinot ar pasākumu, kad krūmi tiek tikai nocirsti. Ieteicams to darīt vietās ar blīvu krūmāju, izmantojot dažādas tehnikas sakņu izraušanai.

Pasākums veicams vēl rudenī (novembrī).

Pasākumu veic zemes īpašnieki. LIFE Daba projekta laikā finansējumu iespējams saņemt no projekta, pēc tam tas jāmeklē LVAf, DAP vai citos avotos.

8. Mazā ērgļa ligzdošanas vietu apzināšana lieguma apkārtnē

Pasākums nepieciešams, lai saglabātu mazā ērgļa populāciju lieguma apkārtnē, ko potenciāli var apdraudēt mežizstrāde. Novērojumi rāda, ka dabas liegumā barojas vismaz 6 pāri mazo ērgļu, taču ir zināma tikai viena ligzda.

Pasākumu veic ornitologs.

9. Izveidot aizsprostus uz grāvjiem vai tos pilnībā aizbērt vismaz vienā vietā palieņu pļavās

Pasākumu veic, ja tam piekrīt zemes īpašnieks.

Pasākums nepieciešams, lai samazinātu meliorācijas ietekmi pļavās un to varētu veikt, piemēram, Sitas un Pededzes sateku rajonā. Iespējams vai nu veidot aizsprostus uz grāvjiem vai daļu grāvju aizbērt pilnībā.

Vispirms nepieciešams sertificēta hidrologa izvērtējums par optimālākajām aizsprostu vietām vai aizbēršanas tehnoloģiju un pasākuma ietekmi uz pļavu applūšanas perioda ilgumu.

Iespējams, ka grāvju pilnīga aizbēršana būtu optimāls risinājums, jo samazinātos arī bebrim piemērotu dzīves vietu platības.

Pasākumu veic nozares eksperts, hidrologs sadarbībā ar zemes īpašnieku.

Lai varētu grāvjos ierīkot aizsprostus saskaņā ar patreizējo likumdošanu jāveic šādas darbības:

- 1) jāsaņem no pašvaldības lēmums par darbības atļaušanu;
- 2) jāgriežas būvvaldē ar darbības pieteikumu;
- 3) meliorācijas sistēmu pārvaldē jāsaņem tehniskie noteikumi meliorācijas darbiem;
- 4) RVP jāsaņem tehniskie noteikumi;
- 5) būvvaldē jāsaņem būvatļauja.

10. Izvērtēt iespējas atjaunot agrāko Sitas gultni

Pasākums nepieciešams, lai iegūtu informāciju:

- 1) vai ir iespējams atjaunot Sitas agrāko gultni;
- 2) ja tas ir iespējams, kā tas izmainīs hidroloģisko stāvokli liegumā un tā apkārtnē.

Sitas agrākā tecējuma atjaunošana uzlabotu palieņu pļavu stāvokli, jo pagarinātos palu perioda ilgums, un rezultātā samazinātos arī krūmu ekspansija.

Pasākumu veic sertificēti hidrologi sadarbībā ar nozares ekspertiem.

Ja nākotnē tiek plānota Sitas agrākā tecējuma atjaunošana, to veic tikai tad, ja zemes īpašnieki, kuru zemes īpašumus dotais pasākums ietekmēs, tam piekrīt.

C. Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings

1. Īpaši aizsargājamo ligzdojošo putnu uzskaitē nepieciešama, lai varētu spriest kā veiktie apsaimniekošanas pasākumi ietekmē ligzdojošo putnu skaitu dabas liegumā.

Pasākumu veic ornitologs pēc maršruta metodes divas reizes sezonā katru gadu vismaz piecus gadus pēc kārtas. LIFE Daba projekta laikā pasākumu finansē LIFE Daba projekts. Pēc tam pasākuma potenciālais finansētājs varētu būt LVGMA.

2. Briežu dārza monitorings nepieciešams, lai sekotu līdzi gan pļavu, gan dzīvnieku stāvoklim, izvērtētu noganīšanas intensitāti. Plānots paplašināt dabas liegumā esošo briežu dārzu līdz 120 ha, ievērojot noganīšanas blīvumu – 0,5 dz.v./1 ha. Pasākumu veic Dabas aizsardzības pārvalde.

D. Sabiedrības izglītošana un informēšana

1. Bukleta par palienu pļavu dabas vērtībām un to apsaimniekošanu izdošana.

Pasākums nepieciešams, lai informētu plašāku sabiedrību par palienu pļavu dabas vērtībām, to apsaimniekošanu. Bukletu sagatavo un izplata LIFE Daba projekts ar sadarbības partneriem. Buklets ir izdots 2005. gadā un tiek izplatīts.

2. Bukleta par dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" izdošana

Pasākums nepieciešams, lai informētu plašāku sabiedrību par dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene" esošajām dabas vērtībām – putniem, pļavām, mežiem un par iespējām to apmeklēt. Bukletu sagatavo un izplata LIFE Daba projekts ar sadarbības partneriem. Plānots bukletu izdot 2006./2007. gadā. Iespējams, ka būs viens buklets, kas ietvers informāciju gan par dabas liegumu "Mugurves pļavas", gan par dabas liegumu "Sitas un Pededzes paliene".

3. Informēt sabiedrību par dabas lieguma vērtībām un apsaimniekošanu plašsaziņu līdzekļos

Pasākums nepieciešams, lai informētu plašāku sabiedrību par dabas vērtībām palienu pļavās un veiktajiem pasākumiem šo vērtību saglabāšanā, LIFE Daba projekta norises gaitu. Ne visi apkārtnes iedzīvotāji apmeklē informatīvās un uzraudzības grupas sanāksmes, tāpēc regulāra informācija Gulbenes rajona avīzē varētu sniegt šo informāciju plašākai sabiedrībai. Rakstos publicē intervijas ar zemes īpašniekiem, projektu vadītājiem un tas ļauj cilvēkiem sekot līdzi notikumiem dabas aizsardzībā savā apkārtnē.

Pasākums veicams regulāri, vizmaz vienu reizi ceturksnī projekta LIFE Daba laikā, pēc tam – atkarībā no aktivitātēm dabas liegumā.

2005. gadā bijuši 10 saistīti raksti Gulbenes rajona laikrakstā "Dzirkstele". Laikraksta mājas lapā var šos rakstus izlasīt avīzes arhīvā.

Pasākumu veic LIFE Daba projekts sadarbībā ar projekta partneriem, žurnālistiem.

E. Tūrisms un atpūta

2005. gadā tika sagatavota rokasgrāmata infrastruktūras izveidošanai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienota stila rokasgrāmata”, pēc kuras ir ieteicams vadīties ierīkojot dabas lieguma infrastruktūru. Rokasgrāmata aplūkojama Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā (<http://www.dap.gov.lv>).

1. Uzcelt divus skatu torņus

Pasākums ir pieļaujams 6. pielikumā norādītajā vietā, un nākotnē dotu iespēju lieguma apmeklētājiem novērot putnus un vērot pļavu ainavu no laba skatu punkta. Blakus tornim ieteicams stājštends ar informāciju par apkārtnē redzamo, kā arī novērojamo putnu un citu dzīvnieku attēliem.

Ieteicamais skatu torņa augstums - 8 – 10 m, kurā vienlaicīgi var uzturēties 10 - 15 cilvēku. Tornim būtu jābūt no koka. Torņa skices piemēru var apskatīties, piemēram, Engures ezera dabas parka dabas aizsardzības plānā.

Pasākumu veic zemes īpašnieks vai kāda cita ieinteresētā puse sadarbībā ar zemes īpašnieku.

Pēc torņa uzcelšanas jāplāno arī tā uzturēšanas izmaksas.

Par skatu torņiem netiek uzskatīti medību torņi.

2. Izveidot un izvietot dabā 3 informatīvo stendus un 4 stājštendus, norādes

Pasākums nepieciešams, lai sniegtu dabas lieguma teritorijas apmeklētājiem informāciju par dabas lieguma atrašanās vietu, apmeklēšanas noteikumiem un sastopamajām dabas vērtībām.

- informācijas stendi par dabas vērtībām dabas liegumā – apkopojums, ar dabas lieguma infrastruktūras karti un sabiedriskās kārtības noteikumiem (kas izkārtoti piktogrammu veidā), kā arī informāciju par to, kāds sods pienākas par sabiedriskās kārtības un teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumu pārkāpšanu, kopumā nepieciešami 3 vietās (šosejas Gulbene - Balvi ceļa malā, kur ceļš ved uz dabas liegumu, un uz ceļa, kas ved gar Pededzes labo krastu dabas lieguma Z daļā). Uzraudzības grupa vienojās, ka viena informācijas stenda atrašanās vieta būtu pie Pededzes tilta, kur varētu būt informācijas stends, kas sniegtu ziņas gan par dabas liegumu "Mugurves pļavas", gan par dabas liegumu "Sitas un Pededzes paliene". Tas iekļauts dabas lieguma "Mugurves pļavas" dabas aizsardzības plāna pasākumu daļā
- stājštendi, ko izvieto pie interesantiem objektiem uz tūrisma takas – kopumā nepieciešami 4 vietās (pie potenciālajiem skatu torņiem un pie ceļa, kas ved uz briežu dārzu);
- norādes, kas palīdz orientēties apkārtnē, norāda uz svarīgu infrastruktūras objektu un dabas vērtību atrašanās vietu, kopumā nepieciešamas vismaz 10. Precīzu skaitu būs iespējams pateikt tikai izvietojot dabā informatīvos stendus un stājštendus.

Informācijas stendu un stājštendu izvietojumu skatīt 6. pielikumā

Daļu pasākumu veic LIFE Daba projekts sadarbībā ar partneriem (2006. - 2008).

3. Ierīkot un uzturēt trīs atpūtas vietas

Dabas liegumā nākotnē varētu būt trīs atpūtas vietas Pededzes labajā krastā. To atrašanās vietas ir balstītas uz informāciju par to, kurās vietās jau šobrīd atpūšas ūdens tūristi vai makšķernieki vai citi teritorijas apmeklētāji, un kur tuvumā būtu iespējams dabūt malku ugunskuram.

Pieļaujama atpūtas vietu labiekārtošana ar galdiņiem un soliņiem, atkritumu tvertni, ugunsкура vietu, ja īpašnieks var nodrošināt regulāru vietas sakopšanu.

Pasākumu veic zemes īpašnieki.

4. Izveidot 2 dabas takas

Dabas liegumā pieļaujams ierīkot dabas takas (6.pielik.). Vienai dabas takai, kas ved gar briežu dārzu nekādi labiekārtojumi nav nepieciešami, jo tā ved pa pļavu ceļu.

Dabas takā, kas ved pa Sitas uzbērumu vietām jāizcērt krūmi, jānopļauj apaugums, jāapzīmē bīstamās vietas, kur atrodas bebru alas.

Pasākumu veic ieinteresētā puse, brīvprātīgie.

F. ES nozīmes sugu un biotopu stāvokļa monitorings

Pasākums nepieciešams, lai regulāri iegūtu informāciju par EP Biotopu direktīvas I Pielikuma biotopu un II pielikuma sugu un Putnu direktīvas I pielikuma sugu populāciju stāvokli dabas liegumā saskaņā ar Biotopu un Putnu direktīvas prasībām.

Mērķa sugas ir ķikuts, grieze, mazais ērglis, no biotopiem – 6450 Upju palieņu pļavas, 6510 Mēreni mitras pļavas, 6270* Sugām bagātas atmatu pļavas, 6530* Parkveida pļavas, 91F0 Jaukti ozolu, gobu, ošu meži upju krastos, no bezmugurkaulniekiem – lapkoku praulgrauzis, biezā perlamutrene, zaļā upjuspāre, raibgalvas purvspāre, spilgtā purvspāre.

Potenciālais monitoringa biežums varētu būt vienu reizi 6 gados, bet putniem – katru otro gadu Tomēr gan monitoringa objektu saraksts, gan intervāls ir vēlreiz rūpīgi jāanalizē pirms šāda veida monitoringa uzsākšanas, ņemot vērā tā brīža situāciju un prioritātes.

Pasākumi ārpus dabas lieguma, kas sekmētu dabas lieguma vērtību saglabāšanos

Informācija par Pededzes hidroloģisko stāvokli (upes caurplūdums, ledus parādības, palu ilgums) no hidroloģiskā monitoringa posteņa "Litene" liecina, ka pēc Jaunannas HES uzcelšanas ir samazinājies upes caurplūdums un palu ilgums (skat. Sadaļu 1.3.3.). Kā liecina arī vietējie iedzīvotāji Litenē, Pededze aizaug, jo bieži ūdens līmenis vasarās ir ļoti zems.

Visticamāk, ka ja HES darbība tiktu pārtraukta, ūdens līmenis būtu augstāks un palu periods garāks, kas savukārt nāktu par labu palieņu pļavām raksturīgā augāja pastāvēšanai un radītu labākus apstākļus palienēs ligzdojošo putnu populācijām.

4.2. Zonējuma priekšlikums

Dabas liegumā ieteicamas četras zonas: regulējamā režīma zona, dabas lieguma zona, dabas parka zona un neitrālā zona.

Regulējamā režīma zona (27,5 ha) izveidota, lai saglabātu Pededzes ielejai raksturīgus un īpaši jutīgus mežu biotopus un īpaši aizsargājamu putnu sugu ligzdošanas biotopus.

Dabas lieguma zona (814,9 ha) izveidota, lai saglabātu īpaši aizsargājamus augu un dzīvnieku sugas un īpaši aizsargājamus gan pļavu, gan meža, gan upju biotopus.

Dabas parka zona (23,1 ha) ietver mazāk vērtīgus meža nogabalus, kuros pieļaujama intensīvāka mežu apsaimniekošana nekā dabas lieguma zonā.

Neitrālā zona (4,4 ha) izveidota apdzīvotās vietās, kas ietver viensētas un to piemājas zemi.

Dabas lieguma zonējumu skat. G., 7. pielikumā.

Regulējamās režīma zonas un dabas parka zonas platība aprēķināta pēc mežaudžu platības attiecīgajā meža nogabalā saskaņā ar meža taksācijas aprakstiem, neitrālās zonas platība – digitāli pēc poligonu izmēriem, bet dabas lieguma zonas platība ir

starpība starp dabas lieguma kopējo platību (870 ha) un regulējamās, dabas parka un neitrālās zonas kopējo platību.

4.3. Priekšlikumi robežu grozījumiem

Priekšlikums iekļaut dabas liegumā atklātas palieņu pļavas Makstiņupes labajā krastā (16,4 ha) Litenes pagasta teritorijā un Sitas kreisajā krastā (12,7 ha) Kubuļu pagasta teritorijā (7. pielik.). Minētās teritorijas ietver tādu pašu pļavu veģetāciju kā liegumā un ir daļa no palieņu pļavu kompleksa. Makstiņupes labajā krastā agrāk konstatēti ķikuti. Pļavas tiek apsaimniekotas. Zemes īpašnieki piekrita, ka kartē attēlotās platības tiek iekļautas dabas liegumā.

V Plāna ieviešana un atjaunošana

5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti

Saskaņā ar likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 25. pantu, Litenes un Kubuļu pagastu padomes veic dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" pārvaldi. Galvenie pasākumu realizētāji ir zemes īpašnieki.

LIFE Daba projekta ietvaros (2005. - 2008.) tiek finansēti vairāki apsaimniekošanas pasākumi, tai skaitā pirmreizējā pļaušana, pļavu atjaunošana, izcērtot krūmus un kokus, ozolu atēnošana, bukletu izdošana un atsevišķu informatīvo stendu izgatavošana un uzstādīšana (skat. 1.5.2.6.).

5.2. Plāna atjaunošana

Dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" dabas aizsardzības plāns izstrādāts 10 gadiem - laika periodam līdz 2015. gadam. Plāna atjaunošana veicama 2015. gadā, izvērtējot veikto apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti un papildus pasākumu nepieciešamību.

Nepieciešamības gadījumā dabas aizsardzības plānu var papildināt un mainīt (balstoties uz apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringa rezultātiem). Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings balstās uz pasākumu izpildes indikatoriem, kas uzskaitīti 9. tabulā IV nodaļā. Lai mainītu dabas aizsardzības plānā paredzētos pasākumus vai dabas aizsardzības plāna mērķus nepieciešams izveidot darba grupu, pieaicinot ekspertus, kas sniegtu atzinumu par to, kādas izmaiņas ir nepieciešamas un kā tās ietekmēs dabas lieguma dabas vērtības. Ieteicams pieaicināt ekspertus, kas piedalījušies dabas aizsardzības plāna izstrādē (skatīt dabas aizsardzības plāna ievadā).

5.3. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumos

Dabas liegums jāatzīmē kā dabas pamatne Litenes, Kubuļu pagasta teritorijas plānojumos, nepieciešams iestrādāt arī dabas lieguma zonējumu.

5.4. Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tika sagatavots sekojošs individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts.

Dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

1. Noteikumi nosaka dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" (turpmāk – dabas lieguma) aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus, kā arī dabas lieguma apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību.

2. Dabas liegumu dabā apzīmē ar speciālām informatīvām zīmēm, kuru paraugs un lietošanas kārtība noteikti šo noteikumu 1.pielikumā. Informatīvo zīmju izveidošanu (sagatavošanu) un izvietošanu nodrošina aizsargājamās teritorijas administrācija vai, ja tādas nav, attiecīgā pašvaldība sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

3. Dabas lieguma platība ir 870 ha.

4. Dabas liegumā noteiktas šādas funkcionālās zonas:

- 4.1. regulējamā režīma zona (27,5 ha),
- 4.2. dabas lieguma zona (814,9 ha),
- 4.3. dabas parka zona (23,1 ha),
- 4.4. neitrālā zona (4,4 ha).

5. Dabas lieguma funkcionālais zonējums šo noteikumu X. pielikumā (skat. 7. pielik.)

4. 6. Visā dabas liegumā aizliegts:

~~4.4.~~ 6.1. ierīkot jaunus atkritumu poligonus un izgāztuves;

~~4.3.~~ 6.2. veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu, izņemot:

6.2.1. bebru aizsprostu nojaukšanu,

6.2.2. ūdens noteces samazināšanas pasākumus šo noteikumu X. pielikumā (skat. 5. pielik.) norādītajās vietās;

6.2.3. Makstiņupes atbrīvošanu no piesērējuma, to nepadziļinot,

6.2.4. pasākumus Sitas gultnes atjaunošanai, iepriekš to saskaņojot ar reģionālo vides pārvaldi.

~~4.4.~~ 6.3.veikt arheoloģiskās izpētes darbus bez saskaņošanas ar attiecīgo reģionālo vides pārvaldi;

~~4.5.~~ 6.4. izsniegt zemes dzīļu izmantošanas atļauju (licenci), ~~izņemot licenci dzeramā ūdens urbumu ierīkošanai neitrālajā zonā.~~

~~5.~~ 7. Ja par vides aizsardzību atbildīgā valsts vai pašvaldības institūcija atbilstoši tās kompetencei pieņem pārvaldes lēmumu, ka kādai darbībai ir vai var būt būtiska negatīva ietekme uz aizsargājamo teritoriju, tās ekosistēmām vai dabas procesiem tajā, vai darbība ir pretrunā ar aizsargājamās teritorijas izveidošanas un aizsardzības mērķiem un uzdevumiem, šo darbību veikt aizliegts.

~~6.~~ 8. Zemes īpašniekiem (lietotājiem) aizliegts savā īpašumā (lietojumā) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem, takām, ūdenstecēm un ūdenstilpēm, kas norādīti attiecīgās aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plānā (turpmāk – dabas aizsardzības plāns) un paredzēti aizsargājamās teritorijas apskatei.

~~7.~~ 9. Jebkāda veida reklāma ~~dabas rezervātos, dabas liegumā, dabas parkos, kā arī nacionālo parku un biosfēras rezervātu dabas lieguma zonās~~ dabā izvietojama pēc saskaņošanas ar ~~aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi.~~

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 26.10.2004. noteikumiem nr.898)

~~8.~~ 10. Informāciju par aizsargājamās teritorijas īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un īpaši aizsargājamiem biotopiem drīkst izplatīt tikai ~~ar attiecīgās aizsargājamās teritorijas administrācijas vai, ja tādas nav, ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.~~

11. Putnu medības dabas liegumā jāsaskaņo ar reģionālo pārvaldi. (lai būtu informācija par medību intensitāti, jo liegums ir nozīmīgs arī caurceļojošiem putniem).

aizsardzības plānā paredzēto dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi;

~~46.9.~~ **15.7.** cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē;

~~46.10.~~ **15.8.** cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus saskaņā ar šo noteikumu ~~46.29.~~ apakšpunktu un citiem normatīvajiem aktiem), ja valdaudzes vecums pārsniedz:

~~46.10.1.~~ **15.8.1.** priežu un ozolu audzēm – 60 gadus;

~~46.10.2.~~ **15.8.2.** egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadus;

~~46.10.3.~~ **15.8.3.** apšu audzēm - 30 gadus;

~~46.11.~~ **15.9.** no 1.aprīļa līdz 31.jūlijam veikt mežsaimniecisko darbību **un krūmu ciršanu**, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu;

~~46.12.~~ **15.10.** atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz vispārējās lietošanas ceļiem;

~~46.13.~~ **15.11.** cirst nokaltušus kokus un izvākt kritušus kokus, kritālas vai to daļas, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 cm, izņemot bīstamo koku novākšanu;

~~46.14.~~ **15.12.** nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorolleriem, pajūgiem un zirgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību ~~vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;~~

~~46.15.~~ **15.13.** ierīkot nometnes un celt teltis ārpus īpaši norādītām vietām;

~~46.16.~~ **15.14.** kurināt ugunscurus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām;

~~46.17.~~ **15.15.** rīkot autosacensības, motosacensības, ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;

~~46.21.~~ **15.16.** pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot medības un ~~valsts robežas apsardzību~~ regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību;

~~46.22.~~ **15.17.** iegūt derīgos izrakteņus;

~~46.23.~~ **15.18.** bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palienu, terašu un meža pļavas un lauces, izņemot medijamo dzīvnieku piebarošanas lauces;

~~46.24.~~ **15.19.** sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 10 hektāriem;

~~46.25.~~ **15.20.** veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju;

~~46.26.~~ **15.21.** ierīkot jaunas iežogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas audzētavas, **bet pieļaujama esošā briežu dārza paplašināšana robežās, kas norādītas šo noteikumu X. pielikumā (skat. 6. pielik.), dzīvnieku blīvumam nepārsniedzot 0,5 dz.v./ha;**

~~46.28.~~ **15.22.** bez rakstiskas saskaņošanas ar dabas lieguma administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi:

~~46.28.1.~~ **15.22.1.** organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku;

~~46.28.2.~~ **15.22.2.** veikt ceļu ~~(arī sliežu ceļu)~~, inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju;

~~46.28.3.~~ **15.22.3.** ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus, **izņemot dabas tūrisma infrastruktūras ierīkošanu šo noteikumu X. pielikumā (skat.6.pielik.) norādītajās vietās;**

~~46.28.4.~~ atjaunot un ieaudzēt mežu;

~~46.28.5.~~ **15.22.4.** mainīt zemes lietošanas mērķi, **izņemot no krūmiem uz pļavām vai ganībām;**

~~46.28.6.~~ **15.22.5.** vākt dabas materiālus kolekcijām;

~~46.28.7.~~ **15.22.6.** veikt zinātniskos pētījumus;

~~46.28.8.~~ ierīkot jaunas un paplašināt esošās ūdenstransporta līdzekļu bāzes;

~~46.29.~~ **15.23.** cirst slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus kopšanas cirtē, sanitārajā cirtē un galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma bez rakstiskas saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi **un dabisko meža biotopu ekspertu,**

15.24. cirst jebkāda vecuma atsevišķi augošus ozolus;

15.25. novākt un iznīcināt nokritušos ozolu zarus;

15.26. ierīkot jaunus ceļus;

15.27. pļaut pļavas ātrāk par 10. jūliju;

15.28. Dabas lieguma zonā papildus aizliegts cirst visa vecuma gobas, ozolus, kļavas, ošus, dobumainos kokus, kā arī cirst sausokņus, kuru caurmērs resnākajā vietā pārsniedz 25 cm un aizliegts izvākt gobu, ozolu, kļavu, ošu kritalas, kuru caurmērs resnākajā vietā pārsniedz 25 cm.

16. Dabas parka zonā aizliegts:

~~18.1.~~ 16.1. veikt jebkādas darbības, par kurām saskaņā ar šo noteikumu 5.punktu pieņemts lēmums, ka tām ir vai var būt:

~~18.1.1.~~ 16.1.1. būtiska negatīva ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēņu sugām un to dzīvotnēm vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanos, atpūtu un barošanos, kā arī pulcēšanos migrācijas periodā;

~~18.1.2.~~ 16.1.2. negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm;

~~18.2.~~ pļaut virzienā no lauka malām uz centru;

~~18.3.~~ nosusināt purvus;

~~18.4.~~ dedzināt sauso zāli un niedres, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ar aizsargājamās teritorijas administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi;

~~18.5.~~ 16.2. cirst kokus kailcirtē un rekonstruktīvajā cirtē;

~~18.6.~~ 16.3. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorolleriem un pajūgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar teritorijas apsaimniekošanu vai uzraudzību vai ~~valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;~~

~~18.7.~~ 16.4. kurināt ugunscurus ārpus īpaši norādītām vai speciāli ierīkotām vietām;

~~18.8.~~ izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanā;

~~18.9.~~ uzstādīt vēja ģeneratorus;

~~18.10.~~ 16.5. pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot medības un ~~valsts robežas apsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību;~~

~~18.11.~~ 16.6. sadalīt zemes īpašumus zemes vienībās, kas mazākas par 10 hektāriem;

~~18.13.~~ 16.7. bez rakstiskas saskaņošanas ar dabas lieguma administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi:

~~18.13.1.~~ 16.7.1. organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku;

~~18.13.2.~~ 16.7.2. veikt zemes transformāciju un mainīt zemes lietošanas mērķi;

~~18.13.3.~~ 16.7.3. veikt ceļu (arī sliežu ceļu), inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju;

~~18.13.4.~~ 16.7.4. ierīkot izzīgas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus;

~~18.13.5.~~ ierīkot jaunas iezogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvības audzētavas;

~~18.13.6.~~ 16.7.5. rīkot autosacensības, motosacensības, ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus.

~~18.14.~~ 16.8. cirst kokus sanitārajā cirtē un galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma bez rakstiskas saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi un dabisko meža biotopu ekspertu;

~~18.15.~~ 16.9. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot augšanā atpalikušos, slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdošās koku sugas vecums pārsniedz:

- ~~18.15.1.~~ 16.9.1. priežu un ozolu audzēm – 60 gadus;
- ~~18.15.2.~~ 16.9.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadus;
- ~~18.15.3.~~ 16.9.3. apšu audzēm – 30 gadus.

16.10. Dabas parka zonā papildus atļauta galvenā cirte, izņemot kailcirti, saglabājot pastāvīgu valdaudzes pirmā stāva biežību:

16.10.1. priežu audzēs - 0,4;

16.10.2. egļu, lapu koku un mistrotās audzēs – 0,5.

16.11. Dabas parka zonā papildus aizliegta zemes transformācija.

~~19. Būvniecība dabas parkā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos un dabas aizsardzības plānā (ja tāds ir) noteikto kārtību un ierobežojumus.~~

~~(MK 26.10.2004. noteikumu nr.898 redakcijā)~~

17. Neitrālā zona izveidota apdzīvotā vietā.

~~20.~~ 17.1. Neitrālajā zonā aizliegts:

~~20.1.~~ 17.2. veikt jebkādas darbības, kas būtiski pārveido raksturīgo ainavu;

~~20.2.~~ 17.3. uzstādīt vēja ģeneratorus;

~~20.3.~~ 17.4. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorolleriem un pajūgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību ~~vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;~~

~~20.4.~~ 17.5. bez rakstiskas saskaņošanas ar dabas lieguma administrāciju vai, ja tādas nav, ar reģionālo vides pārvaldi ierīkot izziņas, atpūtas un tūrisma infrastruktūras objektus;

~~21.~~ 17.6. Būvniecība neitrālajā zonā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību un ierobežojumus.

1.pielikums

Informatīvā zīme dabas lieguma apzīmēšanai un tās lietošanas kārtība

1. Informatīvā zīme dabas lieguma apzīmēšanai (turpmāk – zīme) ir zaļš kvadrātveida laukums baltā ietvarā ar stilizētu ozollapas piktogrammu.

2. Zīmes krāsas (krāsu standarti norādīti *PANTONE*, *CMYK* un *ORACAL* sistēmās) ir šādas:

2.1. kvadrātveida laukums (ozollapas piktogrammas fons) - gaiši zaļā krāsā (*PANTONE 362C* vai *C70 M0 Y100 K0*, vai *ORACAL ECONOMY 064 (yellow green)*);

2.2. ozollapas piktogramma - baltā krāsā;

2.3. ozollapas piktogrammas kontūra un ozollapas dzislojums - tumši zaļā krāsā (*PANTONE 3425C* vai *C100 M0 Y78 K42*, vai *ORACAL ECONOMY 060 (dark green)*);

2.4. zīmes ietvars - baltā krāsā.

3. Zīmes lietošanas kārtība:

3.1. uzstādot zīmi dabā, izvēlas vienu no šādiem izmēriem:

3.1.1. 300 x 300 mm;

3.1.2. 150 x 150 mm;

3.1.3. 75 x 75 mm;

3.2. poligrāfiskajos izdevumos zīmes izmēru, saglabājot kvadrāta proporcijas, izvēlas atbilstoši lietotajam mērogam, bet ne mazāku kā 5 x 5 mm;

3.3. pārējos gadījumos, kas nav minēti šī pielikuma 3.1. un 3.2.apakšpunktā, var lietot dažādu izmēru zīmes, saglabājot kvadrāta proporcijas;

3.4. zīme nav uzstādāma uz ceļiem (arī sliežu ceļiem).

Literatūras saraksts

- Aunins A. 2000. Results of Great Snipe survey in Latvia in 1999. *OMPO Newsletter* 21: 39 - 45.
- Auniņš A. 2001a. Ķikuta populācijas teritoriālais izvietojums, skaits un biotopa izvēle Latvijā: patreizējā situācija (1999 –2001) un vēsturiskā informācija. *Putni dabā* 1. pielikums: 4-12.
- Auniņš A. 2001b. Ķikutu riestošanas aktivitātes izmaiņas nakts un sezonas gaitā Latvijā: ieteikumi ķikutu riestu meklēšanas metodikai un riestu lielumu novērtēšanai. *Putni dabā* 1. pielikums: 13-26.
- Dabas aizsardzības plāns Latvijai, WWF project 4568: Conservation plan for Latvia. Final report, 1992. Rīga: LU Ekoloģiskais centrs, 141.
- Eipurs I. 1998. Sita. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sēj. Rīga, Preses nams, 102.lpp.
- Höglund J. 1996. Can mating systems affect local extinction risks? Two examples of lek-breeding waders. *Oikos* 77: 184-188.
- Höglund J., Erikson M., Lindell J.E. 1990. Females of the lek breeding Great Snipe, *Gallinago media*, prefer males with white tails. *Anim. Behav.* , 40: 23-32.
- Höglund J., Kålås J.A., Fiske P. 1992. The cost of secondary sexual characters in lekking Great Snipe (*Gallinago media*). *Behav. Ecol. Sociobiol.* 30: 309 – 315.
- Höglund J., Kålås J.A., Løfaldli L. 1990b. Sexual dimorphism in lekking Great Snipe. *Ornis Scand.* 21: 1 – 6.
- Höglund J., Lundberg A. 1987. Sexual selection in a monomorphic lek breeding bird: correlates of male mating success in the Great Snipe (*Gallinago media*). *Behav. Ecol. Sociobiol.* , 21: 211-216.
- Höglund J., Robertson J.G.M. 1990. Spacing of leks in relation to female home ranges, habitat requirements and male attractiveness in the Great Snipe (*Gallinago media*). *Behav. Ecol. Sociobiol.* 26: 173 – 180.
- Juškevičs V., Krūmiņš R. 1998. Kvartāra nogulumu karte. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Kålås J. A, Fiske P., Sæther S. A. 1995. The effect of mating probability on risk taking: an experimental study in lekking Great Snipe. *The American Naturalist* 146: 59 – 71.
- Kålås J. A, Kuresoo A., Luigujõe L., Svartaas S.L. 1997b. Morphometrical comparison between Estonian and Norwegian Great Snipes (*Gallinago media*). *Proc. Estonian Acad. Sci. Biol. Ecol.*, 46: 115-122.
- Kålås J. A. 2000. Great Snipe: survey and monitoring methods, *OMPO Newsletter* No. 21: 25 – 31.
- Kålås J. A. 2004. International Action plan for the Great Snipe. *Gallinago media* Technical Series No. 5. UNEP/AEWA Secretariat.
- Kålås J. A., Fiske P., Höglund J. 1997a. Food supply and breeding occurrences: the West European population of the lekking Great Snipe *Gallinago media* (Latham, 1787) (Aves). *Journal of Biogeography* 24: 213-221.
- Kabucis (red.) 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators. Latvijas dabas fonds, Rīga: 1-96.
- Kalniņa A. 1995. Klimatiskā rajonēšana. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 245. lpp.

- Keiņš O. 1997. Griezū *Crex crex* skaita novērtējums un biotopu izvēle Latvijā 1996. gadā. *Putni dabā* 7.1: 22 – 27.
- Kuresoo A., Luigujõe L. 2000. Great Snipe (*Gallinago media*) project in Estonia: survey methods and preliminary results. *OMPO Newsletter* 21: 33 - 38.
- Kuršs V., Stinkule A., Krūmiņš R., Stinkulis Ģ. 1998. Derīgo izrakteņu karte. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 4. sējums. Bezmugurkaulnieki. 1998. Rīga: 1-388
- Løfaldli L., Kålås J.A., Fiske P. 1992. Habitat selection and diet of Great Snipe *Gallinago media* during breeding. *Ibis* 134: 35 – 43.
- Mongin E. 2000. Overview of available data on snipes and the planned surveys in Belarus. *OMPO Newsletter* 21: 85 – 87.
- Nikodemus O., Kūmiņš R., Zvaigzne E. 1998. Augšņu karte. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Pannekoek J., A. van Strien. 2003. TRIM 3 Manual (TRENds and INDICES for Monitoring data). *Statistics Netherlands*, Voorburg, 60 p.
- Pastors A., Krūmiņš R. 1998. Klimatiskā karte. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams.
- Račinskis E., Stīpniece A. 2000. Sitas un Pededzes paliene. – Putniem starptautiski nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB, 127.-129. lpp.
- Račinskis E. 2004. Sitas un Pededzes paliene. – Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB, 135.-136. lpp.
- Ramans K., Zelčs V. 1995. Fizioģeogrāfiskā rajonēšana. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 74.-76 lpp.
- Raudonikis L., Švažas S. 2000. Population status of Great Snipe (*Gallinago gallinago*) in Lithuania. *OMPO Newsletter* 21: 47 – 49.
- Tomāss E. 1937. Pededze, Lubāns, Aiviekste. Jaunais zinātnieks, Nr. 51. Rīga, Valtera un Rapas a.s. apgāds, 23.-25. lpp.
- Tucker G. M., Evans M. F. 1997. Habitats for Birds in Europe: A Conservation Strategy for the Wider Environment. Cambridge, UK.: *BirdLife International* (*BirdLife Conservation Series* No.6).
- Zelčs V. 1994. Adzeles pacēlums. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 1. sēj. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 18.-19. lpp.
- Zīverts A. 1997. Pededze. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 4. sēj. Rīga, Preses nams, 95.-96.lpp.
- Дементьев, Гладков 1951.
- Страздс М. 1983. Дупель. В: Вискне Я. (ред.). Птицы Латвии: территориальное размещение и численность. Рига. Зинатне. 95 – 96. стр.
- Табак Л. В., Гаврилова Г. Б., Фатаре И. Я. и др. 1985. Флора и растительность Латвийской ССР: Восточно-Латвийский геоботанический район. Рига, Зинатне, 7-19 с.

Nepublicēti materiāli

- Auniņš, A. 1999. Ķikuta aizsardzības pasākumu plāns. Latvijas Ornitoloģijas biedrība. Projekta atskaite.
- Auniņš A. 2003. Lauku biotopu monitorings. *Pļavu un lauksaimniecības zemju monitoringa rokasgrāmata*. Rīga, LVA, 27-37.
- Data Form 2004. NATURA 2000 Standard Data Form. Site code: LV0532700. Latvijas Republikas VĢMA datu bāze.
- EMERALD 2002. Projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu" lauka darba anketas. Projekta norises laiks 2001-2003. gads, izpildītājs Latvijas Dabas fonds, finansētājs DANCEE.
- ĪADB 2005. Aizsargājamo augu sugu atradnes Latvijas Republikas teritorijā. Latvijas Republikas VĢMA datu bāze, informācija uz 2005. gada 30. martu.
- Pļavu projekts 2002. Projekta "Pļavu inventarizācija Latvijā" datu bāze. Projekta norises laiks 2000.-2002. gads, izpildītāji: Latvijas Dabas fonds, Nīderlandes Karaliskā dabas aizsardzības biedrība, finansētāji: Nīderlandes valdība, PIN-MATRA fonds.
- CORINE 1997. Projekta *CORINE Biotopes* Latvijā materiāli. Projekta norises laiks 1994.-1997. gads, koordinēja Latvijas Republikas Vides un reģionālās attīstības ministrijas Dabas aizsardzības nodaļas speciālisti, projektu vadīja Latvijas Dabas fonds. No 1994. līdz 1996. gada martam projektu finansēja Ziemeļvalstu Ministru padome. Projekta noslēguma fāzi līdz 1997. gada septembrim finansēja *ES PHARE* programma.
- Kalniņš M. 2005. Nepublicēti materiāli.
- Keišs, O. 1999. Griezes aizsardzības pasākumu plāns. Latvijas Ornitoloģijas biedrība. Projekta atskaite.
- Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai, 2004 –2006. LR Zemkopības ministrija.

Interneta adreses

www.dap.gov.lv
www.likumi.lv
www.pmlp.gov.lv
www.zm.gov.lv

Pielikumi

Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaita

I pielikums. Pirmās informatīvās sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols.
Aptaujas anketa.

II pielikums. Pirmās uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols

III pielikums. Otrās uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols

IV pielikums. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols

V pielikums. Izraksts no Litenes pagasta padomes sēdes protokola

VI pielikums. Izraksts no Kubuļu pagasta padomes sēdes protokola

VII pielikums. Uzraudzības grupas pēdējās sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts

Dabas aizsardzības plāns

Tabulas

A. pielikums. Zemes īpašuma veidi dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene"

B. pielikums. Īpaši aizsargājamās vaskulāro augu, ķērpju un bezmugurkaulnieku sugas dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

C. pielikums. Lapkoku praulgrauža atradņu koordinātas dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

D. pielikums. Dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene” konstatētās putnu sugas

E. pielikums. Īpaši aizsargājamās putnu sugas dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

F. pielikums. Mežu apsaimniekošana un zonējums dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

G. pielikums. Dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” potenciālais zonējums

Kartes

1. pielikums. Bioloģiski vērtīgās pļavas dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene"

2. pielikums. Īpaši aizsargājamās un retās augu un bezmugurkaulnieku sugas dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

3. pielikums. EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi un dabiskie meža biotopi dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

4. pielikums. Dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene” sastopamie biotopi

5. pielikums. Apsaimniekošanas pasākumi dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

6. pielikums. Dabas tūrisma infrastruktūra dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

7. pielikums. Dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” potenciālais zonējums

I pielikums

PIRMĀS INFORMATĪVĀS SANĀKSMES

Par projekta LIFE 04 NAT/LV/0000198 "Palieņu pļavu atjaunošana"
(Restoration of Latvian floodplains for EU priority species and habitats)
uzsākšanu

P R O T O K O L S

Gulbenes rajona
Litenes pagastā

2005.gada 14.februārī

Nr. 7

Sanāksmes sākums plkst.1100

Sanāksmi vada – projekta vadītāja I.Račinska

Protokolē – projekta finanšu asistente I.Spāģe

Sanāksmes dalībnieki – skat. dalībnieku saraksts pielikumā

Darba kārtība:

1. Ievads par projektu, I.Račinska.
2. Ievads par Natura 2000 vietām un Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) apsaimniekošanas noteikumiem, I.Račinska.
3. Kopsavilkums par ĪADT "Mugurves pļavas" un "Sitas un Pededzes paliene", A.Klepers.
4. Dabas aizsardzības plānu izstrādes būtība un procedūra, G.Freimane.
5. PAUZE.
6. Kopsavilkums par ĪADT "Mugurves pļavas" un "Sitas un Pededzes paliene" DAP izstrādes procesu un darbībām, L.Salmiņa
7. Kopsavilkums par veicamajām darbībām ĪADT "Mugurves pļavas" un "Sitas un Pededzes paliene", A.Auniņš.

Runā:

1. 11⁰⁰ G. Ciglis, Litenes pagasta padomes priekšsēdētājs
Sanāksmes ievads par projekta nozīmīgumu pagastam un iespēju zemniekiem saņemt finansiālu atbalstu savu pļavu atjaunošanas uzsākšanai.
2. 11¹⁰ I.Račinska.
Iepazīstina ar dienas kārtību, izstāsta par to, kas un par ko runās sanāksmē.
Ievads par projektu – kas ir Eiropas Komisijas LIFE programmas finansētais projekts LIFE 04 NAT/LV/000198 "Palieņu pļavu atjaunošana", kādas ir projekta plānotās aktivitātes, par to pēc kādiem kritērijiem izvēlētas atjaunojamās palieņu teritorijas. Kādi ir projekta mērķi un kādi ir sagaidāmie rezultāti.
3. 11²⁰ I.Račinska.
Ievads par Natura 2000 vietām un Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanas noteikumiem.
Kā šo teritoriju aizsardzība tiek nodrošināta Latvijā. Pēc kādiem kritērijiem šīs teritorijas tika noteiktas. Kāds ir šo teritoriju procentuālais sadalījums – cik tajā skaitā ir dabas parki, dabas liegumi, rezervāti utt. Minot to, ka "Mugurves

plavas" un "Sitas un Pededzes paliene" ir dabas liegumi. ES Direktīvas, kas nosaka šo teritoriju apsaimniekošanas, aizsardzības un izmantošanas kārtību. Aicina visus pagasta iedzīvotājus iesaistīties Dabas aizsardzības plāna tapšanā un iesaistīties Uzraudzības grupā.

4. 11³⁵ A.Klepers

Kopsavilkums par ĪADT "Mugurves plavas" un "Sitas un Pededzes paliene" vērtībām, kuras jāaizsargā.

Kādi draudi pastāv to izdzīvošanai un kādas ir to prasības. Kā projekta realizācija var palīdzēt šīm sugām un biotopiem. Kāpēc šo sugu aizsardzībai un izdzīvošanai tik svarīgas ir palienu plavas un projektā paredzētā to atjaunošana.

5. 12⁰⁵ G.Freimane

Kas ir Dabas aizsardzības plāni (DAP), kāpēc tie tiek izstrādāti. Kādi ir likumi un dokumenti, kas nosaka to izstrādi. Kāda ir DAP izstrādes procedūra.

Vispirms eksperti veic pētījumus, vai ir vēl kādas dabas vērtības, kas būtu īpaši jāaizsargā, bez jau zināmajām. Tad tiek ieteikti pasākumi, kas būtu veicami šo sugu un biotopu aizsardzībai. Kā tiks uzraudzīts DAP izstrādes process. Tiek izveidota DAP Uzraudzības grupa, kurai no pagasta jāizvirza konkrēti kandidāti, kas ar saviem priekšlikumiem pagasta iedzīvotāju vārdā turpmāk piedalīsies grupas sēdēs.

Par uzraudzības grupas sanāksmēm, ka sanāksmes ir atklātas un tajās var piedalīties visi interesenti, taču dokumentus paraksta tikai uzraudzības grupas dalībnieki.

Kā pagasta vadībai jāņem vērā DAP noteikumi, veicot teritoriālpārveidojumu.

DAP publiskā apspriešana, kādā veidā tiks dota informācija (presē, pa pastu) par šīm apspriedēm, par to, ka šajās sanāksmēs DAP izstrādātāji atbild uz konkrētiem jautājumiem un ieteikumiem.

Nākamais DAP izstrādes posms - saskaņošana, kā tā notiek un noslēgumā plāna ieviešana.

6. 12²⁰ – 12⁵⁰ PAUZE

7. 12⁵⁰ L.Salmiņa

Ziņo par DAP izstrādes etapiem, par termiņiem, kuros tiks apkopota esošā informācija un vākta jauna, kā tas viss izskatīsies dabā. Par to, ka tiks gatavotas kartes ar zonējumu, lai katrs īpašnieks varētu redzēt, kas atrodas viņa teritorijā. Par to, ka gribētu dzirdēt idejas no vietējiem iedzīvotājiem, par konkrētiem pasākumiem, kādus nākotnē šajā teritorijā viņi gribētu veikt. Uzsver to, ka visas šīs idejas būtu jāuzklausā līdz DAP sabiedriskajai apspriešanai. Tiek izdalītas anketas, lai veiktu iedzīvotāju aptauju, kādā stāvoklī ir viņu īpašumi un kādas darbības jau tiek tajos veiktas.

8. 13¹⁰ A.Auniņš

Stāsta par to, kā tika plānots projekts, kuras teritorijas ir interesējošās un kā tās redzamas kartēs. Fotogrāfijās uzskatāmi parādīt, kā izskatās aizaugušas plavas un kādas tās izskatās pēc atjaunošanas, cik svarīga plavu atjaunošana ir tajās mītošajiem putniem. Kopsavilkums par darbībām, kuras piedāvājam veikt konkrētajā teritorijā, par to, ka darbības var tikt koriģētas. Par samaksu, kas paredzēta par konkrēto aktivitāšu realizēšanu. Cik lielās teritorijās paredzētas tādas aktivitātes kā krūmu ciršana, krūmu sakņu iznīcināšana, pļaušana. Kādā

veidā tiks slēgti līgumi un kādi ir nosacījumi, lai attiecīgajā teritorijā varētu šos darbus veikt. Uzsverot to, ka kadastra eksplikācijā nevar būt meža teritorijas, kas nav paredzēts projektā. Par to, ka pēc projektā plānoto darbu veikšanas zemes īpašniekiem jāpiesakās Lauku attīstības plāna 9.1.nodaļā paredzētā pasākuma „Agrovide” apakšpasākumam „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos” paredzētajiem maksājumiem. Aicina visus, kas ir ieinteresēti, nākt runāt par iespējamo darbu veikšanu un līgumu slēgšanas detaļām.

Sanāksmes laikā jautājumi netika uzdoti. Vairāki sanāksmes dalībnieki uzdeva jautājumus pēc oficiālās sanāksmes beigām.

Sanāksmes vadītāja _____ *Inga Račinska*

Protokoliste _____ *Ieva Spāģe*

Informatīvās sanāksmes par LIFE 04 NAT/LV/000198 "Palienu pļavu atjaunošana" un dabas aizsardzības plāna izstrādi dabas liegumam "Sitas un Pededzes paliene" un "Mugurves pļavas" uzsākšanu Litenes pagastā, 14.02.2005

Dalībnieku saraksts

Nr.p.k.	Vārds, Uzvārds	Organizācija vai saimniecība, ko pārstāv
1	Vilnis Lapiņš	
2	Jānis Reihmanis	LDF
3	Andris Klepers	LDF
4	Nikolajs Brīvība	Gulbenes VVM
5	Liene Salmiņa	LDF
6	Gundega Freimane	Dabas aizsardzības pārvalde
7	Dace Samsone	Piemājas saimniecība "Purviņi-2"
8	Ingrīda Botva	Saimn. "Riekstusālas"
9	Erika Dukure	"Ozoli - 1"
10	Aija Supe	Madonas RVP
11	Inese Sedleniece	Madonas RVP
12	Dzidra Vīksniņa	Piemājas saimniecība "Krasti"
13	Ivars Pušpurs	VMD
14	Aija Pušpure	Gulbenes VVM Litenes VM
15	Kārlis Tauriņš	"Ezermaļi"
16	Gunārs Ciglis	"Sopaļi"
17	Alberts Logins	"Ozoli-5"
18	Guntis Vaskis	"Pededzes -18"
19	Anita Kamendere	"Mugurupe"
20	Jurijs Prokofjevs	SIA "Sitas dabas parks"
21	Aldis Strads	"Ludzi"
22	Aleksejs Mohovikovs	"Dzintari"
23	Didzis Dzērve	"Viltiņi"
24	Jānis Mezītis	"Pļavnieki -2"
25	Jānis Gagainis	"Liepas"

Aptaujas anketa

1. Jūsu īpašums atrodas dabas liegumā

(lūdzu pasvītrojiet, kurā dabas liegumā atrodas Jūsu īpašums)

- a) "Sitas un Pededzes paliene"
- b) "Mugurves pļavas"
- c) gan dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene", gan dabas liegumā "Mugurves pļavas"

2. Dabas liegumā Jums atrodas:

Lūdzu pasvītrojiet Jūsu situācijai atbilstošo atbilžu variantu. Ja Jums ir īpašumi abos dabas liegumos, lūdzu pierakstiet pretī attiecīgajam atbilžu variantam arī dabas lieguma nosaukumu

- a) 0, 1 – 5 ha
- b) 6 – 10 ha
- c) vairāk nekā 10 ha
- d) nezinu cik daudz no mana īpašuma atrodas dabas liegumā

3. Patreiz Jūs savā īpašumā, kas atrodas dabas liegumā

- a) pļaujat
- b) ganiem lopus (lūdzu, uzrakstiet cik un kādus)

-
- c) nedaru neko
 - d) veicu citas darbības (lūdzu uzrakstiet, kādas)
-

4. Vai Jūs savā īpašumā esošajās pļavās vislabprātāk

- a) pļautu
 - b) ganītu
 - c) nedarītu neko
 - d) manā īpašumā, kas atrodas dabas liegumā, nav pļavu
 - e) veiktu citas darbības (lūdzu uzrakstiet, kādas)
-

5. Vai Jūs esat ieinteresēts savu īpašumu apsaimniekot turpmāk

- a) Jā
- b) Nē
- c) Vislabprātāk savu zemes īpašumu iznomātu
- d) Vislabprātāk savu zemes īpašumu pārdotu

6. Vārds, Uzvārds, telefons, zemes īpašuma nosaukums vai kadastra numurs

PALDIES PAR ATSAUCĪBU!

II pielikums

Dabas aizsardzības plāna izstrādes dabas liegumam "Sitas un Pededzes paliene" uzraudzības grupas sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts

30.08.2005., Gulbenes raj. Litenes pagasts

Dalībnieku saraksts

Nr.p.k.	Vārds, Uzvārds	Organizācija vai saimniecība, ko pārstāv
1	Nikolajs Brīvība	Gulbenes VVM
2	Liene Salmiņa	LDF
3	Gundega Freimane	Dabas aizsardzības pārvalde
4	Erika Dukure	"Ozoli -1"
5	Gunārs Ciglis	"Sopaļi"
6	Jurijs Prokofjevs	SIA "Sitas dabas parks"
7	Andris Zelčs	Rēzeknes RVP Dabas aizsardzības daļas vad.
8	Lelde Eņģele	LDF
9	Aldis Verners	Madonas RVP Dabas aizs. Daļas vad.
10	Ilgvars Jačuks	Litenes mežniecība
11	Gunārs Ciglis	Litenes pagasta priekšsēdētājs
12	Jānis Sarkans	z/ī „Līči”
13	Maija Leimane	„Līgas”
14	Tija Sārtaputna	„Salmiņi”
15	Irēna Začeva	Kubuļu pagasta padome

Sanāksmes protokols

Sanāksmi vada: Liene Salmiņa

Protokolē: Lelde Eņģele

Sanāksme sākas plkst. 10:00, beidzas plkst. 11:30

Liene Salmiņa (turpmāk L.S.) atklāj sanāksmi un iepazīstina ar paredzēto darba kārtību.

L.S. informē par dabas aizsardzības plāna (turpmāk DA plāna) izstrādes gaitā paveikto un turpmāko darbu gaitu, konstatētajām lieguma dabas vērtībām un aizsardzības un apsaimniekošanas prioritātēm. Liegumā sastopamas vairākas Latvijā īpaši aizsargājamas sugas, Latvijā īpaši aizsargājami biotopi, Eiropas Savienības aizsargājami biotopi un sugas (minētas DA plāna tekstā), nozīmīga ir lieguma ainaviskā vērtība. Kā prioritātes liegumā tiek izvirzītas:

- 1) pļavās ligzdojošo putnu sugas, .
- 2) palieņu pļavas,
- 3) lapkoku praulgrauzis,
- 4) veci ozoli,
- 5) parkveida pļavas,
- 6) dabiskie meža biotopi.

Šīs vērtības un prioritātes savā starpā daļēji pārklājas.

Jautājumu par dabas lieguma vērtībām nav.

L.S. informē par liegumā paredzētajiem pasākumiem: par projekta "Palieņu pļavu atjaunošana" līdzekļiem iespējams veikt paredzēto krūmu izciršanu (vismaz 100 ha) un pirmreizējo pļaušanu. Paredzēta pļavu pļaušana, parkveida pļavu atjaunošana, ozolu atēnošana. Mežos paredzēta dabisko meža biotopu kopšana un nosacījumi, veicot cirtes, saglabāt platlapjus. Nepieciešama jauno ozoliņu saglabāšana pļavās. Paredzēts izveidot mikroliegumu mazā ērgļa ligzdošanas vietā.

L.S.: attiecībā uz bebrim nav paredzēti speciāli pasākumi, pieļaujamas medības vispārējā kārtībā, pieļaujama dambju jaukšana, lai varētu nopļaut appludinātās pļavas.

L.S.: medības teritorijā arī turpmāk atbilstoši vispārējai kārtībai.

L.S.: paredzēta briežu dārza paplašināšana.

Zemes īpašnieks (Buciņi, Buciņi 1) precizē: pašlaik 40 ha, paredzēts paplašināt uz Z līdz 120 ha. Briežu dārza izveidošana ir saskaņota ar Latvijas dabas fondu, ir nosacījumi, ka 1 dzīvnieks uz 2 ha, ka jāseko līdzi noganīšanas efektivitātei.

L.S.: paredzēts iesniegt Lauku atbalsta dienestam papildinātās bioloģiski vērtīgo zālāju platības.

L.S.: paredzētas atpūtas vietas, taka.

Izraisās diskusija un rodas priekšlikumi:

- uz lieguma robežas (iesaka vietu – Pededzes kreisajā krastā) nepieciešama informācijas zīme ūdenstūristiem par ierīkoto atpūtas vietu atrašanos un atļauju ierīkot nometnes tikai norādītajās vietās;
- pie upes pirms/pie atpūtas vietām ir jābūt norādēm par atpūtas vietu;
- atpūtas vietās jābūt pieejamai malkai;
- jāparedz atpūtas vietu uzturēšana, izpļaušana;
- zemes ceļus pļavās Pededzes labajā un kreisajā krastā nepieciešams slēgt vismaz dubļu laikā vai arī vispār, uz lieguma robežas jābūt informācijai liegumu un uzturēšanās nosacījumiem, iespējams jāuzstāda slēdzama barjera.
- varētu būt 2 putnu vērošanas torņi (iezīmēts kartē Sitas D krastā);
- taka pa dambi gar Situ, nakšņošanas vieta varētu būt pirms lieguma ZR robežas vai ārpus lieguma robežas takas beigu posmā vai turpinot maršrutu tālāk – pie Kaļņa ezera;
- jāparedz atgriešanās iespēja, neizejot visu takas maršrutu;
- jāparedz, ka taka domāta tikai mazām grupām;
- informāciju par Pededzes hidroloģiju nepieciešams iegūt un iestrādāt jau DA plāna laikā;
- papildināt DA plānu ar informāciju par gliemju sugām;

L.S.: paredzēts apsaimniekošanas pasākumu monitorings: ligzdojošo pļavu putnu uzskaites, ozolu vitalitātes (praulgrauža) monitorings.

Svarīgi nodrošināt ozolu paaudžu maiņu – paredzēts jaunus ozoliņus saglabāt gan pļavās, gan mežos.

Jautājums: vai liegumā būtu pieļaujama liellopu ganīšana?

Ainārs Auniņš: ir pieļaujama, tikai jāizvēlas optimālo šķirni un ganīšanas apstākļus, lai īpašniekam nebūtu zaudējumu.

Jautājums: vai DA plāns būs pieejams pagastā?

Gundega Freimane: pagastam būs savs DA plāna eksemplārs, DA plāni ir pieejami arī internetā.

Jautājums: vai pagasta teritorijas plānojumam ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums?

Andris Zelčs: Ietekmes uz vidi novērtējums teritorijas plānojumam ir obligāts, ja ir NATURA teritorija.

L.S.: būtu nepieciešama sanāksme meža īpašniekiem.

Vienojas par nākošo uzraudzības grupas sanākumi oktobrī.

Sanāksmi vadīja:

Protokolēja:

Latvijas Dabas fonds, 2005

L. Salmiņa

L. Eņģele

III pielikums

Dabas aizsardzības plāna izstrādes dabas liegumam "Sitas un Pededzes paliene" uzraudzības grupas 2. sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts

19.10.2005., Gulbenes raj. Litenes pag.,

Dalībnieku saraksts

Nr.p.k.	Vārds, Uzvārds	Organizācija vai saimniecība, ko pārstāv
1	Nikolajs Brīvība	Gulbenes VVM
2	Liene Salmiņa	LDF
3	Gundega Freimane	Dabas aizsardzības pārvalde
4	Anita Petrovska	„Vecbirņi”
5	Aija Supe	Madonas RVP
6	Dace Samsone	Litenes pagasta padome
7	Andris Zelčs	Rēzeknes RVP Dabas aizsardzības daļas vad.
8	Lelde Eņģele	LDF
9	Irēna Začeva	Kubuļu pagasta padome
10	Anita Petrovska	„Vecbirņi”
11	Ineta Krampe	VVD Rēzeknes RVP vec. insp.
12	Jānis Sarkans	z/ī „Līči”

Sanāksmes protokols

Sanāksmi vada: Liene Salmiņa

Protokolē: Lelde Eņģele

Sanāksme sākas plkst. 11:00, beidzas plkst. 14:00

Liene Salmiņa (turpmāk L.S.) atklāj sanāksmi un iepazīstina ar paredzēto darba kārtību: informācija par dabas aizsardzības plāna (turpmāk DA plāna) izstrādes gaitu, paredzētajiem apsaimniekošanas pasākumiem, zonējumu un individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu (turpmāk IAAN) projektu. Pabeigti lauka darbi un apkopoti dati. Papildinājusies informācija par īpaši aizsargājamajiem biotopiem un sugām: konstatētas upju straujtecēs, 4 bezmugurkaulnieku sugas.

L.S. informē par projekta “Palienu pļavu atjaunošana” ietvaros veiktajiem pasākumiem lieguma teritorijā: noslēgti līgumi par koku un krūmu izciršanu, pirmreizējo pļaušanu, ozolu attīrīšanu no krūmiem. Vēl var pieteikties un slēgt līgumus par šo darbu veikšanu un arī par kontrolēto dedzināšanu un krūmu sakņu iznīcināšanu.

L.S. informē, ka visas pļavas lieguma teritorijā atzītas par bioloģiski vērtīgiem zālājiem, par kuru apsaimniekošanu iespējams saņemt maksājumus. Ja kāda pļava nav iekļauta lauku blokā, tad īpašniekam jāraksta iesniegums Lauku atbalsta dienestam.

L.S. informē par dabas liegumā paredzēto tūrisma infrastruktūru.

Kartē tiek iezīmēti vēl 2 vēlamās informācijas stendu vietas: takas sākumā un pie putnu novērošanas torņa. Tiek precizēta kartē norādītā informācijas stenda atrašanās vieta: pie Gulbenes – Balvu šosejas, nevis pie dzelzceļa.

Kartē tiek precizētas lieguma robežzīmju atrašanās vietas. DA plānā iespējams norādīt minimāli nepieciešamās un arī vēlamās lieguma robežzīmju atrašanās vietas.

L.S. informē par paredzēto lieguma zonējumu:

- 1) regulējamā režīma zona – dabiska meža biotopi (turpmāk DMB) u.c. ļoti vērtīgi meži; šeit no mežsaimnieciskās darbības būtu atļauta tikai atsevišķu koku ciršana, saskaņojot ar Valsts meža dienestu un meža biotopu ekspertu;

- 2) dabas lieguma zona – lielākā daļa teritorijas, spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas noteikumu prasības, papildus saglabājami visa vecuma ozoli, kopšanas cirtēs saglabājami visa vecuma platlapji, aizliegta jaunu ceļu ierīkošana;
- 3) dabas parka zona – meži, kur atviegloti mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi;
- 4) neitrālā zona – mājvietas.

Andris Zelčs (turpmāk A.Z.): Vai "Latvijas valsts meži" (turpmāk "LVM") ir informēti par regulējamā režīma zonu viņu īpašumā?

L.S.: "LVM" ir informēti.

A.Z.: Kurā laikā varēs veikt ceļu rekonstrukciju?

Nikolajs Brīvība (turpmāk N.B.): saimnieciskā darbība ierobežota putnu ligzdošanas laikā no 1. aprīļa līdz 31. jūlijam.

Izraisās diskusija par ceļa uz lieguma robežas un servitūta ceļa liegumā gar Pededzes labo krastu uzturēšanu. Vai būs nepieciešams eksperta atzinums? Priekšlikums: DA plānā pieminēt šo ceļu rekonstrukcijas iespēju un lieguma IAAN paredzēt šo ceļu uzturēšanu un rekonstrukciju tikai ar dabīgiem materiāliem, nemainot segumu.

Izraisās diskusija par to, vai nepieciešama zemes transformācijas atļauja, ja izcērtot zemes gabala eksplikācijā norādīto krūmāju veidojas pļava. DA plānā un IAAN jāparedz šis gadījums.

L.S. informē par citiem DA plānā paredzētajiem pasākumiem un IAAN paredzēto režīmu:

- dabas parka zonā atļauta galvenā cirte, saglabājot bieziņu;
- atļauta valsts nozīmes notekas Makstiņupes uzturēšana, tonepadziļinot;
- būtu vēlams noteces samazināšana (grāvju aizsprostošana) Sitas labajā krastā, tas jāapspriež ar zemes īpašnieku;
- ir informācija, ka pēc Jaunannas HES uzcelšanas uz Pededzes ir samazinājies ūdens caurplūdums, minimālais un maksimālais ūdens līmenis. Vēl nepieciešama informācija par palu ilgumu pirms un pēc HES uzcelšanas.

L.S. informē par Latvijas Dabas fonda priekšlikumiem jaunajam *Lauku attīstības plānam*.

Tiek apspriesta paredzētās tūrisma takas iekārtošana un uzturēšana –nepieciešamība izcirst krūmus, novākt kritālas, izplaut zāli.

Zemes īpašniece no dabas lieguma "Mugurves pļavas" teritorijas interesējas par iespēju apsaimniekot īpašumu.

Mežu īpašnieki individuāli ar meža ekologu apspriež mežu apsaimniekošanas iespējas liegumā.

Sanāksmi vadīja:

L. Salmiņa

Protokolēja:

L. Eņģele

IV pielikums

Dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" dabas aizsardzības plāna 1. redakcijas publiskās apspriešanas sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts 25.11.2005., Gulbenes raj. Litenes pagasts

Dalībnieku saraksts

Nr.p.k.	Vārds, Uzvārds	Organizācija vai saimniecība, ko pārstāv
1.	Nikolajs Brīvība	Gulbenes VVM
2.	Lelde Eņģele	Latvijas Daabs fonds
3.	Ainārs Auniņš	Latvijas Daabs fonds
4.	Dace Samsone	pļavu īpašniece
5.	Jānis Mezītis	pļavu īpašnieks
6.	Jānis Sarkans	z/s „Līči”
7.	Kārlis Tauriņš	“Ezermalī”
8.	Pēteris Sējāns	z/s „Biškopji”
9.	Aleksejs Mohovikovs	“Dzintari”
10.	Alberts Logins	“Ozoli-5”
11.	Gunārs Ciglis	“Sopaļi”
12.	Erika Dukure	“Ozoli -1”
13.	Jurijs Prokofjevs	SIA “Sitas dabas parks”
14.	Zenta Lūse	„Podziņas”
15.	Irēna Začeva	Kubulu pag. padome
16.	Aija Supe	Madonas RVP
17.	Andris Zelčs	Rēzeknes RVP
18.	Guntis Vaskis	“Pededzes –18”
19.	Anita Kamendere	“Mugurupe”
20.	Gundega Freimane	Dabas aizsardzības pārvalde
21.	Liene Salmiņa	Latvijas Dabas fonds

Sanāksmes protokols

Sanāksmi vada: Liene Salmiņa

Protokolē: Lelde Eņģele

Sanāksme sākas plkst. 11:00, beidzas plkst. 13:00

Liene Salmiņa (turpmāk L.S.) atklāj sanāksmi un iepazīstina ar paredzēto darba kārtību.

L.S. informē par dabas lieguma (turpmāk DL) “Sitas un Pededzes paliene” teritoriju, tur sastopamajām dabas vērtībām, paredzētajiem apsaimniekošanas pasākumiem, zonējumu un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu (turpmāk IAAN) projektu.

Sanāksmes dalībnieki ierosina:

- 1) papildināt IANN, lai būtu atļauti dziļurbumi lieguma neitrālajā zonā;
- 2) papildināt IAAN, lai nepieciešamības gadījumā būtu atļauta Sitās vecās gultnes atjaunošana;
- 3) mainīt formulējumu IAAN, lai būtu aizliegta meža dzīvnieku piebarojamo lauciņu ierīkošana, uzarot un bojājot pļavas;
- 4) izslēgt no IAAN formulējumu par ceļu rekonstrukciju regulējamā režīma zonā, jo tas šajā teritorijā nav aktuāli;
- 5) papildināt IAAN, norādot pļavu pļaušanas sākuma datumu .

Izraisās diskusija par IAAN paredzēto iespēju, saskaņojot ar reģionālo vides pārvaldi, mainīt zemes lietošanas mērķi. Ņemot vērā citus IAAN punktus, kas aizliedz bojāt pļavas, tiek saglabāts esošais formulējums.

Izraisās diskusija par VAS "Latvijas valsts meži" Litenes pagasta padomē iesniegto rekonstruējamo un būvējamo ceļu sarakstā minēto ceļu pāri Sitai (Kara ceļu). Ņemot vērā, ka plāna izstrādes laikā VAS pārstāvji nav minējuši vajadzību pēc šāda ceļa, ka iespējamā ceļa vieta šķērso privātīpašumu, ar kura īpašnieku ceļa būvniecības iecere nav saskaņota, kā arī to, ka nav vēlams pļavas fragmentācija un uzbēruma veidošana un ceļmalas grāvju rakšana, tiek saglabāts esošais formulējums IAAN "aizliegta jaunu ceļu būvniecība".

Gundega Freimane atzinīgi vērtē līdzšinējo DA plāna izstrādes gaitu un informē par turpmāk veicamo: DA plānā nepieciešams iestrādāt šajā sanāsmē izteiktos priekšlikumus vai jāpamato to noraidījums, DA plānu nepieciešams izskatīt Litenes un Kubulu pagastu padomju sēdēs, DA plānam jāpievieno izraksti no to protokoliem. Pēc tam nepieciešama pēdējā uzraudzības grupas sanāksme.

Pagastu pārstāvji informē, ka Litenes pagasta padomes sēde būs 29. novembrī, bet Kubulu pagasta padomes sēde – decembra otrajā ceturtdienā. Iespējamās arī ārkārtas sēdes.

Turpinās individuālas diskusijas ar zemes īpašniekiem. Zemes īpašnieki neiebilst pret plānoto lieguma paplašināšanu ZA un DR daļā. Tiek apspriesti atsevišķu teritoriju vēlamie apsaimniekošanas pasākumi un ierosināts papildināt apsaimniekošanas pasākumu karti.

Sanāksmi vadīja:

L. Salmiņa

Protokolēja:

L. Eņģele

Pielikums dabas lieguma "Sitas un Pededzes paliene" dabas aizsardzības plāna publiskās apspriešanas sanāksmes protokolam: dabas aizsardzības plāna izstrādātāju atbildes uz izteiktajiem priekšlikumiem

Ierosinājumi	DA plāna izstrādātāju atbilde
papildināt IAAN, lai būtu atļauti dziļurbumi lieguma neitrālajā zonā dzeramā ūdens iegādei	Iekļauts IAAN.
papildināt IAAN, lai nepieciešamības gadījumā būtu atļauta Sitās vecās gultnes atjaunošana	Iekļauts IAAN.
mainīt formulējumu IAAN, lai būtu aizliegta meža dzīvnieku piebarojamo lauciņu ierīkošana, uzarot un bojājot pļavas;	Iekļauts IAAN.
no IAAN izņemt formulējumu par ceļu rekonstrukciju regulējamā režīma zonā, jo tas šajā teritorijā nav aktuāli	Izlabots IAAN.
papildināt IAAN, norādot pļavu pļaušanas sākuma datumu – 10. jūliju	Izlabots IAAN.

V pielikums

Izraksts no Litenes pagasta padomes protokola

VI pielikums

Izraksts no Kubuļu pagasta padomes sēdes protokola

VII pielikums

Dabas aizsardzības plānu dabas liegumiem "Mugurves pļavas" un "Sitas un Pededzes paliene" pēdējās uzraudzības grupas sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts, 20.12.2005., Gulbenes raj. Stradu pagasts

Sanāksmi vada: Liene Salmiņa

Protokolē: Lelde Eņģele

Sanāksme sākas plkst. 11:00, beidzas plkst. 12:30

Dalībnieku saraksts

Nr.p.k.	Vārds, Uzvārds	Organizācija vai saimniecība, ko pārstāv
1	Lelde Eņģele	LDF
2	Ilgvars Jačuks	Litenes mežniecība
3	Nikolajs Brīvība	Gulbenes VVM
4	Liene Salmiņa	LDF
5	Gundega Freimane	Dabas aizsardzības pārvalde
6	Verners Pudāns	„Ineses”, „Raiti”
7	Eduards Kokorevičs	“Ozolkrasti”
8	Anna Vīgante	Stradu pagasta padomes priekšsēdētāja
9	Aija Supe	Madonas RVP
10	Santa Zelča	Stradu mežniecība

Liene Salmiņa (turpmāk L.S.) atklāj sanāksmi un informē klātesošos, ka dabas aizsardzības plāni dabas liegumiem „Mugurves pļavas” un „Sitas un Pededzes paliene” ir saskaņoti Litenes un Stradu pagastu padomes sēdēs. Kubuļu pagasta padomes sēdē dabas aizsardzības plāns dabas liegumam „Sitas un Pededzes paliene” tiks izskatīts 22. decembrī. Pagasta padomei nav iebildumu pret dabas aizsardzības plānu. Publiskajā apspriešanā izteiktie jautājumi ir apkopoti un kopā ar atbildēm ievietoti dabas aizsardzības plānos.

V. Pudāns interesējas vai dabas aizsardzības plānā ir iekļauti ieteikumi pļavu apsaimniekošanā.

L.S. Ieteikumi ir iekļauti sadaļā par apsaimniekošanas pasākumiem.

L.S. nolasa iekļautos ieteikumus.

Izraisās diskusijas par optimālāko pļavu apsaimniekošanu.

I. Jačuks vaicā vai tiešām tuvākajā laikā tiks atjaunota Sitas vecā gultne.

L.S. Dabas aizsardzības plāns paredz izvērtēt iespēju atjaunot Sitas gultni, kas ietver hidroloģisko izpēti vai un kā izmainīsies ūdens līmenis pēc Sitas palaišanas pa veco gultni, cik daudz varētu applūst apkārtējie meži utt. Sitas gultnes atjaunošana veicama tikai tad, ja zemes īpašnieki tam piekrīt un pašvaldība saskaņo. Pasākumu nav plānots veikt tuvāko gadu laikā. Tas ir teorētiski iespējams tālākā nākotnē.

Izraisās diskusijas par iespējamām sekām, kas notiktu, ja Sitas vecā gultne tiktu atjaunota.

E. Kokorēvičs vēlas saņemt izdrukas veidā IAAN projektu un karti ar potenciālo infrastruktūru dabas liegumam „Mugurves pļavas”.

L.S. apsola nosūtīt tos pa pastu un informē uzraudzības grupu, ka pēdējie dabas aizsardzības plānu varianti būs ievietoti Latvijas Dabas fonda mājas lapā 2006. gada sākumā.

Sanāksmi vadīja:

L. Salmiņa

Protokolēja:

L. Eņģele

Uzraudzības grupas pēdējās sanāksmes protokola pielikums

A. pielikums.

Zemes īpašuma veidi dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

Kadastra numurs, Īpašuma nosaukums	Īpašuma veids
<i>Litenes pagasts</i>	
5068 007 0057 Ezermaļi	privātīpašums
5068 007 0046 Irbenieki	SIA
5068 007 0002 Liepas	privātīpašums
5068 007 0058 Ezermaļi	privātīpašums
5068 007 0056 Sūnāji	privātīpašums
5068 007 0048 Buciņi -4	SIA
5068 007 0047 Buciņi -3	SIA
5068 007 0029 Buciņi-2	SIA
5068 007 0027 Dzērvītes	privātīpašums
5068 007 0019 Jaunzāģernieki-Stomeri	privātīpašums
5068 007 0035 Līči	privātīpašums
5068 007 0018 Jaundruvēni	privātīpašums
5068 007 0028 Buciņi-1	SIA
5068 007 0013 Dzintari	privātīpašums
5068 007 0033 Buciņi	SIA
5068 007 0043 Aizupieši	privātīpašums
5068 007 0014 Vanagi	privātīpašums
5068 007 0040 Riekstusālas	privātīpašums
5068 007 0039 Spīķeris	privātīpašums
5068 006 0016 Saulrieti	privātīpašums
5068 006 0149 Sopuļi	privātīpašums
5068 006 0065 Pededzes-18	privātīpašums
5068 006 0152 Ozolu-5	privātīpašums
5068 006 0171 Sopuļi	privātīpašums
5068 006 0036 Podziņas	privātīpašums

A. pielikums (turpinājums)

Litenes pagasts	
5068 006 0177 Sopuļi	privātīpašums
5068 006 0109 Veģi-69	privātīpašums
5068 006 0168 Sopuļi	privātīpašums
5068 006 0044 Līcīši	privātīpašums
5068 006 0014 Induļi	privātīpašums
5068 006 0169 Sopuļi	privātīpašums
5068 006 0029 Ludzi	privātīpašums
5068 006 0170 Sopuļi	privātīpašums
5068 006 0178 Pededzes-7	privātīpašums
5068 006 0172 Sopuļi	privātīpašums
5068 006 0104 Monte	privātīpašums
5068 006 0019 Ausmiņas	privātīpašums
5068 008 0014 Vecsilenieki	privātīpašums
5068 008 0012 Krasti	privātīpašums
5068 008 ...	privātīpašums
5068 008 0044 Asari	privātīpašums
5068 008 0003 Vīksnas	privātīpašums
5068 008 0016 Silenieki	privātīpašums
5068 008 0005 Liepenieki	privātīpašums
5068 008 0020 Līči	privātīpašums
5068 008 0009 Grīvas	privātīpašums
5068 008 0001 Mežagrīvas	Privātīpašums
Sitas un Pededzes upes	Latvijas Republika
Kubuļu pagasts	
38580050072	a/s"VAS " Latvijas valsts meži" Ziemeļlatgales mežsaimniecība
38580010036	privātīpašums
38580010014	privātīpašums
3858001008	privātīpašums

B. pielikums.

Dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene" konstatētās īpaši aizsargājamās vaskulāro augu, ķērpju un bezmugurkaulnieku sugas

Sugas nosaukums	LV	BDII	MIK	SG	Biotops	Sastopamība dabas liegumā
Vaskulārie augi						
Mānīgā knīdija <i>Cnidium dubium</i>	+	-	+	3	slapjas palienu pļavas	nereti
Stāvlapu dzegužpirkstīte <i>Dactylorhiza incarnata</i>	+	-	-	4	slapjas un mitras palienu pļavas	reti
Stāvlapu dzegužpirkstīte <i>Dactylorhiza incarnata</i>	+	-	-	4	mitras pļavas	reti
Naktsvijole <i>Platanthera sp.</i>	+	-	+	4	mēreni mitras pļavas	reti
Sibīrijas skalbe ¹ <i>Iris sibirica</i>	+	-	+	1	slapjas un mitras palienu pļavas	ļoti reti
Vīru dzegužpuķe <i>Orchis mascula</i>	+	-	+	2	mēreni mitras pļavas	ļoti reti
Dumbrāju vijolīte <i>Viola persicifolia</i>	+	-	+	2	slapjas un mitras palienu pļavas	reti
Ķērpji						
Kaķpēdiņu artonija <i>Arthonia leucopellea</i>	+	-	-	-	uz ozoliem	ļoti reti
Parastais plaušķērpis <i>Lobaria pulmonaria</i>	+	-	-	2	uz ozoliem	ļoti reti
Caurumainā menegacija <i>Menegazzia terebrata</i>	+	-	+	-	uz melnalkšņiem, platlapjiem	ļoti reti
Bezmugurkaulnieki						
Krastu medniekzirneklis <i>Dolomedes plantarius</i>	-	-	-	3		reti
Skabiosu pļavraibenis <i>Euphydryas aurinia</i> ²	+	+	-	-	pļavas	-
Spožā skudra <i>Lasius fuliginosus</i>	+	-	-	-	veci dobumaini koki	ļoti reti
Raibgalvas purvspāre <i>Leucorrhinia albifrons</i>	+		-	-	vecupes	reti
spilgtā purvspāre <i>Leucorrhinia pectoralis</i>	+	+	-	-	vecupes	reti
Marmora rožvabole <i>Liocola marmorata</i>	+	-	-	2	veci koki	ļoti reti
Kuprainā celmmuša <i>Lophria gibbosa</i>	+	-	-	1	vecas kritālas	ļoti reti
Zirgskābeņu zilenītis <i>Lycaena dispar</i> ³	+	+	-	-	pļavas	-
zaļā upjuspāre <i>Ophiogomphus cecilia</i>	+	+	-	3	upes	bieži
Lapkoku praulgrauzis <i>Osmoderma eremita</i>	+	+	+	1	vecos ozolos	reti
Biezā perlamutrene <i>Unio crassus</i>	+	+	-	2	upes	bieži

² Suga netika konstatēta 2005. gadā, taču ir sugai piemēroti biotopi

³ Suga netika konstatēta 2005. gadā, taču ir sugai piemēroti biotopi

Apzīmējumi

LV – Latvijā īpaši aizsargājama suga (MK. Not. Nr.396, 14.11.2000, ar groz. 27.07.2004, not.nr.627)

BDII – Biotopu direktīvas II pielikuma suga

MIK – nepieciešamības gadījumā sugai veidojams mikroliegums (MK not. Nr.45, 30.01.2001, groz. 31.05.2005, MK not.nr. 378)

SG – Latvijas Sarkanās grāmatas suga

¹ – pēc Pļavu projekta (2002) informācijas

C. pielikums

Dabas liegumā "Sitas un Pededzes paliene" lapukoku praulgrauža apdzīvoto ozolu koordinātes būs atpsoguļotas tikai tajos plāna eksemplāros, kas atrodas Dabas aizsardzības pārvaldē, Vides ministrijā un attiecīgajās reģionālajās pārvaldēs.

Dabas liegums	Ozola koordinātes	Piezīmes
Sitas un Pededzes paliene	0679344-6338058	Samērā zems, saules apspīdēts ozols
Sitas un Pededzes paliene	0679525-6337591	Nokritis ozols
Sitas un Pededzes paliene	0679188-6336291	Ozols netālu no Pededzes krasta, daļēji ieaudzis krūmos, daudz ekskrementu
Sitas un Pededzes paliene	0678950-6336248	Ozols ar apakšēju dobumu
Sitas un Pededzes paliene	0678797-6336234	Saules daļēji apspīdēts ozols ar spraugveida dobumu
Sitas un Pededzes paliene	0680117-6337203	Saules apspīdēts ozols aploka dienvidrietumu stūrī, daudz un svaigi kāpuru ekskrementi
Sitas un Pededzes paliene	0680594-6337267	Saules apspīdēts ozols aploka dienvidaustrumu stūrī, ceļa galā

D. pielikums

Dabas liegumā "Sitas un Pededze" konstatētās putnu sugas

Apodziņš *Glaucidium passerinum*
Ausainā pūce *Asio otus*
Baltā cielava *Motacilla alba*
Baltais stārķis *Ciconia ciconia*
Baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*
Baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*
Bezdelīga *Hirundo rustica*
Brūnā čakste *Lanius collurio*
Brūnspārnu kauķis *Sylvia communis*
Cekulzīlīte *Parus cristatus*
Ceru kauķis *Acrocephalus schoenobaenus*
Čunčiņš *Phylloscopus collybita*
Dārza kauķis *Sylvia borin*
Dižknābis *Coccothraustes coccothraustes*
Dižraibais dzenis *Dendrocopos major*
Dzeguze *Cuculus canorus*
Dzeltenā cielava *Motacilla flava*
Dzeltenā stērste *Emberiza citrinella*
Dzērve *Grus grus*
Dziedātājstrazds *Turdus philomelos*
Dzilnītis *Sitta europaea*
Gaigala *Bucephala clangula* – gan atpūšas pārlidojuma laikā, gan kā ligzdotāja .
Nereti ar mazuļiem novērojamas vecupēs.
Gaišais kauķis *Sylvia curruca*
Garastīte *Aegolius caudatus*
Grieze *Crex crex*
Iedzeltenais kauķis *Hipolais icterina*
Kārklu kauķis *Locustella naevia*
Ķīķis *Pernis apivorus*
Ķikuts *Gallinago media*
Ķīvīte *Vanellus vanellus*
Ķivulis *Carduelis spinus*
Klijāns *Buteo buteo* – ielido medīt
Koku čipste *Anthus trivialis*
Krauklis *Corvus corax*
Kriklis *Anas crecca*
Lakstīgala *Luscinia luscinia*
Lauku balodis *Columba palumbus*
Lauku cīrulis *Alauda arvensis*
Lielā gaura *Mergus merganser*
Lielā tilbīte *Tringa nebularia*
Lielā zīlīte *Parus major*
Lukstu čakstīte *Saxicola rubetra*
Mājas strazds *Sturnus vulgaris*
Mazais dzenis *Dendrocopos minor*
Mazais ērglis *Aquila pomarina*
Mazais svīlpis *Carpodacus erythrinus*
Mednis *Tetrao urogallus*

D. pielikums (turpinājums)

Melnā dzilna Dryocopus leucotos
Melnais meža strazds Turdus merula
Melnais mušķērājs Ficedula hypoleuca
Melnais stārķis Ciconia nigra
Melngalvas kauķis Sylvia atricapilla
Mērkaziņa Gallinago gallinago
Meža pīle Anas platyrhynchos
Meža tilbīte Tringa ochropus
Mežirbe Bonasia bonasia
Mizložņa Certhia familiaris
Niedru lija Circus aeruginosus
Niedru stērste Emberiza schoeniclus
Ormanītis Porzana porzana
Paceplītis Troglodytes troglodytes
Paipala Coturnix coturnix
Pelēkā dzilna Picus canus
Pelēkā zilīte Parus montanus
Pelēkais mušķērājs Mucicapa striata
Peļkājīte Prunella modularis
Platknābis Anas clypeata
Plukšķis Turdus iliacus
Pļavu čipste Anthus pratensis
Pļavu lija Circus pygargus
Pļavu tilbīte Tringa totanus
Prīkšķe Anas querquedula
Purva kauķis Acrocephalus palustris
Purva pūce Asio flammeus
Purva tilbīte Tringa glareola
Purva zilīte Parus palustris
Riekstrozis Nucifraga caryocatactes
Rubenis Tetrao tetrix
Sarkanrīklīte Erithacus rubecula
Seivi kauķis Locustella luscinioides
Sila cīrulis Lullula arborea
Sila strazds Turdus viscivorus
Sīlis Garrulus glandarius
Sloka Scolopax rusticola
Svilpis Pyrrhula pyrrhula
Svīre Apus apus
Svirlītis Phylloscopus sibilatrix
Titiņš Jynx torquilla
Upes kauķis Locustella fluviatilis
Upes tilbīte Actitis hypoleucos
Urālpūce Strix uralensis
Vālodze Oriolus oriolus
Vārna Corvus corone cornix
Vidējais dzenis Dendrocopos medius
Vistu vanags (Accipiter gentilis)-uz ziemeļiem no saimniecības „Dzērvītes” meža,
tēviņš redzēts divas reizes 14.04.- ielido medīt
Vītītis Phylloscopus trochylus
Zaļžubīte Carduelis chloris

D. pielikums (turpinājums)

Zeltgalvītis *Regulus regulus*

Zilzīlīte *Parus caeruleus*

Zivjudzenītis *Alcedo atthis*

Zvirbulvanags *Accipiter nisus* -ielido medīt

Žagata *Pica pica*

Žubīte *Fringilla coelebs*

E. pielikums

Īpaši aizsargājamās putnu sugas dabas liegumā „Sitas un Pededzes paliene”

Sugas nosaukums	LV	PDI	MIK	Biotops	Sastopamība dabas liegumā**
Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i>	+	+	+	Veci meži	+, barojas
Mazais ērglis <i>Aquila pomarina</i>	+	+	+	mežs	4-6 p barojas, 1 – ligzdo
Ķīķis <i>Pernis apivorus</i>	+	+	-	mežs	3-4 p barojas
Mežzirbe <i>Bonasa bonasia</i>	++	+	-	mežs	bieža
Rubenis <i>Tetrao tetrix</i>	++	+	-	Retaines, izcirtumi, mežmalas	vismaz 2 riesti
Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	++	+	+	Priežu mežs	rets
Apodziņš <i>Glaucidium passerinum</i>	+	+	+	Mežs	1 p
Urālpūce <i>Strix uralensis</i>	+	+	+	Mežs	+, barojas
Dzērve <i>Grus grus</i>	+	+	-	Slapji meža iecirkņi, izcirtumi, purviņi	1-2 p ?
Pelēkā dzilna <i>Picus canus</i>	+	+	-	mežs	4-6 p
Melnā dzilna <i>Dryocopus martius</i>	+	+		mežs	bieža
Baltmugurdzenis <i>Dendrocopos leucotos</i>	+	+	+	Lapkoku mežs	6-10 p
Vidējais dzenis <i>Dendrocopos medius</i>	+	+	+	Lapkoku mežs, ozoli	8-12 p
Brūnā čakste <i>Lanius collurio</i>	+	+	-	krūmāji	Bieža
Baltais stārķis <i>Ciconia ciconia</i>	+	+	-	plavas	+, barojas
Grieze <i>Crex crex</i>	+	+	-	plavas	60 – 70 p
Ormanītis <i>Porzana porzana</i>	+	+	-	plavas	0 – 5 p
Ķikuts <i>Gallinago media</i>	+	+	+	plavas	20 – 30 p
Purva pūce <i>Asio flammeus</i>	+	+	+	plavas	+
Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i>	+	+	-	niedrāji	+
Lielā gaura <i>Mergus merganser</i>	+	+	-	Upes, koki ar lieliem dobumiem	+
Zivjudzenītis <i>Alcedo atthis</i>	+	+	-	Upes	+
Purva tilbīte <i>Tringa glareola</i>	+	+	-	Vecupes, lāmas	caurceļo

Apzīmējumi

LV – Latvijā īpaši aizsargājama suga (MK. Not. Nr.396, 14.11.2000, ar groz. 27.07.2004, not.nr.627)

PDI – Putnu direktīvas I pielikuma putnu suga

MIK – nepieciešamības gadījumā sugai veidojams mikroliegums (MK not. Nr.45, 30.01.2001, groz. 31.05.2005, MK not.nr. 378)

** - skaita vērtējumā ietilpst arī tie pāri/īpatņi, kas DL ielido tikai baroties, bet ligzdo netālu ārpusē

++ - ierobežoti izmantojama īpaši aizsargājama putnu suga (MK. Not. Nr.396, 14.11.2000, ar groz. 27.07.2004, not.nr.627)

F. pielikums.

Dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” mežu apsaimniekošana un zonējums

Kadastra Nr.	Īpašuma nosaukums	Kv.	Nog.	Nogabala platība, ha	DMB tips	DMB platība, ha	Apsaimniekošana	Zonējums
50680080020	Līči	2	1	4,3	PLAT	4,3	III-2	3
		2	2	0,6			III-2	3
		2	3	0,7			II	2
		2	4	0,7			II	2
		2	5	0,4			II	2
		2	6	1,7			II	2
		2	7	0,4			II	2
		2	8	0,3			II	2
		2	9	0,3			II	2
		2	10	0,1			II Atstāt divas P ar krokodilādas mizu	2
50680070046	Irbenieki	1	10	1,4			II	2
50680070027	Dzērvītes	1	1	1,2			II	2
		1	2	0,3			II	2
		1	3	1,2			II	2
		1	4	1,1			II	2
		1	5	1,3			II	2
		1	6	0,9			II	2
		1	7	0,6			II	2
		1	8	1			II	2
		1	9	0,4			II	2
		1	10	0,7			II	2
		1	11	0,3			II	2
		1	12	0,1			II	2
		1	13	2			II	2
50680080005	Liepenieki	1	1	1,8			I	1
		1	2	0,8			I	1
		1	3	0,9			I	1
		1	4	0,5			I	1
		1	5	1,2			I	1
		1	6	0,4			I	1
		1	7	0,4			I	1
50680070028	Buciņi-1	116	1	2,7			I	1
50680070029	Buciņi-2	117	1	1,3			I	1
50680070047	Buciņi-3	121	2	1,3			I	1
50680070047		122	5	4,3			I	1
50680070047		122	3	2			I	1
50680070047	Buciņi-4				Vejg	0,4	I – 13,5 ha III-1=0,4 ha	1=13,5 ha; 3=0,4 ha
50680070048		122	1(d)	13,9				
50680070048	Buciņi-4	119	1	2,7			I	1
		120	1	1,9			I	1
50680070058	Ezermaļi	123	1	1			I	1

F. pielikums (turpinājums)

Kadastra Nr.	Īpašuma nosaukums	Kv.	Nog.	Nogabala platība, ha	DMB tips	DMB platība, ha	Apsaimniekošana	Zonējums
50680070057	Ezermaļi	8	5	0,2			I	1
			6	2			I	1
			7	1,4			I	1
			8	1,2			I	1
38580050072	a/s "LVM"	7	1	0,5			III-1	3
			2	0,6			I	1
			3	0,9			I	1
		8	1	1,9			III-1	3
			2	1,2			I	1
			3	2,6	MIS	2,6	III-1	3
			4	5,2			III-1	3
			5	0,4	MIS	0,4	III-1	3
			6	2			III-1	3
			7	1,4			III-1	3
			8	0,5			III-1	3
		9	1	1,7	MIS	1,7	III-1	3
			2	1,4			III-1	3
			3	1			I	1
			4	1,3	MIS	1,3	III-1	3
			5	1,3			I	1
			6	0,6			I	1
			8	1,1			I	1
			9	0,5			I	1
		10	3	0,3			I	1
			1				I	1
50680060170	Sopuļi	139	1				III-2	3
50680060104	Monte						I	1
	Sūnāji				VEJG	1,5		3 -1,5 ha 1 – pārējā meža zeme dabas liegumā
50680070056	Nav taks.						III-1 I	
			Kopā:	91,5		12,2		

Dabiskie meža biotopi – ietonēti.

Zonējums

- 1 – dabas lieguma zona,
- 2 – dabas parka zona,
- 3 – regulējamā režīma zona.

Apsaimniekošana

I – mežsaimnieciskā darbība saskaņā ar dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem attiecībā uz dabas lieguma zonu;

II - mežsaimnieciskā darbība saskaņā ar dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem attiecībā uz dabas parka zonu;

III -1 – Regulējamā režīma zona: mežsaimnieciskā darbība aizliegta, izņemot:

- Ugunsdrošības pasākumus,
- Bīstamo koku novākšanu gar takām, novāktos kokus atstājot audzē, rakstiski saskaņojot to ar attiecīgās reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļu.

III -2 – Regulējamā režīma zona: mežsaimnieciskā darbība aizliegta, izņemot:

- Ugunsdrošības pasākumus,
- Bīstamo koku novākšanu gar takām, novāktos kokus atstājot audzē, rakstiski saskaņojot to ar attiecīgās reģionālās vides pārvaldes Dabas aizsardzības daļu,
- Dabisko meža biotopu kopšanas pasākumus, izcērtot Gulbenes virsmežniecības inženiera vides jautājumos norādītos kokus.

G. pielikums

Dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene”potenciālais zonējums

Kadastra nr. , Īpašuma nosaukums	Zonējums
5068 007 0057 Ezermaļi	1
5068 007 0046 Irbenieki	2
5068 007 0002 Liepas	1
5068 007 0058 Ezermaļi	1
5068 007 0056 Sūnāji	1 – pārējā dabas liegumā esoša zeme 3 – 1,5 ha
5068 007 0048 Buciņi -4	1
5068 007 0047 Buciņi -3	3 – 0,4 ha, 1 – pārējā zeme dabas liegumā
5068 007 0029 Buciņi-2	1
5068 007 0027 Dzērvītes	2
5068 007 0019 Jaunzāģernieki-Stomeri	1
5068 007 0035 Līči	1
5068 007 0018 Jaundruvēni	1
5068 007 0028 Buciņi-1	1
5068 007 0013 Dzintari	1
5068 007 0033 Buciņi	1
5068 007 0043 Aizupieši	1
5068 007 0014 Vanagi	1
5068 007 0040 Riekstusālas	1
5068 007 0039 Spīķeris	1
5068 006 0016 Saulietī	1
5068 006 0149 Sopuļi	1
5068 006 0065 Pededzes-18	1
5068 006 0152 Ozolu-5	1
5068 006 0171 Sopuļi	1
5068 006 0036 Podziņas	1

G. pielikums (turpinājums)

5068 006 0177 Sopuļi	1
5068 006 0109 Veģi-69	1
5068 006 0168 Sopuļi	1
5068 006 0044 Līcīši	1
5068 006 0014 Induļi	1
5068 006 0169 Sopuļi	1
5068 006 0029 Ludzi	1
5068 006 0170 Sopuļi	3 - 1,2 ha, 1 – pārējā zeme dabas liegumā
5068 006 0178 Pededzes-7	1
5068 006 0172 Sopuļi	1
5068 006 0104 Monte	1
5068 006 0019 Ausmiņas	1
5068 008 0014 Vecsilenieki	4 – viensētas, piemājas saimniecības zemes; 1
5068 008 0012 Krasti	1
5068 008 ..	1
5068 008 0044 Asari	1
5068 008 0003 Vīksnas	4
5068 008 0016 Silenieki	4 – viensētas, piemājas saimniecības zemes; 1
5068 008 0005 Liepenieki	1
5068 008 0020 Līči	1 – pārējā dabas liegumā esošā zeme 2 – 4,6 ha 3 -4,9 ha
5068 008 0009 Grīvas	1
5068 008 0001 Mežagrīvas	1
Sitas un Pededzes upes	1
Zemes gabals uz Z no "Irbeniekiem", meža zeme (nav zināms kadastrs)	2

G. pielikums (turpinājums)

Kubuļu pagasts	
38580050072 a/s "“VAS”LVM”	3 - 18,9 ha, 1 - pārējā zeme dabas liegumā
38580010036	1
38580010014	1
3858001008	1

Apzīmējumi

- 1 - dabas lieguma zona,
- 2 – dabas parka zona,
- 3 – regulējamā režīma zona,
- 4 – neitrālā zona.